

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Jiří Haičman

Evangelizace a pastore ve velkém městě

Rigorózní práce

Obor: Teologické nauky

Zaměření: Pastorální a spirituální teologie

OLMOUC 2014

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Brně dne 25. června 2014

.....
podpis

Děkuji P. doc. Mgr. Michalu Kaplánkovi, ThD. za odborné vedení práce, pomoc při volbě pramenů a za mnoho cenných rad a podnětů při zpracovávání této rigorózní práce. Děkuji RNDr. Josefu Gerbrichovi za pomoc při úpravě textu. Své rodině pak děkuji za trpělivost a pochopení.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
1 Evangelizace a pastorec.....	9
1. 1 Evangelizace - definice, modely a oblasti.....	9
1. 1. 1 Apoštolská exhortace Pavla VI. Evangelii nuntiandi.....	11
1. 1. 2 Dva modely nové evangelizace.....	12
1. 1. 3 Pojem inkulturace.....	14
1. 1. 4 Encyklika Jana Pavla II. Redemptoris missio.....	15
1. 1. 5 Oblasti evangelizace.....	17
1. 2. Pastorec – pojem, nové výzvy.....	22
1. 2. 1 Stav religiozity dnes a reakce církve na tento stav.....	24
1. 2. 2 Evangelii gaudium, synoda biskupů 2012.....	26
2 Město a společnost.....	36
2. 1 Dějinné souvislosti.....	36
2. 1. 1 Vývoj postoje židovsko-křesťanské tradice k městské civilizaci.....	36
2. 1. 2 Velkoměsto dříve a dnes.....	38
2. 2 Situace globalizované společnosti ve městě.....	41
2. 2. 1 Euridika dnes.....	42
2. 2. 2 Velkoměsto v proměně.....	44
2. 2. 3 Pohled sociologa na sekularizaci města.....	45
2. 2. 4 Praha a Brno.....	47
3 Městská pastorec.....	51
3. 1 Spiritualita města.....	51
3. 1. 1 Církevní život ve městě.....	52
3. 1. 2 Více než tržiště.....	52
3. 1. 3 Nové místo pro prezentaci církve a propojenost iniciativ.....	53
3. 2 Bůh uprostřed města.....	54
3. 2. 1 Pastorec ve městě (ze závěrečného dokumentu z Aparecidy 2007).....	54
3. 2. 2 Způsob, jak se dívat na „Pastorec ve městě“.....	58
3. 2. 3 Křesťansko-teologický pohled na město.....	59

3.3 Teologická východiska „city pastoral“	61
3.4 „City pastoral“ v návaznosti na dosavadní pastorační ve městech.....	65
3.4.1 Kritéria „city pastoral“	67
3.4.2 Význam „city pastoral“	69
3.4.3 Některé konkrétní cesty „city pastoral“:.....	70
3.4.4 „City pastoral“ – praktické podněty	74
3.4.5 Praktické podněty z německých a rakouských měst	85
3.4.6 Nynější aktivity farností vnitřního Brna.....	93
3.4.7 Navrhované aktivity týmu „city pastoral“ v Brně	99
Závěr.....	104
Resumé.....	106
Summary	107
Zusammenfassung.....	108
Prameny a literatura	109

Úvod

Sám Ježíš Kristus lidem v evangeliu dává příkaz k evangelizaci národů po všechny časy až do konce světa slovy: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“¹ Úkolem křesťana v každé době je tedy přiblížit Kristovo učení lidem okolo sebe a neustále nově promýšlet a přinášet toto radostné poselství světu.

V posledních desítkách let se nejprve v západoevropských velkoměstech, v poslední době pomalu i u nás, objevil nový fenomén: historická centra měst se začala vyliďňovat a slouží výhradně jako místa pro kanceláře v pracovní dny a večer se stávají centry zábavy. Duchovní stánky uvnitř měst přestaly sloužit jako ustálené farnosti se stále stejnými návštěvníky, kteří svou farnost považují za svůj domov a aktivně ji neustále budují. Kostely a bohoslužby v centrech jsou využívány často každý týden jinými lidmi, kteří tvoří pouze anonymní proměnlivá společenství bez osobních vztahů. Tento fenomén se v malé míře poslední asi desítku let objevil i v našich velkých městech – v Praze a v Brně.

Cílem práce je nejprve vysvětlit pojmy evangelizace a pastorační, opřít se o oficiální vyjádření koncilu, dokumentů několika posledních papežů, synody biskupů na téma nové evangelizace a povšimnout si nových výzev v této oblasti. Dále je nutné popsat fenomén města a to od jeho počátku po dnešní dobu, zachytit jeho proměnu a proměnu jeho obyvatel.

Křesťanství je, jak si připomeneme, náboženstvím městským a proto není toto prostředí pro něj vůbec cizí. Církev, která je nositelkou spasitelné zvěsti, však této proměně města a městského člověka musí porozumět, snažit se postihnout to dobré na této proměně a nově uskutečňovat své poslání mezi lidmi.

K vypracování této práce využiji tedy nejprve výstavby solidního pastoračně-teologického základu, dále popíši a metodou analytickou vyhodnotím stav globalizované společnosti, která většinově město obývá, poté metodou prezentace aktivit v zahraničních zdrojích „city pastoral“ popíši aktivity tohoto typu městské pastorační, výsledky zobecním a použiji v konkrétních příkladech aktivit ve vnitřních farnostech města Brna.

¹ Mt. 28, 19.

Protože jsem dlouholetým farníkem kostela sv. Jakuba v Brně a snažím se být tam aktivním členem, také ve středu města celý život bydlím, zabývám se v této práci právě způsoby evangelizace a následné pastorace lidí v tomto specificky velkoměstském regionu.

Ve městě Brně se výsledky této práce dají využít v kostelích okolo peší zóny. Jsou jimi farní kostel sv. Tomáše, děkanský a farní kostel sv. Jakuba, kostel Nanebevzetí Panny Marie spravovaný jezuitou, farní kostel sv. Janů spravovaný řádem Menších bratří minoritů a rektorátní kostel na území farnosti sv. Janů kostel sv. Maří Magdalény.

K mnoha novým aktivitám v oblasti evangelizace a pastorace jsem se nechal inspirovat novými iniciativami západoevropských velkoměst, které se dají shrnout pod společný název „city-pastoral“ (toto označení budu používat nejvíce, protože potřebné aktivity nejlépe popisuje) nebo „Městská pastorace“ či jednoduše: „Otevřený kostel“.

Ve své práci se, kromě již uvedených oficiálních vyjádření představitelů církve, opírám o teoretické poznatky známého rakouského teologa Paula M. Zulehnera, o praktickou přednášku kapucína z Münsteru Ericha Purka a rozhovor českého pastorálního teologa Aleše Opatrného s redaktorem Katolického týdeníku, rozebírám zkušenosti a konkrétní akce v Rakousku a v Německu. Zvláště mě v tomto směru oslovily aktivity vedení farnosti kostela sv. Kláry v Norimberku ve Spolkové republice Německo, kde jsem nějaký čas pobýval. Také Koncept a program městské pastorace v Bonnu, jehož autorem je významný kolínský arcibiskup Joachim kardinál Meisner a další příklady městské pastorace v Německu a Rakousku, stejně jako popsání misie ve Vídni, se stávají bohatým zdrojem inspirace pro aktivity budoucího „city pastoral“ v Brně. Využívám také zkušeností nových evangelizačních Kurzů Alfa.² Cenné jsou také závěry studenta sociologie, který popisuje město z pohledu významných sociologů, také sociologů náboženství.

Až provokující otázky vyvolává svým zamyšlením dominikán Timothy Radcliff ve své stati s podtitulem: „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy?“ Zde už jde o nastavování hranic, kam až pracovník „city pastoral“ může zajít při oslovování mladých lidí ve městech.

Ke konci shrnuji současné i minulé aktivity ve farnostech vnitřního města Brna, poté pak v závěru navrhuji možné nové aktivity pro posílení a rozvoj evangelizace a pastorace ve farnostech velkého města.

Město (a samozřejmě i město Brno) je nové místo, kde může být zvěstováno evangelium. V centru města se zrcadlí život (životní styl) naší společnosti, který se vyznačuje

² Srov. *Kurzy alfa* [online]. [cit. 2011-07-13]. Dostupné z: <http://www.kurzyalfa.cz/?akce=cojetoalfa>.

charakterem prožitku a velkým výběrem možností. V tomto životním prostředí bude moci být odkryto poselství Ježíše Krista.

Metodu srovnávací používám v této práci při popisu situace ve městech západní Evropy, kterou porovnávám se situací u nás. Po aplikaci zobecněných výsledků do konkrétní pastorační situace města Brna a využití specifík moravského prostředí, bude budoucí „city pastoral“ naplňovat shora uvedenou výzvu našeho Spasitele a pokyn Jeho církve. Vzdáleným cílem práce je, že se stane zdrojem inspirace a možností využití výsledků v jiných velkých městech naší republiky i v zahraničí.

1 Evangelizace a pastorec

Každá vědecká práce, jako se snaží být i tato, je postavena hned v úvodu nejprve na solidním teoretickém základu, v tomto případě je to definice evangelizace, dále jsou to koncilní a papežské dokumenty, založení Papežské rady pro novou evangelizaci a dokumenty synody biskupů na téma nové evangelizace. V následující podkapitole se práce věnuje pojmu pastorec a nových výzev.

1. 1 Evangelizace - definice, modely a oblasti

Evangelizace je původně biblický pojem používaný pro „hlásání radostné zvěsti o Božím království“, odvozený od lat. evangelizare (řec. euaggelizein, srov. např. Lk 4,43 ve tvaru euaggelisasthai). Tento pojem se vyskytuje v dokumentech 2. vatikánského koncilu pouze sporadicky (např. LG 17 „opus evangelizandi“).

Evangelizace se řídí Ježíšovým misijním posláním: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“³. Tyto věty přibližují chvíli, ve které posílá učedníky hlásat evangelium do každé doby a na každé místo, aby se víra v Ježíše Krista rozšířila do všech koutů země.⁴

Počátky nové evangelizace můžeme už najít v charismatické obnově, která přispěla výrazným dílem k zachování životaschopnosti tradičních křesťanských církví v průběhu 20. století. Hnutí charismatické obnovy se datuje od roku 1906, kdy skupina členů nazarenské církve v Asuza Street v Los Angeles pod vedením kazatele Johna Seymoura zažila opakování biblických letnic: v důsledku intenzivní modlitby začali spontánně mluvit cizími jazyky, prorokovat, získávat pro své nemocné členy zázračné uzdravení od Boha, a to vše v rámci velmi silného emocionálního zážitku Boží blízkosti. Během dvou let se toto hnutí

³ Srov. Mt 28,19-20

⁴ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium* (EG), čl. 19.

rozšířilo do celých USA i do západní Evropy – ujímalo se zejména v evangelikálních kruzích, ale brzy začaly vznikat i samostatné letniční církve.

Katolická církev byla k novému charismatickému hnutí dlouho zdrženlivá, svoji toleranci k němu dala najevo až dekretem II. vatikánského koncilu o ekumenismu (*Unitatis redintegratio*). Následovalo lavinovité šíření charismatické obnovy zvláště mezi studenty na katolických univerzitách, ale také bezproblémové setkávání katolíků a evangelíků při společných modlitbách, které bylo jedním z prvních projevů praktického ekumenismu.

Postupně přijala katolická církev hnutí charismatické obnovy jako svou integrální součást vedle dalších hnutí.

Mnoho křesťanů očekávalo, že II. vatikánský koncil zastaví nebo alespoň zpomalí proces ztráty vlivu církve na většinu populace. V letech bezprostředně po koncilu v tradičně křesťanských zemích však odpad od víry v církevní dogmata a od náboženské praxe ještě zesílil.

Z textů II. vatikánského koncilu, který stavěl na kerygmatické teologii předchozích desetiletí vyplývá, že evangelizací zpravidla myslí hlásání křesťanské zvěsti těm, kteří v Krista ještě nevěří.⁵ Hned v první větě své věroučné konstituce o církvi *Lumen gentium* potvrdil II. vatikánský koncil, že Kristus poslal církev hlásat evangelium všem lidem.⁶

Protože je církev svou povahou misijní, je podle koncilu evangelizace povinností každého křesťana.⁷ Biskupové ve spojení s papežem jsou pověřeni evangelizací řídit,⁸ kněží mají probouzet nadšení pro evangelizaci světa⁹ a od všech laiků se očekává, že budou spolupracovat na díle evangelizace zejména v prostředí svého zaměstnání a rodiny.¹⁰ Aniž koncil přehlížel službu svátostí a pastoračního vedení, dává mezi mnoha odpovědnostmi biskupů¹¹ a kněží¹² jasnou přednost hlásání slova.¹³

⁵ Srov. DULLES, A., *Nová evangelizace. Teologické texty*, s. 183-186.

⁶ Srov. LG 1; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 101. Srov. též Mk 16, 15.

⁷ Srov. LG 16-17, s. 122-124. Též AG 29-30, s. 469-472. Oba in: *Dokumenty II. vat. koncilu*.

⁸ Srov. LG 23, s. 132-134. Též AG 29-30, s. 469-472. Oba tamtéž.

⁹ Srov. PO 4; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 491-493.

¹⁰ Srov. LG 35, 149-151. Též AA 2-3, s. 371-373. Oba in: *Dokumenty II. vat. koncilu*.

¹¹ Srov. LG 25; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 135-137.

¹² Srov. PO 4; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 491-493.

¹³ Srov. DULLES, A., *Nová evangelizace. Teologické texty*, s. 183.

1. 1. 1 Apoštolská exhortace Pavla VI. Evangelii nuntiandi

V celocírkevním měřítku nabyl pojem evangelizace na významu zejména díky apoštolské exhortaci Pavla VI. Evangelii nuntiandi (8. 12. 1975). Exhortace Evangelii nuntiandi je považována za jeden z nejdůležitějších papežských dokumentů pokoncilní doby. V tomto dokumentu je evangelizace definována následujícím způsobem:

„Evangelizovat znamená ... nést radostnou zvěst evangelia do všech částí lidstva, a tak je jejím vlivem proměňovat ... Církev evangelizuje, když se snaží skrze sílu zvěsti, jež hlásá. proměňovat jak osobní a kolektivní vědomí lidí, tak i jejich činnost, v níž se angažují a jejich konkrétní život a prostředí.“¹⁴

Tuto definici papež Pavel VI. dále upřesňuje:

„Nejde však jen o to, obsáhnout stále více území a více národů kázáním evangelia.“ Cílem je “dosáhnout, aby se silou evangelia změnila kritéria hodnocení, rozhodující hodnoty, body zájmu, myšlenkové návyky, prameny inspirace a životní modely lidstva, které stojí v protikladu k slovu Božímu a k Božímu plánu spásy.“¹⁵

Apoštolská exhortace Pavla VI. Evangelii nuntiandi¹⁶ je shrnutím řádného synodu biskupů v roce 1974 na téma evangelizace moderního světa. Jedním z cílů Druhého vatikánského koncilu je to, aby byla církev 20. století schopnější hlásat evangelium lidem 20. století.¹⁷ Ústřední otázkou je tedy předávání křesťanského poselství modernímu člověku.¹⁸

Cílem exhortace Evangelii nuntiandi je důrazně povzbudit k hlásání evangelia a ukázat hlavní aspekty evangelizace. Svatý otec v úvodu exhortace uvádí, že církev je povinna hlásat evangelium a tuto povinnost jí svěřil Pán, aby všichni lidé mohli uvěřit a byli spaseni.¹⁹

V této exhortaci se Svatý otec pokusil vytvořit jednu z možných definic evangelizace: „Evangelizovat znamená pro církev přinášet radostnou zvěst všem společenským vrstvám a třídám a jejím vlivem zevnitř přetvářet lidi samotné, vytvářet z nich nové lidstvo“²⁰ a jádrem

¹⁴ Srov. PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi*, čl. 18.

¹⁵ Srov. tamtéž, čl. 19.

¹⁶ Srov. tamtéž, čl. 2.

¹⁷ Srov. tamtéž, čl. 2.

¹⁸ Srov. tamtéž, čl. 3.

¹⁹ Srov. tamtéž, čl. 5.

²⁰ Srov. tamtéž, čl. 18.

evangelizace je spása v Ježíši Kristu, Božím Synu.²¹ Evangelizace také vede k upevnování církve, které vrcholí v eucharistii.²²

Dále Pavel VI. připomíná, že pro církev je prvním evangelizačním prostředkem svědectví vydávané skutečně křesťanským životem, protože dnešní člověk raději naslouchá svědkům.²³ Hlásání životem samo o sobě nestačí, musí následovat hlásání slovem, které je nepostradatelné a v praxi nabývá mnoho podob.²⁴ Při hlásání slovem masám lidí se však nemá zapomínat na osobní evangelizaci.²⁵

Nový pojem „preevangelizace“ znamená předběžnou evangelizaci, tedy evangelizaci v předběžném a neúplném stupni a má se obracet nejen na ty, kteří ještě nepatří do církve, ale také na ty, kteří jsou již pokřtěni.²⁶

K evangelizaci je povolána celá církev a evangelizace není jen osobní činností, ale je to činnost církevní.²⁷ Evangelizace není možná bez působení Ducha Svatého²⁸ a v závěru exhortace *Evangelii nuntiandi* papež Pavel VI. vkládá také pastorační program evangelizace do rukou a do srdce nejsvětější Panně Marii Neposkvrněné. Ona totiž onoho letnicového rána zahájila pod vlivem Ducha Svatého svou modlitbou hlásání radostné zvěsti.²⁹

1. 1. 2 Dva modely nové evangelizace

Mluví-li církevní dokumenty o evangelizaci, nemají na mysli nějakou konkrétní činnost (např. tzv. evangelizace letničních církví), ale proces pronikání světla evangelia do života lidí. Protože se tento proces týká celého života člověka, nelze chápat povinnost církve evangelizovat pouze v rovině spirituální. To znamená, že církev nemůže omezit svůj zájem pouze na duši člověka. Církev respektuje význam a určitou autonomii hmotných hodnot a současně vede křesťany k tomu, aby plnili svou sociální a politickou úlohu uvnitř sekularizované společnosti.

²¹ Srov. PAVEL VI., *Evangelium nuntiandi*, čl. 27.

²² Srov. tamtéž, čl. 28.

²³ Srov. tamtéž, čl. 41.

²⁴ Srov. tamtéž, čl. 42-45.

²⁵ Srov. tamtéž, čl. 46.

²⁶ Srov. tamtéž, čl. 51-52.

²⁷ Srov. tamtéž, čl. 59-60.

²⁸ Srov. tamtéž, čl. 75.

²⁹ Srov. tamtéž, čl. 82.

V době, kdy se mnozí lidé staví skepticky vůči všem jednoznačně formulovaným názorům na svět, vůči radikálním nárokům zjevených náboženství a vůči totalitě ideologií, není možné se spokojit s hlásáním evangelia slovy a s jeho dosvědčováním racionálními argumenty. Za základní formu předávání evangelia můžeme proto považovat svědectví života.³⁰

Katolická koncepce nové evangelizace Evropy je dosud silně ovlivněna představou papeže Jana Pavla II. o Evropě. Propojení křesťanství s kulturními tradicemi jednotlivých národů představovalo pro tohoto papeže určitou garanci dalšího rozvoje evropského kontinentu vůbec.³¹ Postoj Jana Pavla II. se opíral o katolický model nové evangelizace, který bychom mohli zjednodušeně označit jako eklesiocentrický model inkulturace.³²

Tento model vychází z předpokladu, že obyvatelé Evropy jsou v podstatě křesťané, protože kdysi přijali křesťanství. Evropané jsou silně ovlivněni svými historickými kořeny, a proto jsou z tohoto hlediska alespoň latentně ovlivněni křesťanstvím. Současný postoj Evropanů ke křesťanství je pak důsledkem rozporu mezi jejich "latentním soteriologickým a kulturním bytím a jejich etickým a duchovním jednáním v osobním životě, v rodině a ve světě".³³

Uvedený model tedy považuje za základní prostředek nové evangelizace kultivaci a resakralizaci (návrat zbožnosti a úcty k posvátnu) kulturního a náboženského života širokých vrstev obyvatelstva. S tím úzce souvisí úsilí o duchovní obnovu uvnitř církve, o humanizaci evropské kultury a rozvoj ekumenického a mezináboženského dialogu. V této oblasti se za posledních více než 20 let udělal kus práce. Tento model ale takřka nevnímá situaci lidí, kterým je křesťanská tradice vzdálená.

V evangelickém prostředí, zvláště v prostředí letničních církví, žije však druhý model nové evangelizace, který bychom mohli označit jako „bibliocentrický model překladu“. Tento model nevychází z předpokladu, že každý Evropan je v podstatě křesťan, ale spíše z přesvědčení, že každý Evropan má právo na to, aby se setkal v nějaké srozumitelné formě s evangelní zvěstí a mohl na základě osobního obrácení k Ježíši Kristu získat nový život

³⁰ Srov. KAPLÁNEK, M., *Pastorace mládeže*, s. 17.

³¹ Srov. COLLET, Giancarlo. „... bis an die Grenzen der Erde“. 252 a 260.

³² Srov. WALLDORF, Friedemann. *Die Neuevangelisierung Europas*. Missionstheologien im europäischen Kontext. Basel 2002, 306-330.

³³ Srov. tamtéž, s. 307.

a novou nadějí. Doc. Kaplánek nazval tento model „modelem překladu“³⁴, protože se v něm klade důraz na srozumitelnou formu hlásání evangelia, tedy na jakýsi „překlad evangelia“ do kulturního jazyka Evropanů a jeho převedení do praktického života.³⁵

Při srovnání obou modelů vidíme, že rozdíl mezi nimi spočívá především v postoji vůči současné společnosti a její kultuře. Zatímco první model počítá s uvědoměním a zušlechtěním tradičních hodnot, druhý model podporuje radikální kritiku současného životního stylu, která by měla ústít v rozhodnutí ke změně.³⁶

1. 1. 3 Pojem inkulturace

Zhruba dvacet let po koncilu tehdejší papež Jan Pavel II. konstatoval, že selhaly tradiční formy hlásání evangelia, a vyhlásil program tzv. nové evangelizace. Nová evangelizace se stala od 80. let minulého století oficiálním pastoračním programem katolické církve (papežské dokumenty: *Redemptoris misso* 1990, *Christifideles laici* 1992, *Tertio millenio adveniente* 1994, *Novo millenio ineunte* 2000), neformálně se však k jejím myšlenkám hlásí i většina ostatních křesťanských církví. Jejím cílem je ukázat lidem v novém světle a srozumitelným způsobem osobu Ježíše Krista a dát jim možnost pochopit sebe sama i současný svět ve světle jeho evangelia. Nová evangelizace je zásadně dialogická, tedy nikoli jednostranné přesvědčování, ale snaha odpovídat na skutečné otázky a touhy člověka. To znamená naslouchat konkrétnímu člověku, vnímat jeho životní situace, jeho úspěchy, krize i selhání, brát je vážně a spolu s ním na ně hledat odpověď, která by vycházela z evangelia.

Došlo tím k postupnému prolínání kultury církve s kulturou světa, ale přesto byl tento proces shledán správným, nazván inkulturací a promulgován jako další krok, který by měl

³⁴ Srov. KAPLÁNEK, M.: Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem: Inkulturační model nové evangelizace jako klíč k hledání nové tváře náboženské pedagogiky. *Katolická církev v České republice* [online]. 2006, [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/konference/i-vkk/program/michal-kaplanek-i-vkk/>.

³⁵ Srov. WALLDORF, Friedemann. *Die Neuevangelisierung Europas*. Missionstheologien im europäischen Kontext. Basel 2002, 322nn.

³⁶ Srov. KAPLÁNEK, M.: Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem: Inkulturační model nové evangelizace jako klíč k hledání nové tváře náboženské pedagogiky. *Katolická církev v České republice* [online]. 2006, [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/konference/i-vkk/program/michal-kaplanek-i-vkk/>.

vést k evangelizačnímu cíli. Projektem inkulturace učinilo křesťanství zřejmě nejzávažnější rozhodnutí ve svých moderních dějinách, jehož důsledky lze zatím jen odhadovat.

Katolická církev začala slovo inkulturace užívat v 70. letech 20. stol., prvním významným celocírkevním dokumentem, v němž se objevilo, je apoštolská exhortace Jana Pavla II. *Catechesi tradendae* (1979). V ní se říká, že „inkulturace znamená intimní proměnu autentických kulturních hodnot prostřednictvím začlenění do křesťanství a zakořenění křesťanství v různých kulturách“³⁷. A právě na zásadách a aspektech nové evangelizace a inkulturace je celý projekt Městské pastorace postaven – je jejich součástí a projevem v současných velkoměstech západní Evropy.

1. 1. 4 Encyklika Jana Pavla II. *Redemptoris missio*

Encyklika, u které je nutno se na chvíli pozastavit, je napsána dvacet pět let po ukončení II. vatikánského koncilu, po zveřejnění dekretu *Ad gentes* a patnáct roků po napsání apoštolské exhortace *Evangelii nuntiandi*. Jejím úkolem je „vyzvat církev k obnovení misijní horlivosti“³⁸. Encyklika řeší odpověď na situaci doby, kdy prudce roste počet těch, kteří Krista neznají. Tento nesmírný počet lidí je Otcem milován tak, že i pro ně poslal svého Syna, proto naléhavost misíí pro tyto lidi je zřejmá.

Naše doba v tomto směru poskytuje mnoho možností: padly ideologie a totalitní systémy, otevřely se hranice a svět se díky informacím sjednocuje, prosazují se evangelijní hodnoty, jako mír, spravedlnost, bratrství, starost o ubohé apod. Také duchovní prázdnota v ekonomice a technice podněcuje hledání pravdy o Bohu, o člověku, o smyslu života.³⁹ Apoštolskou exhortaci Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* můžeme považovat za teologický základ myšlenky *nové evangelizace*, kterou papež Jan Pavel II. roku 1979 vytýčil jako globální program pro celou církev. Myšlenka nové evangelizace nalézala během pontifikátu Jana Pavla II. stále jasnější kontury, ale současně vzbuzovala mezi teology rozporuplné reakce.⁴⁰ Tato evangelizace má být „nová svým záplem, metodami a výrazy“.⁴¹ Od tohoto

³⁷ Srov. JAN PAVEL II., *Catechesi tradendae* (CT), čl. 52.

³⁸ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 2.

³⁹ Srov. tamtéž, čl. 3.

⁴⁰ K tématu *nová evangelizace u Jana Pavla II.* srov. např. SCHEFFCZYK, Leo. Die Grundlagen der Reevangelisierung im Vatikanum II und in der päpstlichen Lehrverkündigung. In: BÜRKLE, Horst (Hrsg.). *Die Mission der Kirche*. Paderborn 2002, 325-338, nebo COLLET, Giancarlo. „... bis an die Grenzen der Erde“. Grundfragen heutiger Missionswissenschaft. Freiburg/Basel/Wien 2002, 250.

okamžiku se pojem nová evangelizace stává součástí papežova učení, jehož podstatu vysvětlil ve své apoštolské exhortaci *Christifideles laici*⁴² z roku 1988 jako zvěstování evangelia novým způsobem.

Nová evangelizace je „nová“ proto, že člověk, ke kterému se obrací, je nový v jejím chápání a hodnocení, nově se k němu přibližuje a žádá ze strany církve novou strategii pro evangelizaci. Je nová ve svém nadšení, metodách a výrazech.⁴³ Je nová pro svoji misionářskou ochotu evangelizovat, pro svoji lepší schopnost užívat nové prostředky apoštolátu a pro svoje přizpůsobení nauky a křesťanské praxe, aniž by se odbouraly principy a evangelní požadavky.⁴⁴ A je nová také v tom, že středem jejího zájmu je především člověk v reálném každodenním životě.

Papež Jan Pavel II. jmenoval jako nová místa, na kterých se bude zvěstovat evangelium, (prezentace radostné zvěsti), velká města, *ze kterých pocházejí nové zvyklosti a nový životní styl, nové formy kultury a komunikace a ve kterých dorůstá lidstvo s novým modelem vývoje.*⁴⁵

Papež Jan Pavel II. v encyklice *Redemptoris missio* rozlišuje několik činností misijního poslání církve v dnešní době:

- 1) Vlastní misie „ad gentes“, při nichž církev má obrátit pozornost na národy, společenství, sociální a kulturní organizace, kde je evangelium neznámé nebo zde nejsou dostatečně zralá křesťanská společenství, která by dovedla ve svém okolí rozsévat a zakořenit víru a hlásat radostnou zvěst ostatním skupinám lidí.⁴⁶
- 2) Normální pastorační činnost církve, při které církev využívá službu křesťanských společenství horlivých ve víře a ve svém okolí vydávajících svědectví evangeliu a která cítí zodpovědnost za světovou misii.⁴⁷
- 3) Nová nebo opětná evangelizace – ta se zaměřuje především na země se starou křesťanskou tradicí, kde celé skupiny pokřtěných ztratily živou víru, už se

⁴¹ Srov. JAN PAVEL II., *Discorso alla XIX. Assemblea ordinaria del CELAM AAS 75*, 1983, s. 771-779. Cit. podle: AMBROS, P., *Pastorální teologie I*, s. 44. Srov. též DULLES, A., SJ, *Nová evangelizace. Teologické texty*, č. 6, 1995, s. 183.

⁴² Srov. JAN PAVEL II., *Christifideles laici*, čl. 15.

⁴³ Srov. BENEŠ, P., *Formace mládeže ve škole života a evangelizace Jeunesse-Lumière*, s. 16.

⁴⁴ Srov. AMBROS, P., *Pastorální teologie I*, s. 46.

⁴⁵ Cit. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 37b.

⁴⁶ Srov. tamtéž, čl. 33.

⁴⁷ Srov. tamtéž, čl. 33.

vůbec necítí být členy církve, případně se svým životem vzdálily od Krista a od evangelia.⁴⁸

Papež Benedikt XVI. pokračuje v linii svého předchůdce papeže svatého Jana Pavla II. a založil v roce 2010 Papežskou radu pro novou evangelizaci pod vedením biskupa Mons. Rino Fisichelly.⁴⁹ Papež Benedikt XVI. na říjen 2012 svolal zasedání biskupské synody na téma *Nova evangelizatio ad christianam fidem tradendam?* (Nová evangelizace pro předávání křesťanské víry).⁵⁰ Papež podtrhl nezbytnost opětovně předkládat evangelium lidem, kteří ho znají málo nebo se dokonce od církve vzdálili.

1. 1. 5 Oblasti evangelizace

Novou evangelizaci definuje také materiál *Lineamenta* ze synody biskupů, XIII. řádného generálního shromáždění pod názvem *Nová evangelizace pro předávání křesťanské víry*, která se uskutečnila v říjnu 2012.

Vytýčila tyto oblasti evangelizace:

- 1) Kultura – vhodná inkulturace evangelia.
- 2) Migrace – mísení kultur, globalizace
- 3) Hromadné sdělovací prostředky - v této oblasti tedy nová evangelizace vyžaduje od křesťanů odvahu zabydlet tyto „*nové areopagy*“ a hledat prostředky a způsoby sloužící k tomu, aby i tato ultramoderní místa nabízela dědictví vzdělání a moudrosti, které obsahuje křesťanská tradice.⁵¹
- 4) Ekonomika - využívání materiálních prostředků a potřebu takových pravidel globálního trhu, která by zajistila jejich spravedlivější rozdělení.⁵²

⁴⁸ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 33.

⁴⁹ Viz BENEDIKT XVI., *Ubicumque et semper*, čl. 1, § 1.

⁵⁰ Viz ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*.

⁵¹ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 37. BENEDIKT XVI., *Poselství k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků*, s. 73.

⁵² Srov. BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate*, čl. 42: „Dlouhou dobu se myslelo, že chudé národy by měly zůstat na předem určeném stupni rozvoje a měly by se spokojit s filantropií rozvinutých národů. Proti této mentalitě ostře vystoupil Pavel VI. v encyklice *Populorum progressio*. Materiálních prostředků, jež by se daly použít k vybrednutí obyvatelstva těchto zemí z bídy, je dnes potenciálně více než tehdy. Byly ale zatím využívány převážně jen národy rozvinutých zemí, jež tak mohly lépe zúročit proces liberalizace pohybu kapitálu

5) Vědecký a technologický rozvoj

6) Občanský a politický život - povinnost usilovat o mír, rozvoj a osvobození národů; zlepšování forem světové vlády i jednotlivých vlád státních; budování možných způsobů naslouchání, soužití, dialogu a spolupráce mezi odlišnými kulturami a náboženstvími; ochrana jednotlivců, národů a zvláště menšin; pomoc nejzranitelnějším členům společnosti; ochrana stvoření a péče o budoucnost planety.⁵³

Papež Jan Pavel II. prohlásil, že „nelze přesně vymezit hranice mezi pastorační věřících, novou evangelizací a výslovně misijní činností a je nemyslitelné vytvářet mezi nimi bariéry nebo ostré rozdělení. [...] Např. církve se starou církevní tradicí, které se zabývají velmi důležitou úlohou nové evangelizace, chápou lépe, že nemohou misijně působit na nekřesťany v jiných zemích a kontinentech, jestliže se nestarají vážně o nekřesťany ve vlastním domě: misijní pohotovost dovnitř je věrohodným svědětvím a impulsem pro misijní pohotovost navenek a naopak.“⁵⁴ Být křesťanem a „být církví“ znamená být také misionářem, nebo nebýt vůbec. Milovat svou víru znamená vydávat jí též svědectví, ukazovat ji druhým a dovolit jim, aby se jí účastnili. Nedostatek misijní horlivosti je nedostatkem horlivosti ve víře. Naopak platí, že předáváním se víra jen posiluje. Nová evangelizace je název, kterým církev pojmenovává úkol znovu přijmout své základní misijní poslání, svou identitu i důvod své existence. Jde o způsob, jak v dnešní době vysvětlit a uvést do praxe odkaz apoštolů.

Novou evangelizací chce církev nabídnout dnešnímu světu a v něm probíhající diskuzi své jedinečné poselství, tedy hlásat zde Boží království, započaté Ježíšem Kristem. Církve musí v procesu inkulturace neustále přijímat opatření, která jim umožní vnášet evangelium do každodenního života, což kulturu nejen očišťuje a povznáší, ale především ji to otevírá novosti evangelia. A každé křesťanské společenství se musí s novým odhodláním

a mobility práce. Rozšíření blahobytu na světové úrovni tedy nesmí být zbrzděno egoistickými a protekcionistickými projekty či jednostrannými zájmy. Zapojení rozvíjejících se či rozvojových zemí nám dnes umožní lépe krizi zvládnout. Přeměna spjatá s procesem globalizace obnáší velké těžkosti a nebezpečí. Lze je překonat jedině tehdy, uvědomíme-li si antropologického a etického ducha, který vede globalizaci samu k cíli, jímž je solidární humanizace. Bohužel je tento duch často překrýván či potlačován etickými a kulturními úvahami individualistické a utilitaristické povahy.“

⁵³ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 16.

⁵⁴ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 34.

věnovat pastorační péči. Nová evangelizace je synonymem k misii: vyžaduje schopnost začít znovu, překonat stávající hranice a rozšířit dosavadní horizonty.⁵⁵

Poslání hlásat a šířit evangelium vyžaduje, aby církev všemi možnými způsoby zajistila, že křesťanská společenství budou schopna intenzivně konat všechno to, co patří k základním projevům života z víry: charita, svědectví, hlásání, slavení, naslouchání a sdílení. Evangelizaci je třeba vidět jako proces, jímž církev, pohnuta Duchem Svatým, hlásá a šíří evangelium do celého světa ve shodě s tím, co učitelský úřad církve vyjádřil takto: Církev, „vedena láskou, proniká i proměňuje celý časný řád a přijímá i obnovuje všechny kultury; vydává svědectví mezi národy o novém způsobu bytí a života, který charakterizuje křesťany; otevřeně hlásá evangelium a ‚prvotní evangelizací‘ zve k obrácení; ty, kdo se obrátili k Ježíši Kristu nebo se znovu vrátili na cestu jeho následování, uvádí ‚katechezí‘ a ‚iniciačními svátostmi‘ do života z víry a do křesťanského způsobu života a přivádí je do křesťanského společenství; neustále posiluje ve věřících dar společenství prostřednictvím trvalé výchovy ve víře (homilie, jiné formy služby slova), svátostmi a konáním skutků lásky; oživuje neustále své misijní poslání, když posílá všechny Kristovy učedníky, aby svými slovy i skutky hlásali evangelium celému světu.“⁵⁶ Je tedy nutné, aby Kristovo světlo osvítilo každou oblast lidského života: rodinu, školu, kulturu, práci, volný čas i ostatní sektory společenského života.⁵⁷

Obnovený důraz na katechezi a katechumenát by měl vytvářet základ pro to, co lze nazvat „pedagogika víry“. Katecheze uskutečňuje současně úkoly iniciace, výchovy a vyučování a katechumenát se stal základem reorganizace a obnovy mnoha katechetických programů jako vzoru evangelizace.⁵⁸ „Katechumeni ať jsou tedy náležitě zasvěcováni do tajemství spásy a cvičením v životě podle evangelia i posvátnými obřady, konanými v časovém sledu, ať jsou uváděni do života víry, liturgie a lásky Božího lidu. Ať se katechumeni rovněž učí aktivně spolupracovat na evangelizaci a budování církve svědectvím života a vyznáváním víry.“⁵⁹ Nový model katechumenátu staví do srdce všech programů

⁵⁵ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 19.

⁵⁶ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, čl. 48. Direktorium jasně a přesně shrnuje prvky obsažené v koncilním dekretu *Ad gentes*, apoštolskou exhortaci papeže Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* a encykliku papeže Jana Pavla II. *Redemptoris missio*.

⁵⁷ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 22–24.

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 25.

⁵⁹ Cit. AG 14; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 447-448.

Kristovo velikonoční tajemství, z inkulturace činí první krok pedagogiky a ukazuje se jako skutečný formační proces. Jsme svědky štědrosti Ducha Svatého, projevující se svěžestí a dynamikou, jež do úkolu předávání víry vnáší různé skupiny a církevní hnutí.⁶⁰

„Vedle všeobecného hlásání evangelia zůstává v platnosti a uchovává si svou důležitost i jiná, osobní forma, když totiž jedna osoba evangelizuje přímo druhou osobu. [...] Neměly by se vyskytovat případy, kdy naléhavost hlásat radostnou zvěst celým masám lidí má za následek, že se zapomíná na osobní hlásání evangelia, jež proniká do osobního svědomí zvláštním působením slov, jichž se při tom používá.“⁶¹

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že by křesťanská společenství měla vytvářet v církvi místa, kde by lidé mohli učinit duchovní zkušenost. Tato místa by měla nabízet řešení a odpovídat na duchovní potřeby, které dnes prožívají generace mladých lidí. V křesťanském životě jednotlivých společenství by se měla stát běžnou metoda naslouchání Božimu slovu ve skupinách a diskuze o něm. Je třeba také přehodnotit způsoby, kterými se přivádí lidi k víře a připravují se na přijetí svátostí. Například se církev učí využívat programů křesťanské iniciace dospělých, a ne dětí; nově pokřtěné pak aktivně zapojuje do křesťanského života. Ale i do obřadu křtu dětí církev více zapojuje rodiče a celé společenství a využívá tento okamžik jako příležitost k evangelizaci a k otevřenému hlásání víry.

Musíme nalézat především nové způsoby a prostředky, které umožní mluvit o Bohu tak, abychom dokázali reagovat na obavy a očekávání dnešních lidí. Musíme jim umět představit Krista jako novinku, jako dar, na nějž všichni čekáme a po němž touží každý člověk jako po naplnění svého úsilí najít smysl a ukojit žízeň po pravdě. Zapomenutá řeč o Bohu tak poskytne příležitost k misijnímu hlásání. Každodenní život nám pomůže rozpoznat taková „nádvoří pohanů“,⁶² kde naše slova bude nejen slyšet, ale také dostanou význam a poskytnou lidstvu lék na jeho nemoci.⁶³

Je třeba zformovat a rozvinout zkušenosti, instituce a nová sdružení či skupiny, které by radostně a přesvědčivě hlásaly lidem evangelium. Tyto nové skupiny musí začít

⁶⁰ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 26–27.

⁶¹ Cit. PAVEL VI. *Evangelii nuntiandi*, čl. 46.

⁶² Termín pochází z iniciativy podpořené Papežskou radou pro kulturu na návrh papeže Benedikta XVI. „Nádvoří pohanů“ jsou místa, která podporují vzájemně obohacující a kulturně podněcující setkávání mezi křesťany a těmi, kdo nevyznávají žádné náboženství, ale touží se přiblížit Bohu přinejmenším jako k něčemu neznámému ve svém životě.

⁶³ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 33.

spolupracovat s farními společenstvími a také společně podporovat rodiče v jejich stále namáhavějším úkolu předávat víru.

Na výzvu nové evangelizace musí pomáhat odpovědět katolické instituce působící v oblasti školství a musí zároveň existovat vztah mezi těmito katolickými institucemi a ostatními výchovnými institucemi, mezi nimi a společností. Křesťanská společenství musí dále reagovat na naléhavou potřebu povolávat, formovat a podporovat ty, kdo se svědectvím vlastního života mohou stát hlasateli evangelia a vychovateli.⁶⁴

Maria, kterou archanděl nazval „milostiplnou“, byla tehdy přítomna na cestě apoštolské evangelizace a i dnes je všude tam, kde nástupci apoštolů usilují o hlásání evangelia – Maria byla proto nazvána Hvězdou nové evangelizace. Nová evangelizace neznámá „nové evangelium“, protože „Ježíš Kristus je stejný včera i dnes i navěky“⁶⁵. Je to spíše nová a přiměřená odpověď na znamení času, na potřeby dnešních lidí a národů, na nové situace v kultuře, skrze niž vyjadřujeme svou identitu a hledáme smysl své existence. Nová evangelizace proto znamená podporovat kulturu, jež bude pevněji zakořeněna v evangeliu.

„Nová evangelizace znamená znovu probudit původní nadšení a nechat se oslovit žářem kázání apoštolů po Letnicích. Kdo se skutečně setkal s Kristem, nemůže si to nechat pro sebe, ale musí o tom hlásat druhým. Je třeba nového apoštolského nadšení, které bude každodenním stylem života celých společenství i jednotlivých skupin křesťanů.“⁶⁶

Nová evangelizace znamená podílet se spolu se světem na jeho hluboké touze po spáse a zdůvodnit svou víru. Lidstvo dnes potřebuje naději, aby mohlo žít svou přítomnost.

Právě proto je církev ze své podstaty misionářská. Nová evangelizace má být lékem schopným navrátit radost a život těm, kdo jsou uvězněni ve vlastním strachu.⁶⁷

Vlastní evangelizaci lze rozdělit na evangelizaci osobní a skupinovou (tu dále na evangelizaci farností a evangelizaci, kterou konají hnutí nebo nové komunity) nebo na evangelizaci přímou a nepřímou.

Evangelizace nepřímá (homeopatická) spočívá v evangelizaci v malých dávkách, společenské prostředí společenským prostředím, dělníci dělníky, manželské páry

⁶⁴ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 37–38.

⁶⁵ Srov. Žid. 13, 8.

⁶⁶ Srov. JAN PAVEL II., *Novo millennio ineunte*, čl. 40.

⁶⁷ Srov. ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ, *Lineamenta Nová evangelizace pro předávání víry*, s. 40.

manželskými páry... Je postupným přinášením radostné zvěsti Ježíše Krista těm, jež o to zpočátku nejeví zájem; je to především evangelizace životem, která později vyvolává otázky.

Naopak **evangelizace přímá (alopatická)** neproniká natolik prostředí a struktury, ale vytváří si spíše své vlastní prostředí, své struktury a svou kulturu. Je výslovným a dynamickým hlásáním Ježíše Krista a obrací se k lidem, které už zřejmě v životě nepotkáme.⁶⁸

1. 2. Pastorece – pojem, nové výzvy

Pastorece znamená zabývání se lidmi v konkrétních životních podmínkách, tedy v určité zemi, v určité dějinné situaci, v určitém historickém a kulturním kontextu. Jejím posláním je řešit konkrétní problémy konkrétních lidí ve světle a síle evangelia. Má se tedy uplatnit to, co jako motto čteme na začátku konstituce *Gaudium et spes*: "Radost a naděje, smutek i úzkost lidí dnešní doby, zvláště trpících a chudých, je radostí i nadějí, smutkem i úzkostí učedníků Kristových..."⁶⁹

Pastorece tedy musí znát:

- problémy a očekávání lidí
- odpověď evangelia
- směr cesty, po níž máme lidi doprovázet
- metody, kterými realizuje své úkoly.

Aby se pastorece mohla uskutečnit, je třeba následujících věcí:

- dobrá znalost lidí a jejich problémů s přihlédnutím k sociální situaci (město, venkov, pohraničí, diaspora, lidová církev) a osobní situaci (staří, mladí, konvertité, rozvedení, studující atd.);
- dobrá znalost současných odpovědí církve na problémy lidí. Tedy znalost současné teologie, koncilových textů a pokoncilních dokumentů;
- analýza minulosti a současnosti, poznání jací jsme, čím jsme ovlivněni, co si s sebou neseme jako bohatství i jako zátěž;
- vize konkrétního života církve v různých oblastech naší země. Z této vize a z tvůrčího zpracování analýzy se odvíjí poznání cest, po kterých je třeba jít;

⁶⁸ Srov. BENEŠ, P., *Formace mládeže ve škole života a evangelizace Jeunesse-Lumière*, s. 17. Srov. též MOENS, J., *Evangeliser c'est aimer*, s. 44.

⁶⁹ Cit. GS 1; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 533.

- teprve na konci celého procesu je třeba formulovat praktická, pastorační, právní a organizační opatření.⁷⁰

Následující myšlenky přednesl biskup Joachim Wanke z Erfurtu (bývalá NDR) před novináři v listopadu 2008.⁷¹ Události roku 1989 na jedné straně otevřely církvím nové obzory, na straně druhé současná farní pastore ztrácí na intenzitě – bude méně věřících i kněží, lidé budou stále více mobilní a stále méně se budou chtít na něco trvale vázat.

Biskup Wanke proto navrhuje pět bodů, které je nutné postupně zavést do praxe:

1. Posilovat činnost těch, kdo se věnují pastoračním úkolům ve svém volném čase. Církev v Německu bude buď „církví dobrovolně činných v pastorační“ nebo nebude vůbec. Při nezastupitelnosti svěcených služebníků potřebuje církev „místní dobrovolníky“, kteří se cítí být povoláni k péči o druhé. Schopnost a ochota informovat o věcech víry je požadavkem, který se týká všech členů církve.
2. Je potřebné spojovat lidi v „sítích“.
Budou se muset nezávisle na územním charakteru farností vytvářet skupiny, ve kterých je žito křesťanské společenství, které bylo dříve možné zakusit jen ve farnostech. A snad to bude pro nekřesťany snazší včlenit se do takovýchto menších a přehlednějších společenství než do velkých farností.
3. „Zřizovat svítílny“.
Pod tím rozumím domy, místa, události (jako jsou např. diecézní poutě) a společenství, které mají duchovní vyzařování a pomáhají lidem ozařovat křesťanskou životní cestu.
4. Církevní zařízení a instituce jako místa pastore.
Tato zařízení (např. školky, školy, domovy pro seniory, pečovatelské služby) slouží denně mnoha lidem, z nichž mnozí nejsou křesťany. Je také velkým požehnáním, že církev má charitu.
5. Pozvedat úroveň „duchovní spodní vody“.
To, co je křesťanské, bude v budoucnosti silněji prezentováno více kvalitativně a méně kvantitativně. V modernitě, která se čím dál víc ztrácí v subjektivismu a libovůli, potřebuje církev spiritualitu, která propůjčuje křesťanovi stabilitu a která

⁷⁰ Srov. *Pastore a pastorační teologie*. [online]. [cit. 2012-09-03]. Dostupné z:

<http://www.pastore.cz/Tematicke-texty/Pastore-a-pastoralni-teologie-1.html>

⁷¹ Srov. *Farní pastore ztrácí na intenzitě. Co s tím?* [online]. [cit. 2012-09-03]. Dostupné z:

<http://www.pastore.cz/Clanky/Farni-pastore-ztraci-na-intenzite-Co-s-tim.html>.

mu pomáhá k otevřenosti vůči jinému a jiným. Stará samozřejmost dnes nabývá nové evidence: Jen ti, kdo se modlí, obstojí jako křesťané. A pouze církev, pevně zakořeněná v Božím tajemství, bude stále pro lidi zajímavou.⁷²

1. 2. 1 Stav religiozity dnes a reakce církve na tento stav

Současná strukturální krize katolické církve, zejména v hospodářsky rozvinutých zemích, se děje následkem nevratného rozpadu „konstantinské formace“ v její speciální variantě, která vznikla v tzv. „piánské epoše“,⁷³ a jejímž cílem byla reakce na rozvíjející se pluralismus.

Poznávacím znamením „konstantinské formace“ je vytváření dojmu jakoby samozřejmého propojení a vzájemné podpory mezi sociální formou církve, náboženským ideovým systémem a společenskou realitou. Katolická církev se stává závislá na souhlasu jejích vlastních členů.

Pastorální teologie na tuto situaci reagovala asi od r. 1970 řadou pastoračních koncepcí, které se od sebe vzájemně liší tím, jak pojmají vzájemný vztah právě mezi sociální formou církve, náboženským ideovým systémem a společenskou realitou.

V sedmdesátých letech minulého století se stala programem obnovy církve obnova farností a to s orientací na jednotlivce a malé skupiny. Tato koncepce hodnotila pozitivně odklon od tradiční samozřejmosti masové církve. Doufalo se, že uvnitř církve zavládnou lidské a bratrské vztahy. Křesťanský život byl ztotožněn s životem farnosti.

Ve skutečnosti došlo k tomu, že dnes existuje vedle sebe rituální církve, jejímž středem zájmu je liturgie, dále pak církve „zasvěcenců“ orientovaná na malá společenství a nakonec zprofesionalizovaná sociální církve. Tyto tři církve žijí celkem pokojně vedle sebe, ale ne spolu. Pokud vycházíme z teologie farnosti, nemůžeme být spokojeni ani s profesionalizací církve, která probíhá odděleně od farní reality, ani s chápáním farnosti jako „servisní jednotky“ k zajišťování křtů, svateb atp.

V 80. letech nemá být křesťanství primárně reprezentováno nějakou sociální formou církve, ale kolem míst praktické realizace křesťanství se vytvoří nová sociální forma. Ve vztahu ke společnosti by měla církev působit prorocky kritickým přístupem.

⁷² Srov. *Farní pastorace ztrácí na intenzitě. Co s tím? Pastorace*. [online]. [cit. 2012-09-03]. Překlad A. Opatrný.

Dostupný z: <http://www.pastorace.cz/Clanky/Farni-pastorace-ztraci-na-intenzite-Co-s-tim.html>.

⁷³ tj. za papežů Pia IX. až Pia XII., cca 1850-1960.

Pastorační koncepce 90. let se pokouší na vhodných místech ve společnosti získat prostor pro křesťanské a církevní myšlenky. Jedná se např. o *komunikační pastoraci*⁷⁴ a *city-pastoral*⁷⁵. Tyto směry staví na současných nábožensko-produktivních tendencích.

Vnitrocírkevní hnutí je třeba chápat jako novou formaci církevního života, která se vytváří na základě územní nezávislosti a nadšení, a přitom používá moderních mediálních prostředků a někdy až letničních forem zbožnosti.

Perspektivy do budoucna

Je třeba přijmout skutečnost, že „konstantinská formace“ je už za námi: sociální forma církve, náboženský ideový systém a společenská realita už nejsou vůči sobě ve vzájemně podpůrném vztahu.

Prvky tohoto pastoračního trojúhelníku mohou proto k sobě zaujímat různé vztahy ovlivněné situací a vývojem. Tento nový přístup je obsažen v konstitucích Druhého vatikánského koncilu. Koncil totiž definoval církev jako *činnost Božího lidu*.⁷⁶

Úkolem církve je tedy slovy a činy tvořivě připomínat evangelium Ježíše Krista.⁷⁷ Pastorační se tedy dá chápat jako činný vztah církve ke světu, který boží lid vytváří na základě evangelia.⁷⁸

To však znamená:

1. církev se stává božím lidem v solidaritě se současnými problémy lidské existence;
2. církev se stává božím lidem, když slovy i činy „otvírá“ evangelium životem a když život osvobozuje evangeliem;
3. církev se může v pluralistické době organizovat pouze v pružné plurální formě;

⁷⁴ Srov. např.: DEMEL, Z., „Prekatechumenální slavnosti“ - brát vážně pastorační realitu.[online].

[cit. 2011-08-03]. Dostupné z:

http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kpt/modules/low/kurz_text.php?id_kap=2&kod_kurzu=kpt_745.

⁷⁵ Viz následující kapitoly této práce.

⁷⁶ Srov. GS 88; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 643.

⁷⁷ Srov. GS 21; in: tamtéž, s. 554.

⁷⁸ Srov. GS 62; in: tamtéž, s. 606.

Církev může zpřítomňovat evangelium také v nových podmínkách a v nových sociálních formách. *Církev se totiž buduje na základě pastorace, a ne pastorace na základě církve.*

1. 2. 2 Evangelii gaudium, synoda biskupů 2012

Od 7. do 28. října 2012 se konalo XIII. řádné a všeobecné zasedání biskupského synodu na téma *Nová evangelizace pro předávání křesťanské víry*. Bylo tam připomenuto, že nová evangelizace volá všechny a uskutečňuje se zásadně ve třech oblastech:⁷⁹

- 1) oblast *řádne pastorace*, která je „živena ohněm Ducha, aby zažehla srdce věřících, kteří pravidelně přicházejí do společenství v den Páně, aby se živili ze stolu Slova a Chleba života věčného“.⁸⁰ Do této oblasti je třeba zahrnout také věřící, kteří uchovávají intenzivní a upřímnou katolickou víru, vyjadřovanou různými způsoby, třebaže se neúčastní bohoslužeb pravidelně. Tato pastorace se zaměřuje na růst věřících, aby tak stále více a celým svým životem odpovídali na Boží lásku.
- 2) oblast týkající se „*pokřtěných osob, které nežijí podle křestních požadavků*“,⁸¹ nehlásí se již upřímně k církvi a nezakouší útěchu víry. Církev se snaží, aby tito lidé prožili konverzi, která jim vrátí radost víry a touhu nasadit se pro evangelium.
- 3) oblast evangelizace *těch, kdo neznají Ježíše Krista anebo jej neustále odmítali*. Mnozí z nich hledají Boha ve skrytu, pohnuti nostalgií po Jeho tváři i v zemích se starodávnou křesťanskou tradicí. Všichni mají právo obdržet evangelium.

Křesťané mají povinnost hlásat jej, aniž by někoho vylučovali; nikoli jako někdo, kdo ukládá nový závazek, nýbrž jako někdo, kdo sdílí radost, poukazuje na krásný obzor a nabízí lákavou hostinu. Církev neroste proselytismem, nýbrž „přitažlivostí“.⁸²

Jan Pavel II. nás vyzval k tomu, abychom uznali, že „se nesmí polevovat v hlásání radostné zvěsti“ těm, kdo jsou daleko od Krista, protože je to „první úloha církve“⁸³ a „misionářské zájmy jsou na prvním místě“.⁸⁴ Misijní činnost „představuje i dnes pro církev

⁷⁹ Srov. *Propositio 7*.

⁸⁰ Srov. Benedikt XVI., *Homilie při mši sv. na zakončení synodu*, 28.10.2012.

⁸¹ Srov. *tamtéž*.

⁸² Srov. Benedikt XVI., *Homilie při mši sv. na zahájení V. generální konference episkopátů Latinské Ameriky a Karibiku v Aparecidě*, 13. 5. 2007.

⁸³ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, 34.

⁸⁴ Srov. *tamtéž*, 86.

velkou výzvu“.⁸⁵ Misijní činnost je tedy *paradigmatem každé církevní činnosti*. V tomto smyslu prohlásili latinskoameričtí biskupové, že „již nemůžeme zůstat klidní a pasivně čekat v našich kostelích“⁸⁶ a že je nezbytné „přejít od jednoduché konzervační pastorace k pastoraci rezolutně misionářské“⁸⁷ Tato úloha je nadále zdrojem těch největších radostí církve: „Tak bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který se obrátí, než nad devětadevadesáti spravedlivými, kteří obrácení nepotřebují“ (Lk 15,7).⁸⁸

Církev „vycházející ven“ je učednickým společenstvím misionářů, kteří přebírají iniciativu, zainteresují se, provázejí, přinášejí plody a slaví. Evangelizující společenství zakouší, že Pán má iniciativu, předešel jej v lásce⁸⁹, a proto dovede udělat první krok, umí přijmout iniciativu beze strachu, jít vstříc, hledat vzdálené a jít na křižovatky cest pozvat vyloučené. Církev se umí „dát strhnout“. Ježíš umyl nohy svým učedníkům. Pán se nasazuje a zapojuje svoje učedníky, když pokleká před ostatními, aby je omýval. Hned poté však říká učedníkům: „Blaze vám, jestliže podle toho jednáte“⁹⁰.

Evangelizující společenství vstupuje svými skutky a gesty do každodenního života druhých, zkracuje vzdálenosti, snižuje se až k ponížení, je-li to nutné, a přijímá lidský život, dotýkajíc se trpícího Kristova těla v lidech. Provází lidstvo ve všech jeho procesech, jakkoli dlouhé a prodlužované mohou být. Evangelizace užívá hojnou trpělivost a snaží se nezanedbávat omezení. Kdo je věrný Pánovu daru, umí také „přinášet plody“. Evangelizující společenství je vždycky pozorné k plodům, protože Pán chce, aby bylo plodným. Rozséváč se stará se o obilí a nezneklidňuje se kvůli koukolu, nereaguje stížnostmi. Nachází způsob, jak vtělit Slovo do konkrétní situace, aby přineslo plody nového života, byť jsou zdánlivě nedokonalé a nezralé. Učedník dovede nabídnout celý život a nasadit jej až k mučednictví, aby dosvědčil Ježíše Krista; jeho snem však není obklopit se nepřáteli, ale spíše si přeje, aby Slovo bylo přijato a projevilo svoji osvobozující a obnovující moc. Evangelizující společenství nakonec vždycky umí „slavit“.

Slaví každé malé vítězství, každý krok evangelizace vpřed. Radostná evangelizace se v liturgii stává krásou uprostřed každodenního požadavku prokazovat dobro.

⁸⁵ Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, 40.

⁸⁶ Srov. *Dokument z Aparecidy*, 548. (31. 5. 2007).

⁸⁷ Srov. tamtéž, 370.

⁸⁸ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 15.

⁸⁹ Srov. 1 Jan 4,10.

⁹⁰ Srov. J 13,17.

Církev evangelizuje a evangelizuje sebe skrze krásu liturgie, jež slaví také evangelizační skutky a je zdrojem nového podnětu k sebedarování.⁹¹ Pokud celá církev přijme tento misionářský dynamismus, musí dosáhnout všech bez výjimek. Při četbě evangelia lze nalézt velmi jasnou směrnicí: nikoli přátelé a blízcí boháči, nýbrž zejména chudí a nemohoucí, ti kdo jsou často pohrdaní a zapomenutí, „ti kdo nemají čím odplatit“⁹². Nesmí zůstat pochybnosti a neobstojí vysvětlení, která toto tak zřejmé poselství oslabují. Dnes i navždy, „jsou chudí přednostními adresáty evangelia“⁹³ a evangelizace zadarmo směřující k nim je znamením království, které Ježíš přinesl. Je třeba prohlásit, že existuje neoddělitelné pouto mezi naší vírou a chudými.⁹⁴

Výzvy inkulturace víry

Křesťanský substrát některých, zvláště lidí v západních zemích, je živá realita. Nalézáme zde, zejména mezi těmi nejpotřebnějšími, morální rezervu, která střeží hodnoty autentického křesťanského humanismu. Pohled víry na realitu nemůže opomíjet uznání toho, co zasévá Duch svatý. Znamenalo by to nedůvěřovat jeho osvobozujícímu a velkorysému působení, kdybychom si mysleli, že neexistují autentické křesťanské hodnoty tam, kde velká část populace obdržela křest a mnoha způsoby vyjadřuje svoji víru a bratrskou solidaritu. Tady je třeba rozpoznat mnohem více než „semena Slova“, poněvadž jde o autentickou katolickou víru s vlastními způsoby vyjadřování a příslušnost k církvi. Není správné ignorovat rozhodující význam, který má kultura poznamenaná vírou, protože tato evangelizovaná kultura má, nehledě na své meze, mnohem více zdrojů než je pouhý součet věřících stojících před útoky nynějšího sekularismu. Evangelizovaná lidová kultura obsahuje hodnoty víry a solidarity, které mohou přispět k rozvoji věřící a spravedlivější společnosti, a vyznačuje se osobitou moudrostí, kterou je třeba uznat v postoji plném vděčnosti.⁹⁵

Naléhavá je potřeba evangelizovat kultury, aby se **inkulturovalo** evangelium. V zemích s katolickou tradicí jde o provázení, pečování a posilování již existujícího bohatství a v zemích s jinými náboženskými tradicemi či hluboce sekularizovanými jde o usnadnění nových procesů evangelizace kultury, byť za předpokladu dlouhodobých projektů. Nemůžeme

⁹¹ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 24.

⁹² Srov. Lk 14,14.

⁹³ Srov. Benedikt XVI., *Promluva na setkání s brazilskými biskupy v katedrále Sao Paolo*, 11. května 2007, 3.

⁹⁴ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 48.

⁹⁵ Srov. tamtéž, čl. 68.

ale přehlížet, že výzva k růstu je neustálá. Každá kultura a každá sociální skupina potřebuje očišťování a zrání. V případě lidových kultur katolických populací můžeme rozpoznat některé slabosti, které stále potřebují, aby byly uzdraveny evangeliem: machismus, alkoholismus, domácí násilí, skrovná účast na eucharistii, fatalistická víra či pověra, která vede k čarování, apod. Právě lidová zbožnost je však tím nejlepším východiskem k jejich uzdravení a osvobození.⁹⁶

Tento akcent je někdy spíše než na impuls lidové zbožnosti kladen na zevnější tradiční formy nebo na hypotetická soukromá zjevení, která se absolutizují. Existuje takové křesťanství, které je tvořeno pobožnostmi, jež jsou vlastní určitému typu individuálního a sentimentálního života víry, které však ve skutečnosti nekorespondují s autentickou „lidovou zbožností“. Někteří prosazují tyto výrazy, aniž by se starali o sociální povznesení a formaci věřících, a v některých případech tak dělají proto, aby obdrželi ekonomické výhody či jakousi moc nad druhými.

V posledních desetiletích nastal u katolického lidu zlom v generačním předávání křesťanské víry. Je nepopíratelné, že mnozí cítí zklamání a přestávají se identifikovat s katolickou tradicí, že se zvyšuje počet rodičů, kteří nekřtí svoje děti a neučí je modlit, a dochází i k odchodům do jiných společenství víry.

Některé z příčin tohoto zlomu jsou:

- nedostatek prostoru k dialogu v rodině,
- vliv sdělovacích prostředků,
- relativistický subjektivismus,
- bezuzdný konzumismus, který podněcuje trh,
- nedostatek pastoračního doprovázení těch nejchudších,
- absence srdečného přijetí v katolických institucích
- těžkost obnovit mystické přilnutí víry v pluralitní náboženské scéně.

Výzvy městských kultur

Nový Jeruzalém, svaté město⁹⁷, je cílem, ke kterému se ubírá celé lidstvo. Je zajímavé, že Zjevení nám říká, že plnost lidstva a dějin se uskuteční ve městě. Potřebujeme poznávat město kontemplativním pohledem, totiž pohledem víry, která objevuje Boha, který přebývá v jeho domech, na jeho ulicích a náměstích. Boží přítomnost provází upřímné hledání, které

⁹⁶ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 69.

⁹⁷ Srov. Zj 21,2-4.

konají lidé i skupiny, aby našli oporu a smysl života. On žije mezi jeho obyvateli a prosazuje solidaritu, bratrství, touhu po dobru, pravdě a spravedlnosti. Tato přítomnost nesmí být konstruována, nýbrž objevována. Bůh se neskrývá těm, kteří jej hledají upřímným srdcem, i když tak činí tápavě, nepřesně a zmateně.⁹⁸

Ve městě je náboženský aspekt zprostředkováván různými životními styly, zvyky, které se pojí k určitému vnímání času, území a vztahů, ale jsou odlišné od stylů venkovských obyvatel. V každodenním životě obyvatelé často bojují o přežití a v tomto boji se skrývá hluboký smysl existence, který v sobě obvykle zahrnuje hluboký náboženský smysl. Musíme jej rozjímat, abychom navázali dialog, podobně jako Pán se Samaritánkou u studny, kde hledala utišení své žízně (srov. Jan 4,7-26).⁹⁹

Nadále se rodí nové kultury, kde už se křesťan nejeví jako nositel či původce smyslu. Přejímá od nich však jiné jazyky, symboly, poselství a paradigmata, která nabízejí nové životní ukazatele a často odporující Ježíšovu evangeliu. Synod biskupů na podzim 2012 konstatoval, že dnešní transformace těchto obrovských oblastí a kultura, kterou vyjadřují, jsou přednostním místem nové evangelizace.¹⁰⁰ Vyžaduje to, abychom se zamysleli nad prostorami modlitby a společenství a jejich inovacemi, aby byly pro městské obyvatele přitažlivější a výmluvnější. Venkovské prostředí v důsledku hromadných sdělovacích prostředků není odcizené těmto kulturním transformacím, které působí značné změny také v jejich způsobu života.¹⁰¹

Nezbytnou se stává taková evangelizace, která by vysvětlovala nové způsoby vztahování se k Bohu, ke druhým a k životnímu prostředí a posilovala základní hodnoty. Je nutné dospět tam, kde se tvoří nové příběhy a paradigmata, dosáhnout Ježíšovým Slovem do nejhlubších zákoutí duše města. Město je multikulturní prostředí. Ve velkých městech je možné pozorovat pletivo, kterým skupiny lidí sdílejí tytéž sny o životě a podobné představy a ustavují se v nových lidských sektorech, kulturních územích a neviditelných městech.

Rozmanité kulturní formy fakticky žijí spolu, ale častokrát uplatňují praktiky segregace a násilí. Církev je povolána dávat se do služby obtížnému dialogu. Existují sice občané, kterým se dostává vhodných prostředků pro rozvoj osobního a rodinného života, ale existují mnozí „neobčané“, „poloviční občané“ či „městské zbytky“. Město produkuje určitý druh trvalé ambivalence, protože nabízí svým občanům nekonečné možnosti, ale vykazuje

⁹⁸ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 71.

⁹⁹ Srov. tamtéž, čl. 72.

¹⁰⁰ Srov. *Propositio* 25.

¹⁰¹ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 73.

rovněž četné obtíže, které mnohým brání v plném rozvoji. Tento protimluv vyvolává drásavé utrpení. V mnoha částech světa jsou města dějištěm masových protestů, kde se tisíce obyvatel domáhají svobody, sdílení, spravedlnosti a dalších nároků, které, pokud nejsou náležitě interpretovány, nelze umlčet silou.¹⁰²

Nemůžeme ignorovat, že ve městech se snadno rozrůstá obchod s drogami a lidmi, zneužívání a vykořisťování nezletilých, izolace starých a nemocných lidí, různé formy korupce a kriminality. Zároveň se to, co by mohlo být cenným prostorem pro setkání a solidaritu, často mění na místo útěku a vzájemné nedůvěry. Domy a čtvrti se stavějí, spíše aby izolovaly a ochraňovaly, než aby spojovaly a integrovaly. Hlásání evangelia bude základem opětovné stabilizace důstojnosti lidského života v těchto situacích, protože Ježíš chce ve městech rozdávat život v hojnosti¹⁰³. Jednotný a úplný smysl lidského života, který nabízí evangelium, je nejlepším lékem na nešvary města, třebaže je nutné vzít v úvahu, že jednotvárný a rigidní program a styl evangelizace není pro tyto situace vhodný. Avšak žít až do dna to, co je lidské, a zapojit se do jádra těchto výzev jako kvas svědectví v jakékoli kultuře a v jakémkoli městě činí křesťana lepším a město plodným.¹⁰⁴

Od člověka k člověku

Církev touží po prožití misijní obnovy a určitá forma kázání přísluší nám všem jako každodenní úkol. Jde o podávání evangelia lidem, s nimiž má každý co do činění, jak těm bližším, tak neznámým. Je to neformální kázání, které lze konat během konverzace, a pak takové, které koná misionář, přijde-li někam na návštěvu. Být učedníkem znamená mít stálou ochotu přinášet druhým Ježíšovu lásku, a děje se to spontánně kdekoliv, na cestě, na náměstí, v práci, na ulici.¹⁰⁵

Toto vždy uctivé a laskavé kázání spočívá v osobním dialogu, ve kterém druhý vyjadřuje a sdílí svoje radosti, naděje, starosti o své drahé a spoustu věcí, které mu leží na srdci. Teprve po takovéto konverzaci je možné prezentovat Slovo, např. čtením z nějaké pasáže Písma nebo vyprávěním, ale vždycky připomenutím zásadní zvěsti: osobní lásky Boha, který se stal člověkem, dal sebe samého za nás, žije a nabízí svoji spásu a své přátelství. Je to zvěst, která se sdílí ve skromném a dosvědčujícím postoji toho, kdo se dovede vždycky učit,

¹⁰² Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 74.

¹⁰³ Srov. J 10,10.

¹⁰⁴ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 75.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž, čl. 127.

a s vědomím, že poselství je natolik bohaté a hluboké, že nás vždycky přesahuje. Někdy se vyjadřuje přímo, jindy osobním svědectvím, vyprávěním, gestem nebo formou, kterou může v konkrétní situaci vnuknout Duch svatý. Pokud se to zdá rozumné a jsou pro to podmínky, je dobré zakončit toto bratrské a misijní setkání krátkou modlitbou, která naváže na starosti, jež dotyčný vyjádřil. Tak pocítí zřetelněji, že byl vyslechnut a že jeho situace byla interpretována a vložena do rukou Božích, a uzná, že Boží Slovo skutečně mluví v jeho životě.¹⁰⁶

Není třeba si myslet, že evangelní zvěst je nutné předávat vždy určitými ustálenými formulacemi nebo přesnými slovy, která vyjadřují absolutně neměnný obsah. Vyjadřuje se formami tak odlišnými, že není možné je sepsat či katalogizovat, a jejich kolektivním podmětem je Boží lid s jeho nesčetnými gesty a projevy. Plyne odtud, že pokud je evangelium vtěleno do určité kultury, nepředává se již jenom zvěstováním od člověka k člověku. To nás přivádí k zamyšlení nad tím, že místní církve musí v zemích, kde je křesťanství menšinou, kromě povzbuzování pokřtěného, aby hlásal evangelium, aktivně prosazovat alespoň počáteční formy inkulturace. Naposled je třeba směřovat k tomu, aby kázání evangelia vyjadřované kategoriemi vlastními kultuře, v níž je hlásáno, vyvolávalo novou syntézu s touto kulturou. Ačkoli jsou tyto procesy vždy pomalé, někdy nás příliš paralyzuje strach. Dovolíme-li pochybnostem a obavám dusit každou neohroženost, může se stát, že namísto toho, abychom byli kreativní, jednoduše zpohodlníme, aniž bychom vyvolali nějaký pokrok, a v takovém případě se nebudeme podílet na historických procesech svojí spoluprací, ale budeme pouhými diváky, kteří přihlížejí neplodné stagnaci církve.¹⁰⁷

Křesťané povzbuzovaní svými pastýři jsou všude a za všech okolností povoláni slyšet křik chudých, jak to dobře vyjádřili brazilští biskupové: „Toužíme na sebe denně brát radost a naději, smutek a úzkost brazilského lidu, zvláště obyvatel městských periferií a rurálních zón – bez půdy, bez střechy nad hlavou, bez chleba, bez zdraví – jejichž práva jsou pošlapávána. Při pohledu na jejich bídu, nasloucháním jejich nářku a při poznání jejich utrpení nás pohoršuje fakt, že existuje dostatek jídla pro všechny a že hlad je způsoben špatnou distribucí dober a zisků. Problém ztěžuje všeobecné plýtvání.“¹⁰⁸

¹⁰⁶ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 128.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, čl. 129.

¹⁰⁸ Cit. Brazilská biskupská konference, *Exigências evangélicas e éticas de superação da miséria e da fome* (duben 2002), Úvod, 2.

Pečovat o slabé

Ježíš, který je povýtce hlasatelem evangelia i zosobněným evangeliem, se identifikuje především s nejmenšími¹⁰⁹. To nám připomíná, že my všichni křesťané jsme povoláni pečovat o ty nejchudší obyvatele planety. Za stávajícího „privátního“ modelu „úspěchu“ se však nejeví smysluplným investovat tak, aby si zaostávající, slabí či méně obdaření mohli v životě razit cestu.¹¹⁰

Je nezbytné věnovat pozornost a být nablízku novým formám chudoby a slabosti, ve kterých jsme povoláni rozpoznávat trpícího Krista, i když nám to zdánlivě nepřináší hmatatelné a bezprostřední výhody: bezdomovcům, narkomanům, utečencům, domorodým národům, starým a stále více opuštěným lidem, apod. Jak krásná jsou města, která přemohou nezdravou nedůvěru, integrují odlišnosti a činí z takovéto integrace nový faktor rozvoje! Jak krásná jsou města, která i ve svém architektonickém plánu mají prostory, které spojují, umožňují navazovat vztahy a usnadňovat uznání druhých!¹¹¹

Vždycky působí bolest situace těch, kteří jsou předmětem různých forem obchodu s lidmi. Chtěli bychom, aby bylo slyšeno volání Boha, který se nás všech ptá: „Kde je tvůj bratr?“¹¹². Kde je tvůj bratr otrok? Kde je ten, kterého denně zabíjíš v malé ilegální fabrice, v síti prostituce, v dětech, které využíváš na žebrotu, v tom, který musí pracovat skrytě, protože nemá pracovní povolení? Netvařme se jakoby nic. Existuje mnohá spoluvina. Otázka se týká všech! V našich městech se zahnízdil tento mafiánský a scestný zločin a mnozí mají ruce zbrocené krví v důsledku pohodlné a němé spoluviny.¹¹³

Dvojnásobně ubohé jsou ženy, které trpí situacemi vyřazení, špatného zacházení a násilí, protože mají často méně možností hájit svoje práva. Nicméně, také mezi nimi neustále nacházíme nejobdivuhodnější gesta každodenního hrdinství při obraně a v péči o svoje křehké rodiny.¹¹⁴

Mezi těmito slabými, o něž se církve chce s láskou starat, jsou také nenarozené děti, které jsou nejbezbrannější a nejnevinnější a kterým je dnes upírána lidská důstojnost, aby se s nimi mohlo dělat, co je libo, zbavovat je života a prosazovat takové zákony, aby tomu nikdo nemohl zabránit. Často je za účelem zábavného zesměšňování obrany, kterou církve

¹⁰⁹ Srov. Mt 25,40.

¹¹⁰ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 209.

¹¹¹ Srov. tamtéž, čl. 210.

¹¹² Srov. Gen 4,9.

¹¹³ Srov. tamtéž, čl. 211.

¹¹⁴ Srov. tamtéž, čl. 212.

poskytuje nenarozeným, vykreslován její postoj jako něco ideologického, obskurního a konzervativního. Tato obrana rodičího se života se však vnitřně pojí s obranou jakéhokoli lidského práva. Předpokládá přesvědčení, že lidská bytost je vždy posvátná a nedotknutelná v jakékoli situaci a v každé fázi svého vývoje. Je to cíl sám o sobě a nikdy prostředek řešení jiných těžkostí. Pokud toto přesvědčení odpadne, nezůstanou pevné a trvalé základy pro obranu lidských práv, která by tak byla vždycky podrobena nahodilým a střídajícím se konvencím mocných. Jediný důvod je postačující k uznání nezczizitelné hodnoty lidského života, pokud jej však nahlížíme také vírou, „každé porušování lidské důstojnosti volá k Bohu o pomstu a je třeba je pokládat za urážku Stvořitele člověka“.^{115; 116}

Právě proto, že jde o otázku, jež má co do činění s vnitřní koherencí našeho poselství o hodnotě člověka, nelze očekávat, že církev k ní změní stanovisko. Toto není argument podléhající domnělým reformám či „modernizacím“. Není pokrokové nárokovat si řešení problémů eliminací lidského života. Je však také pravdou, že jsme učinili málo pro náležitou pomoc ženám ve velké tísní, kdy se jim interrupce jeví jako rychlé řešení jejich velkého soužení, zvláště klíči-li v nich život následkem násilí nebo v kontextu krajní chudoby.¹¹⁷

Existují další křehké a bezbranné bytosti, které se častokrát stávají zbožím ekonomických zájmů nebo bezohledného využívání. Papež František tu má na mysli stvoření jako celek. Jako lidské bytosti nejsme pouze obdařeni, ale jsme také opatrovníky ostatních tvorů. Skrze naši tělesnou skutečnost nás Bůh propojil s okolním světem tak těsně, že vysušování země je pohromou pro každého a můžeme litovat vyhubení nějakého druhu jako by šlo o zmrzačení. Nedovolme, aby náš pobyt zanechal znaky zmaru a smrti postihující život náš i budoucích generací.¹¹⁸ Malí, ale silní v lásce Boží, jako sv. František z Assisi, všichni jsme povoláni vzít si na starost křehkost lidu a světa, ve kterém žijeme.¹¹⁹

Jako věřící se cítíme nablízku také těm, kteří se nepokládají za součást žádné náboženské tradice, upřímně však hledají pravdu, dobrotu a krásu, jejichž maximální výraz a zdroj my nacházíme v Bohu. Vnímáme je jako cenné spojence v úsilí o obranu lidské důstojnosti, při vytváření mírumilovného soužití mezi národy a při ochraně stvoření. Zvláštní prostor patří takzvaným novým *areopagům*, jako je „nádvoří národů“¹²⁰, kde „věřící

¹¹⁵ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 213.

¹¹⁶ Srov. Jan Pavel II., *Christifideles laici* (30. prosinec 1988), čl. 37.

¹¹⁷ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 214.

¹¹⁸ Srov. *Propositio* 56.

¹¹⁹ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 216.

¹²⁰ Viz pozn. 62 této práce.

a nevěřící mohou vést dialog o zásadních tématech etiky, umění a vědy a při hledání transcendence“.¹²¹ Také toto je cesta pokoje pro náš raněný svět.¹²²

Evangelizátoři mající Ducha jsou ti, kteří se modlí a pracují. Z hlediska evangelizace neposlouží ani mystické nabídky bez mocného sociálního a misionářského nasazení, ani sociální a pastorační promluvy a praktiky bez spirituality, která proměňuje srdce. Takovéto částečné a rozkladné nabídky dosáhnou jen k malým skupinám a mají omezenou pronikavost, protože mrzačí evangelium. Je zapotřebí stále pěstovat vnitřní prostor, který dává křesťanský smysl závazku i činnosti.¹²³ Bez dlouhé adorace, rozjímavého kontaktu se Slovem a upřímného dialogu s Pánem jsou povinnosti zbaveny smyslu, oslabuje nás únava a těžkosti a pohasíná horlivost. Církev se nemůže obejít bez modlitební plíce a velmi mne těší, že ve všech církevních institucích přibývají modlitební skupiny, společenství rozjímavé četby Slova a stálé eucharistické adorace. Zároveň „je třeba odmítnout pokušení čistě intimistické a individualistické spirituality, protože ji nelze sloučit s požadavky křesťanské lásky, s logikou vtělení“.¹²⁴ Existuje riziko, že se určité modlitby stanou výmluvou, jak se vyhnout darování života v misijním poslání, protože privatizace životního stylu může vést křesťany k útěku do falešné spirituality.¹²⁵

¹²¹ Srov. *Propositio* 55.

¹²² Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 257.

¹²³ Srov. *Propositio* 36.

¹²⁴ Srov. JAN PAVEL II., *Novo Millennio ineunte*, 52.

¹²⁵ Srov. FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*, čl. 262.

2 Město a společnost

Druhá kapitola analyzuje pojem města a lidí v něm žijících. Pro nastavení budoucí evangelizace a pastorace je tato kapitola velmi důležitá – je totiž třeba dobře poznat pulzující život měst a také všechny touhy, hledání a potřeby lidí, kteří v těchto městech žijí. Přitom tu nejde o jakékoli město, jde spíše o specifický typ evropského velkoměsta či městské aglomerace.

2. 1 Dějinné souvislosti

Nejprve je však nutné ohlédnout se do minulosti měst a pochopit, že křesťanství je vlastně městským náboženstvím.

2. 1. 1 Vývoj postoje židovsko-křesťanské tradice k městské civilizaci

Velkoměsto připadá lidem vzdálené od Boha. Kain, bratrovrah, založil první město¹²⁶; město Babylón je pýcha člověka¹²⁷; dějiny Izraele začínají odchodem Abraháma z města Ur¹²⁸; Sodoma a Gomora jsou města perverze¹²⁹. Proroci říkají, že města jsou místem neřesti¹³⁰ a že se klanějí cizím bohům¹³¹. Město Řím se odsuzuje jako velká nevěstka¹³². Město Ninive se ale stane místem odpuštění¹³³ a Jeruzalém dokonce městem spásy¹³⁴, je kontrastem k Babylónu a poutním místem národů¹³⁵. Ježíš Kristus hlásá své evangelium ve

¹²⁶ Srov. Gen. 4,17.

¹²⁷ Srov. Gen. 11,4.

¹²⁸ Srov. Gen. 12,5.

¹²⁹ Srov. Gen. 18, 20.

¹³⁰ Srov. Mich. 1,13.

¹³¹ Srov. Jer. 2,20.

¹³² Srov. Zj. 17,1-8.

¹³³ Srov. Jon. 1,2.

¹³⁴ Srov. Iz. 65,16-25.

¹³⁵ Srov. Iz. 2,2.

městech¹³⁶, Jeruzalém je zde svaté město¹³⁷, ale i město, které zabíjí proroky¹³⁸ a jeho zničení, pád a zánik je jistý¹³⁹. Jeruzalém je cílem cest Ježíšových¹⁴⁰ a v poslední vizi Apokalypsy městem, kde Bůh sestupuje k člověku a ve městě bez chrámu s ním bude přebývat na konci časů¹⁴¹. V těchto vyjádřeních je základ života ve velkém městě, tj. blízkost i vzdálenost od Boha. Je to souběžnost nesjednotitelného a protikladného. Velkoměsto je tajemství – zahrnuje domácí i cizí.¹⁴²

Už od počátku při přestěhování z Izraele do Říma je křesťanství městským náboženstvím. Rané křesťanství je spojeno s urbanickým životem pozdní antiky. Sv. Pavel byl měšťanem a občanem významného města a své misijní cesty podnikal do měst středomořské oblasti (Atény, Řím). Ve městech zakládali první obce a první spisy jsou napsány v řeči měst.

Řecká a římská města byla prvními sídlišti křesťanského hnutí.¹⁴³ Už Aristoteles definuje člověka jako městského tvora, ve městech byla zakládána biskupská sídla. Křesťané říkají nekřesťanům „pagani“, tzn. vesničané, „vidláci“ - z toho pak pochází slovo pohani (z toho je patrné, jak úzce se cítí být křesťané spojeni s městy). Prvotní křesťané se ale městskému životu úplně nepřizpůsobují, ale účastní se na životě města svým vlastním profilem. Definují se jako „společenství v cizině“ („paroikia“¹⁴⁴). Pro ně je důležitý kult, nový způsob života a charita. Novým životním stylem se stává étos bratrství, který překračuje antickou třídní společnost¹⁴⁵; křesťané zavedli oslovení „bratr a sestra“, tzn. patří sem i ženy a otroci. Hlavními znaky křesťanů jsou pohostinství, péče o chudé a nemocné, pohřbívání mrtvých, péče o vdovy a sirotky a také vzdělávání mladých bez rodičů. Nestarali se jen o křesťany, ale o všechny lidi ze svého okolí.

¹³⁶ Srov. Mt. 9,35.

¹³⁷ Srov. Mt. 4,5.

¹³⁸ Srov. Mt. 23,37.

¹³⁹ Srov. Mk. 13,2.

¹⁴⁰ Srov. Lk. 9,51.

¹⁴¹ Srov. Zj. 21,9-27.

¹⁴² Srov. KOCH, H.: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 37.

¹⁴³ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 748.

¹⁴⁴ Srov. Jan 17,14.

¹⁴⁵ Srov. celý dopis apoštola sv. Pavla Filemonovi.

Klasický důkaz afinity a diferenciacie křesťanství k městu je List Diognetovi¹⁴⁶, kde se říká, že to, co je duše v těle, to jsou křesťané ve světě¹⁴⁷, což znamená, že tak, jak je duše ve všech částech těla, tak mají být křesťané ve všech městech.¹⁴⁸ Tento list a pohled na rané křesťanství poukazuje na jeho blízkost k městu jako centru kulturního vývoje a také sociální nouze; a za druhé je to typická křesťanská odpověď na nároky (problémy) města.

2. 1. 2 Velkoměsto dříve a dnes

Do 17. stol. byla města jen jednotlivá v moři vesnic. Od 19. stol. vytváření měst – společnost začíná žít ve městech, začíná se tam shromažďovat. Například v roce 2003 žila v Německu jedna třetina obyvatel ve velkých městech, 15 % na venkově a ostatní v malých nebo středních městech. Město je místo, kde se různá centra společnosti (mají různé funkce - školy, instituce...) setkávají, navazují a vytvářejí vztahy.¹⁴⁹ Diferenciace a pluralita, které jsou pro město konstitutivní, vytváří bezprostředně strukturu moderní společnosti. Tato diferenciacie společnosti předpokládá, že se lidé mohou paralelně zúčastnit různých funkčních oblastí. Individualizovaní jednotlivci žijí vedle tradičních rodin, původně relativně homogenní skupina žen se rozešla podle toho, jaký životní plán ženy měly – zda chtějí mít děti či žít single... Pro muže už nejsou jednotné vzory pro biografii a neplatí standardy chování; tedy muže už nepotkáme jen ve firmě, ale i na pískovišti nebo u dětského doktora; už nemusí nutně jen živit rodinu a vydělávat. Homosexuálové mají vydiferencovanou subkulturu a tím pádem i docela vysokou akceptaci. Kromě toho se tyto skupiny – tedy ženy, muži a homosexuálové – rozdělují do různých úrovní. Sociolog Gerhard Schulze rozděluje obyvatele měst podle vzdělání a věku do pěti úrovní:¹⁵⁰

- 1) úroveň akademicky vzdělaných,
- 2) harmonická úroveň (pohodlní),
- 3) studentská úroveň,

¹⁴⁶ Srov. List Diognetovi, převzato z: *Třetí patristická čítanka, Praha: Česká katolická Charita, 1985*, dostupné též z [cit. 2013-09-15]: <http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=490>.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, VI., 1.

¹⁴⁸ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 749.

¹⁴⁹ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in: *Praktische Theologie* 41, s. 219.

¹⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 220. Též: *Soziales Milieu*. [online]. [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: http://de.wikipedia.org/wiki/Soziales_Milieu.

- 4) zážitková úroveň,
- 5) konformní (integrační) úroveň.

Z nich jsou hlavně odkázáni na město ti, kterým jde o seberealizaci (akademicky vzdělaní, studenti a zážitkoví).

Ve městě je tolerance různorodosti zároveň programem a předpokladem. Město se asociuje s názvem „svoboda“. Většina ze 7 mld. lidí světa bydlí ve městě. Fenomémem měst se instalovala určitá forma života: neustále být v pohybu, pendlování. Denní pendlování kvůli práci a také kvůli využití volného času. Sociální kontakty jsou také v pohybu, často nezávazné a bez hloubky. Společenství je ve velkém davu města možné jen zlomkovitě (částečné) a je výsledkem vědomého procesu výběru. Se svou fascinující různorodostí nutí moderní města k výběru a vyvolává zároveň touhy a naděje. Spousta lidí hledá ve městě lepší život, ale zdaleka ne všem se podaří obstát v nárocích, které město klade. Tím se stává život ve městě rozkouskovaný, kde naděje a bezvýchodnost velmi úzce a bezprostředně stojí vedle sebe. Ve fenoménu města se krystalizují lidské dějiny a přítomnost, strachy a naděje ve zhuštěné formě. II. vatikánský koncil ve svých dokumentech říká: „Urbanizace světa je znakem doby“.¹⁵¹ Vyzývá k tomu, aby se toto „poměštění“ sledovalo, aby bylo zde pak bylo možné přiměřeně hlásat evangelium.¹⁵²

Město je spolubytí úplně rozdílných, někdy až protikladných, druhů. Ve stejné době je ve městě vše možné: povinnost i zábava, zaměstnání i volný čas, svoboda i nátlak, život i smrt. Člověk tam má velký výběr neuvěřitelných možností života a zároveň podléhá tlaku volby: musí si vybrat, musí si odříct. Tím je člověk ve městě vyzván ve své nutnosti a schopnosti ke svobodě. Svoboda je základní znak života ve městě, je to odpojení od nátlaku přírody – člověk není vázán na cykly přírody (koupím si jahody na Vánoce, v zimě mohu být bdělý i po setmění...)

Spoustu možností člověk ve městě nezažije úplně do hloubky, protože se povrchně mezi mnoha možnostmi vznáší (surfuje po vlnách jako na internetu). Město nutí člověka se neustále pohybovat, člověk je tu neustále na cestě.

Církev a kostely jsou ve velkoměstech odtrženy od míst, kde člověk žije. Město je propletenec lidských vztahů. Přibývá možností se pohybovat, tím se snižuje intenzita života; v pohybu totiž neprožiji nic hlouběji.¹⁵³ Kdo už nezvládne tempo města, končí rychle na jeho okraji. Městský vzduch nejen osvobozuje a vytváří vztahy, ale způsobuje také osamocenost.

¹⁵¹ Srov. GS 6; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 537-538.

¹⁵² Srov. AG 20; in: *tamtéž*, s. 457-459.

¹⁵³ Srov. *tamtéž*, s. 460.

Města jsou místa, kde žijí lidé, kteří jsou cizí na tom místě, žijí vlastně v cizině, jsou pak multikulturní a tedy bez vlasti a domova. Závazné a trvalé formy spoluzití jen těžce existují ve městě, které se vyznačuje individualismem a pluralismem. Skupiny lidí prožívají odlehčené lidské vztahy, ve velkých domech jeden nezná druhého. Odcizení budí nedůvěru a obranu. To samé je v náboženské oblasti – žádné zakořenění, nezávaznost, mobilita. Není to město bez Boha, ale město s mnoha bohy, kteří jsou oslavováni v katedrálách obchodních domů. Tito bohové konzumu prohlašují, stejně jako spousta náboženských proudů v našich velkých městech, že člověk je schopen sám sebe spasit. Cesty k tomu se nabízí na psycho-náboženském trhu, který se zrcadlí nejen v knihkupectvích, ve kterých esoterika vytlačuje křesťanskou teologii. Tak jak si člověk dopřeje nové šaty nebo návštěvu kina, tak jde rád na výlet na pár hodin do vlastního nitra. Kdo se stravuje ve fastfoodu, chce také v náboženství okamžitý servis. Zacházet s krystaly (esoterika) se člověk naučí během víkendu, ale církve to má těžké, protože mohu prožít celý život a až na jeho konci zjistím, zda moje modlitba byla vyslyšena. Církve se nemůže od města, od Boha oddělit a stáhnout se do sakrálních ghett. Co by byl kvas, který je církvi svěcen, kdyby se nezamíchal do mouky?

Více jak polovina lidí bydlí dnes v městských aglomeracích. Dříve, než se tedy budeme zabývat městskou pastorcí, měli bychom stručně analyzovat změněnou situaci obyvatel města. Proto je třeba načrtnout několik tezí:

- život ve městě znamená nejdříve emancipaci a likvidaci mnohých vztahů a závislostí. Kdo žije ve městě, cítí se svobodný. Městský vzduch však nepřináší jen svobodu, ale i osamění.
- ve městě je nejvíc kontaktů letmých a anonymních. Při násobení nabývají kontakty silnou intenzitu, setkání jsou ale jen letmá.
- ve městě se děje hodně věcí, ale většinou je vše opět „pasé“. Dominuje tu „surfovací“ životní stanovisko, při kterém se všichni snaží využít možnosti jezdit po správné vlně. Člověk je vnímavý pro všechno nové, ale zachovává si určitý odstup.
- vztahy se navazují zřídka a jsou vybírány pečlivě. Do dlouhodobého vztahu se nevstupuje a plnému přijetí se člověk vyhýbá. Rozpouští se vazba na městskou čtvrť, stejně jako na území farnosti.
- velká města zaznamenávají až 50 procent „domácností o jedné osobě“ (singl-kultura). Bydliště jsou často jen „místem pro přespání“. Města se stávají prostorem pro zážitky.
- obyvatelé města se pohybují na scénách a prostředích. Je poptávka po rychlém zážitku, což je tzv. „zážitková kultura“ (Event-Kultur).

- slátaninová (patchwork) mentalita je další teze, která charakterizuje obyvatele města. Staví si vlastní světový názor; stanoví si tím vlastní menu také v náboženství. Bludné náboženské cítění je pestré jako zalátaný koberec.¹⁵⁴

2. 2 Situace globalizované společnosti ve městě

Profesor Zulehner přirovnává Krista k Orfeovi, milujícímu pěvci, který ztrácí díky záludnému osudu Euridiku, kterou miluje.¹⁵⁵ Sestoupí za ní do podsvětí, překročí řeku mrtvých a nalezne stín Euridiky. Orfeus se na dlouhé cestě zpět do země živých nesmí ohlédnout. Ale čím déle cesta trvá, tím silnější jsou jeho pochyby, jestli ho tichý stín Euridiky doopravdy následuje. Ohlédne se, a tak ztratí Euridiku navždy.¹⁵⁶

Pravý Orfeus je Kristus a miluje Euridiku – lidstvo¹⁵⁷. I ono se dostane pod vládu smrti. A tak sestupuje i Kristus – Orfeus, hnán svou láskou k Euridice, dolů do říše smrti (v češtině: „sestoupil do pekel“ jak vyznáváme dodnes v Apoštolském vyznání víry¹⁵⁸). A bez ohlednutí jde svou cestou vykoupení, aby vedl Euridiku, své milované lidstvo, zpět do života.

A toho všeho byl Kristus – Orfeus schopen hrou na svou lyru. Právě lyra je nástrojem osvobození Euridiky ze smrti. Lyra je zde církev, nástroj v ruce Krista – Orfea, na němž pro Euridiku „zaznívá píseň smíchu, naděje a vzkříšení.“ Jak blízko této vizi církve, založené na mýtu, je vize církve Druhého vatikánského koncilu: „Církev je v Ježíši Kristu současně svátostí, jakož i znamením a nástrojem nejvnitřnějšího sjednocení člověka s Bohem a lidmi navzájem mezi sebou.“¹⁵⁹

Jakou píseň nechává tedy zaznít Kristus v tak dynamickém velkoměstě, jako je například Vídeň? Tato otázka může být zkonkretizována: Jaká jsou znamení života a smrti

¹⁵⁴ PURK OFMCAP, E., *Auf neue Art Kirche sein - Passanten - und Citypastoral*. [online]. [cit. 2011-07-28].

Dostupné z: http://www.kirchenfoyer.de/ku_er_predigt.html.

¹⁵⁵ Cit. ZULEHNER, P., *Den Menschen heute in Wien das Evangelium verkünden*. [online]. [cit. 2010-07-08].

Dostupné z: <http://www.univie.ac.at/ktf/>; překlad dostupný z:

<http://www.josefhurt.cz/files/frmost/Zulehner2.pdf>.

¹⁵⁶ Srov. PETIŠKA, E., *Orfeus, in: Staré řecké báje a pověsti*, s. 26-31. Dostupné také například z:

<http://www.uloz.to/3520279/eduard-petiska-stare-recke-baje-a-povesti-pdf>.

¹⁵⁷ ZERFAß, R., Ein Lied vom Leben. Orpheus und das Evangelium; in: *Miteinander sprechen und handeln, Festschrift für Hellmut Geissner*, s. 345.

¹⁵⁸ *Kancionál: Společný zpěvník českých a moravských diecézí*, s. 11. Viz též: *Katolik.cz* [online].

[cit. 2011-07-27]. Dostupné z: <http://www.katolik.cz/cirkev/modlitby.asp>.

¹⁵⁹ Cit. LG 1; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 101.

dnešní kultury ve velkém městě? A jakou píseň smíchu a naděje nechává Kristova církev pro lidi v této velkoměstské kultuře zaznít?

Těmito jsou naznačeny dvě velké oblasti:

- jak to dnes vypadá s Euridikou – lidstvem: je třeba udělat diagnózu kultury městského životního prostředí.
- výzvy, s kterými jsou lidé církve dnes konfrontováni. To, co se při tom děje, nazývá Jan Pavel II. evangelizací s novou kvalitou.¹⁶⁰

2. 2. 1 Euridika dnes

Základní kulturní diagnózu dělí prof. Zulehner do dvou tematických celků, kterými jsou především solidarita a spiritualita. Obě témata budou v příštích letech hýbat lidmi ve městech.

Solidarita

„Dokonce i v bohatých společnostech se zítra může každý z nás stát přebytečným. Enzensberger se ne neoprávněně domnívá, že může postihnout každého z nás, že jednou v našem životě budeme patřit k těm „špatným“, těm „přebytečným“.¹⁶¹ Taková selekce podle kritéria přebytečnosti se může dít trojím způsobem:

- jako sociální selekce: kdo nepracuje (výdělečná práce) a není schopen se sám uživit, kdo se nemůže podílet na nakupování a prožitku, kdo nemá dostatečné vědomosti;
- jako genetická selekce: kdo má špatné geny – a tím nyní nebo později přijde už tak finančně přetíženu společnost příliš drah;
- jako antropologická selekce tato stojí za otázkou: kdo má život hodný žití (hodný financování)? Čí bytí je nedotknutelné?

Nejen celé oblasti Země (jako Afrika) jsou blízko tomu, aby byly počítány za přebytečné.

I v bohatých zemích jsou patrné velké skupiny obyvatelstva, které stojí ve víru přebytečnosti:

¹⁶⁰ JAN PAVEL II., *Christifideles laici*, čl. 35.

¹⁶¹ Srov. ENZENSBERGER, Hans, Magnus *Die große Wanderung : dreiunddreissig Markierungen : mit einer Fussnote „Über einige Besonderheiten bei der Menschenjagd“*, s. 22.

- umírající. Posledních šest týdnů života patří k nejdražším a přetěžují zdravotní systém. I nutnost dlouhodobé péče přijde draho. Bylo by užitečné takové životy s „nižší životní hodnotou“ zkrátit; eutanázie je společensky čím dál více akceptovatelná. Od dotyčných se očekává, že sami „ve svobodě“ ukončí svůj život. V pozadí za tím stojí skutečnost, že přebytečným (a drahým) odnímáme naši péči, zkrátka je odstavujeme.
- postižení. Nasazujeme značný geneticko-technický potenciál, abychom postižení předešli nebo je vyléčili. Zároveň je ale čím dál víc zločinem, přivést na svět postižené dítě. Požaduje se beztrestnost zabití do konce prvního měsíce života. Ve většině společností je beztrestné zabití postiženého do porodu. Lze zde pozorovat podvědomý neodarwinistický proud: právo na život mají jen zdraví a silní.
- nezaměstnaní. Zbaveno péče je i oněch 20 miliónů lidí v Evropě, pro něž není žádná výtěžná činnost. Ukliďnění těchto z pracovního procesu vyřazených lidí pomocí finanční podpory nemůže zajistit sociální mír natrvalo.
- děti ruší v naší společnosti čím dál více - ve veřejném životě, ve městech (města jsou přizpůsobená autům, ne dětem), v životopisech mužů a žen. Když už se jedno nebo další dítě narodí, může se lehce přihodit, že jsou jim odepřeny základní živiny jako pozornost a láska. Stále častěji se jim dostává náhradní lásky: čokoládou, počítačovými hrami, díváním se na televizi anebo jsou odstaveny do zařízení mimo rodinu.

Ve všech vyjmenovaných oblastech jde o solidaritu. Postižení jsou integrováni nejen do běžného života a pracovní činnosti, ale dokonce se stávají učiteli zdánlivě zdravých – učí je především solidaritě; hnutí hospiců vyvíjí nový způsob zacházení s životem umírajících. Společnost tedy stojí před křižovatkou: jedna možnost je selekce a odejmutí péče, druhá lidská důstojnost a solidarita.

Lidé v moderní kultuře nejsou, jak se všeobecně myslí, nesolidární a egoističtí, nosí v sobě touhu dělit se. Na dlouhé cestě ke skutku solidarity je tato touha udušena v džungli difúzních strachů. Je tu strach ze slabého „Já“, který umenšuje nezištnost. K tomu se přidá strach z vlastní méněcennosti, který nás uzavírá před cizím a cizími. A především strach, že ve svém krátkém životě přijdeme zkrátka se svým nezměrným přáním po štěstí, nás činí nesolidárními. Tato úvaha ukazuje na to, že solidarita je duchovní otázkou.

Spiritualita v období sekularizace

„Čím více bude společnost moderní, tím více mizí Bůh z jejího života“, zní jedna ze základních domněnek sekularizace. Právě městské společnosti jsou předvojem moderny. Proto bylo v sedmdesátých letech předpovězeno, že i Vídeň bude „město bez Boha“. Přejmenováním církvím byla předpovězena ztráta na důležitosti.

Touha po posvátnu prožívá boom, ale církve se scvrkávají. Prof. Zulehner optimisticky připojuje: „Církve se ještě scvrkávají - podaří se nám stát se první adresou hledajících?“¹⁶² Je hodně zastánců myšlenky, že zvyšující se touha po spiritualitě jde proti rostoucí banalizaci života, proti snaze vynutit si v těch necelých sto letech života štěstí pokud možno bez utrpení, nebeské štěstí pod uzavřeným, uzamčeným nebem. Někteří také protestují proti stále častějšímu zásahu člověka proti člověku, v high-tech-medicíně, v hospodářství, ve správě. Část lidí zklamaných moderním životem utíká z nesnesitelnosti banální všednosti do utlumeného vědomí drog, alkoholu, do psychosomatických nemocí, do sekt. Ale jiní toto zklamání prolomí a opět hledají kosmickou dálku, hledají otevřené nebe, protože se jim svět stává příliš malým a tím i ustrašeným.

2. 2. 2 Velkoměsto v proměně

Při popisu dnešních moderních měst se vžilo označení „city“. Znamená to úplný střed města, kde jsou jen kanceláře, kavárny, divadla, kina, ale lidé zde nežijí. Přijdou přes den a pak večer za zábavou.

V „city“ mají lidé velkou spoustu možností, jeden produkt (např. diskotéka) vypadá pokaždé jinak. Člověk si může volit vše: formu života, počet dětí, vzhled, zdravotní a životní pojištění... Společnost má zodpovědnost jen v tom, že tyto možnosti volby nabízí. Novým heslem je slovo zážitek – úplně vše se musí stát zážitkem. Člověk už nejde do obchodního domu, ale do galerie výrobků... Uprostřed našich měst (např. v Bonnu) stojí kostely, které zprostředkovávají jiná poselství. Nejde zde o neohraničenou nabídku, nýbrž jen o jednu alternativu – nejde zde o zážitek, ale o společenství.¹⁶³

¹⁶² Cit. ZULEHNER, P., *Den Menschen heute in Wien das Evangelium verkünden*. [online]. [cit. 2010-07-08].

Dostupné z: <http://www.univie.ac.at/ktf/>; překlad dostupný z:

<http://www.josefhurt.cz/files/frmost/Zulehner2.pdf>.

¹⁶³ Srov. SCHUMACHER, W.: Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie 81*, s. 194.

Ve městě jsou lidé mobilní, proto se i církve ve velkoměstě nemůže omezit na práci ve farnosti.¹⁶⁴ Nad rámec farnosti musí vyvinout formy komunikace evangelia, která je zaměřena na velkoměstskou mentalitu, proto má City pastoral velký význam. Neboť život ve velkoměstě neznamená jen obohacující různorodost a zvýšenou kvalitu zážitků, nýbrž také trvalou mobilitu, nekončící hustotu provozu, hluk, vysokou dynamiku a rychlost, anonymitu, osamělost a sociální protiklady a napětí. Obzvláštní problém, který se v posledních deseti letech skrze komunikační média silně zостřil, je problém přesycenosti městského člověka velkou spoustou sociálních kontaktů. Hlavně v konglomeracích měst jsou lidé vystaveni záplavě (přemíře) informací a kontaktů. Život zde je vír rychle se měnících sociálních vztahů a okolí. Lidé se ponoří do globálního sociálního života a jsou stále více vystaveni názorům, hodnotám a životním stylům druhých. Ve velkoměstě je toto přímo hmatatelné. Tato různost komunikačních možností má dvě stránky:

1) je neuvěřitelně obohacující (člověku dělá dobře, že se kdykoli může po čínsku či thajsku najíst, že může udržovat pomocí mobility a mediální komunikace vztahy, které jdou vysoko nad rámec jeho blízkého okolí). Je to právě ten přebytek možností, který město dělá tak atraktivní.

2) osobnost člověka je „přelidněna“ a obsazena množstvím jiných individualit. Je to iritující, únavné a vytváří to nejistotu. Osobnost je vystavena spoustě imaginárních hlasů a velké šíří různých forem vztahů, které poruší její vlastní jednotu. Individuum se rozkládá, aby odpovídalo na množství sociálních prostředí (škola, zaměstnání...) a různorodé požadavky.¹⁶⁵ Tato různorodost není jen stimulační, ale hlavně únavná a vyčerpávající. Osobnost je tedy vystavena extrémnímu neklidu a extrémnímu tlaku sebe prezentace.

2. 2. 3 Pohled sociologa na sekularizaci města

Záměrem následujícího textu je zkoumání otázky podoby vlivu urbanizace a městského prostředí na náboženství a prozkoumání oprávněnosti předpokladu, že s rozmachem městského života a životního stylu náboženství skomírá.

Z pohledu sociologa na fenomén „město“ je nejdůležitější typ města *moderního*, pro

¹⁶⁴ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in: *Praktische Theologie 41*, s. 220.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 221.

jehož výstižnou charakterizaci se užívá pojmu *technopolis*. Technopolis představuje produkt společenského vývoje, který se objevuje v okamžiku, kdy se kvantitativní aspekt zhmotňuje a proměňuje v kvalitativní. Od určité chvíle se město stává *velkoměstem*, jež se od svých předchůdců liší nejen svým rozsahem (kvantitativní stránka), ale i svou povahou (kvalitativní stránka). Sociologové přitom zdůrazňují klíčovou roli vědecké revoluce během tohoto vývoje v rámci moderního západního světa.

Na důležitost historického předělu, který v dějinách západního světa znamenal příchod průmyslové revoluce, jak na to upozorňuje řada autorů.¹⁶⁶ Podle některých z nich ztrácí v moderních, „velkoměstských“ společnostech své opodstatnění rozlišování mezi městem a venkovem

(respektive ostatní společností), jelikož tyto společnosti jsou svou povahou jako celek „městské“. Platí zde tedy rovnice: moderní společnost = městská společnost. A právě sem se zaměřuje pozornost teoretiků sekularizace, kteří v této významné sociální transformaci vidí kořeny klesajícího vlivu tradičního náboženství.

Základní výkladové schéma se opírá o proces *racionalizace*. Ten je obecným vývojovým trendem sledovatelným v lidských společnostech v průběhu dějin. Racionalizace vyvstává z ekologických a antropologických podmínek lidského života jako takového, avšak v lidské historii nabývá různých forem v souvislosti s konkrétním společenským kontextem, v němž se odehrává. Důležitá je zde skutečnost, že právě náboženství funguje jako významný činitel přispívající k racionalizačnímu procesu.

Racionalita náboženství je totiž dána absencí magických prvků. Magie, stejně jako náboženství, ve své podstatě slouží k řešení problémů každodenního, pozemského života, a přitom upravuje vztah člověka k nadpřirozenému. Rozdíl mezi nimi tkví v tom, že zatímco magie spočívá ve víceméně nárazové orientaci, jejímž jádrem je „donucování“ nadpřirozených mocností ke službě lidským potřebám skrze rituální činnost kouzelníka, obnáší náboženství racionální systematizaci idejí týkajících se nadpřirozena, systematizovaný způsob uctívání (kult) a instituci kněžstva. Historický přechod od magie k náboženství probíhal poměrně plynule a ve svém konečném důsledku vedl k odmagičtění a odkouzlení světa.

V tomto smyslu mohlo tedy samo náboženství jakožto racionalizační faktor představovat zárodek sekularizačního procesu.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Srov. např. Weber, M.: *Sociologie náboženství*, s. 198.

¹⁶⁷ Srov. Vido, R.: Město zbožné a město bezbožné: Religious City, Irreligious City. *Sociální studia*. 2006, ISSN 1214-813X, s. 65 - 67.

2. 2. 4 Praha a Brno

Velkoměsto výše uvedeného typu je, podle P. Opatrného, v naší republice jediné – Praha.¹⁶⁸ V tamních kostelích se vždy sejde hodně lidí, zastoupeny jsou různé věkové skupiny. Nejedná se tedy o osamělou rodinu či zapomenutého juniora, jak tomu někdy bývá ve venkovských farnostech. Jestliže se však tyto počty přepočtou na procenta, není tu situace o nic lepší než na českém venkově.

Styl života je ale jiný. Venkovský člověk je zpravidla mnohem víc vázaný na svůj kostel a na místo, kde má též své předky, což je kulturně velmi dobrá věc. Ve městě jsou lidé pohybliví a chodí do kostela, kde se jim to zrovna nejvíce líbí. Nebo jsou vázaní na konkrétní společenství. Zde se jedná o lidi, kteří se např. přestěhují na druhý konec Prahy a dalších mnoho let jezdí přes celé město tam, kde vyrostli. Další skupina lidí chodí do kostela „na někoho“, třeba vyhlášeného kazatele - lidem kolem dvaceti let nemůžeme mít však za zlé, že si vybírají to, co je pro ně zajímavé. V tomto smyslu má velkoměsto řadu nezasloužených výhod. V Praze k tomu připočtíme charakteristickou řadu řeholních kostelů, kde je přítomna řeholní spiritualita.

Při posuzování změn oproti dobám komunismu se někdy zmiňuje ten fakt, že se podniklo mnoho akcí pro lidi ve farnostech, ale lidé nemají příliš času ani zájem. Dále je zmiňován také úbytek neformálních společenství, která za komunismu existovala - to ale není tak docela pravda. Řada společenství vzniklých za komunismu funguje dodneška. Proti dobám minulým je však stále méně lidí schopno a ochotno něco podnikat ve farnosti ve všední den. Ale když už přijdou do kostela v neděli, tak jsou ochotni se zdržet, dát si kávu, popovídat si. Nikdo už se také nebojí stát před kostelem, jako tomu bylo v dobách totality.

V Praze ale značně chybí příležitosti ke vzdělávání dospělých, které by mělo větší rozsah než kázání a menší rozsah a nároky než teologická fakulta. Nikdo není schopen určit, do jaké míry je to nedostatečnou nabídkou a do jaké míry je to nezájmem účinkujících. Faktem ale je, že v pastoračním středisku sv. Vojtěcha v Praze-Dejvicích řada podobných vzdělávacích programů skončila pro nezájem veřejnosti.

Když se velkoměstský člověk rozhodne být křesťanem a začít chodit do kostela, nemusí to nikomu zdůvodňovat (nanejvýš svým příbuzným, ale i ti třeba bydlí na druhém konci města). Rozhodně ne však sousedům okolo. Jestliže ale někdo změní své chování na venkově, tak mu je jasné, že o tom budou všichni mluvit. V tomto ohledu jsou městští lidé svobodnější. Ale na druhou stranu - pokud je někdo na venkově v určité nouzi, je spíš možné

¹⁶⁸ Srov. PLAČEK, Š. O životě církve v městských farnostech. *Katolický týdeník*. 2003, XIV., 7, s. 7.

se to dozvědět a za příznivých okolností této nouzi pastoračně vyjít vstříc. Tuto šanci člověk ve městě naprosto nemá. Nemůžeme vědět, co se s lidmi v okolí děje, pokud je neznáme osobně. Problém je v tom, že ve městě se mnohdy neseťkáváme s lidmi, kteří by nás potřebovali. Oni nevědí, jak, kdy a kde nás najít, a my nevíme o nich.¹⁶⁹

Specifikem sídlišť oproti středu města je určitá věková homogenita. Příkladem může být pražské Jižní Město, jež bylo osídleno mladými rodinami a které bude takto souvisle stárnout, i když v některých rodinách samozřejmě žijí spolu dvě generace. Dále je pro sídliště charakteristické, že se tam lidé málo potkávají na ulici. Jiným velkým problémem, pro Prahu a velká česká a moravská města typickým, je to, že pastore se provádí vlastně jen od října do května. Od jara totiž lidé odjíždějí na chaty, chalupy. Je to pozůstatek z dob totality, kdy lidé alespoň o víkendu utíkali před režimem na „svobodu“. Kdo má malé děti a tu možnost, tak je mimo město pryč po celé čtyři měsíce. Během tohoto období vypadají městské farnosti úplně jinak.¹⁷⁰

Někteří lidé z minulých událostí mohli nabýt dojem, že město Brno je „městem beze smyslu“. Tato domněnka má pravděpodobně několik důvodů:

- po roce 1989 postupně vymizel těžký průmysl a jeho pracovníci
- univerzita dodnes nedosáhla věhlasu univerzit v Praze nebo v Olomouci
- architektura města byla necitlivě narušena módními komerčními výstřelky (hlavní náměstí bez zeleně, komplex kin a komerčního prostoru na místě cenných budov, parkovací domy přímo v historickém středu města, stále hustší dopravní tepna středem města apod.)
- brněnské veletrhy a výstavy mají tvrdou konkurenci v pražském výstavišti
- zatím bylo příliš málo a nevýhodných pobídek pro zahraniční investory
- umělci všech oborů nacházejí potřebné zázemí a vynikají pouze v našem hlavním městě apod.

Město Brno s 378 965 obyvateli k 31. 12. 2011 je druhým největším městem České republiky a největším moravským městem. Je metropolí Jihomoravského kraje, který ke dni 31. 12. 2011 evidoval 1 166 313 obyvatel.¹⁷¹

Městská část Brno-střed je přirozeným turistickým, kulturním, vzdělanostním a obchodním centrem této jihomoravské metropole. Na území Brna-středu se nachází většina

¹⁶⁹ Srov. PLAČEK, Š. O životě církve v městských farnostech. *Katolický týdeník*. 2003, XIV., 7, s. 7.

¹⁷⁰ Srov. tamtéž.

¹⁷¹ Srov. *ČSÚ – Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2013*, [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/641011-12-r_2012-01.

významných brněnských památek, mnoho škol, dopravní uzel v podobě vlakového i autobusového nádraží, ubytovací kapacity, několik nákupních center, bezpočet restaurací a dalších služeb, veletržní areál, množství divadel, muzeí či klubů, dva plavecké areály, kluziště, ale třeba také ústřední brněnský hřbitov.¹⁷²

Velkým západoevropským městům, včetně Prahy, se začíná podobat přímo úzký střed města Brna, který se vylidňuje a v opuštěných bytech jsou zřizovány kanceláře různých firem a luxusní obchody. Divadla, kina, restaurace a další moderní centra zábavy se až večer plní převážně mladými lidmi.

Stejně tak jako se Brno podobá jiným velkoměstům, podobají i některé kostely v centru a aktivity ve farnostech okolo těchto kostelů. Lidé totiž nezakotví většinou v určité farnosti v centru, ale přicházejí na nedělní bohoslužby do toho kterého kostela třeba podle času, kdy se ráno probudí. Nebo přicházejí tzv. „na něco“ nebo „na někoho“, co nebo kdo momentálně v tom kterém kostele ve středu města přitahuje.

Zvláštností církevního života v Brně je farnost vnitřního města kostela sv. Tomáše, jejíž velkou část tvoří obyvatelé sídliště Brno- Lesná. Když v 60. letech minulého století bylo, jako jedno z prvních v bývalém socialistickém Československu, toto sídliště vybudováno – samozřejmě bez duchovního stánku – navykli si jeho obyvatelé dojíždět na nedělní bohoslužby právě do středu města do kostela sv. Tomáše. V sídliště Lesná s 20 tisíci obyvateli, stejně jako v Praze na Jižním Městě, je k vidění věková homogenita. I když na Lesné bylo vystavěno před deseti lety duchovní centrum (podle vzhledu nazývaného lidově „Bunkr“) zatím bez kostela, ale s pravidelnými bohoslužbami v neděli i všední dny, dojíždí stále početná skupina věřících a jejich dětí do vnitřního města do kostela sv. Tomáše a aktivně se zapojuje v této farnosti i ve všední dny.

Pro moderní města, především pro sídliště dnešní doby zpívá Slávek Janoušek v písni „Pohled z okna“:

„No já bych řekl, že vidím, že z okna
Našeho pokoje fantastický rozhled je
Na protější blok vzdálený jenom skok
Do pokojů sto šedesáti sousedů
Do sto šedesáti kuchyní
A do mnoha předsíní
Do sto šedesáti koupelen

¹⁷² Srov. *Městská část Brno-střed, oficiální web*, [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z:

<http://www.stred.brno.cz/mestska-cast>

To koukáš málem celej den

Celej rok

Na protějšší blok

Jako cvok¹⁷³.

V jednom z prvních projevů řekl bývalý prezident Václav Havel o panelových sídlištích: „Zbořili jsme nebo nechali zchátrat krásná města a vesnice, tento skvělý kulturní odkaz desítek generací. Místo nich jsme pokryli naši vlast jakýmisi králíkárnami, v nichž se nedá žít, ale pouze přespávat nebo dívat na televizní seriály“.¹⁷⁴

Jsem přesvědčen, že oba tyto výroky souvisí s dalším fenoménem našich měst: s jakýmsi omezeným a ohraničeným myšlením „panelákového člověka“. Stejně byty a stejné prostředí nedávají příliš prostoru pro nějakou kreativitu umění a ducha. Ve starých domech uprostřed měst naopak nenajdeme snad ani jeden byt stejný – je tu mnoho prostoru pro kreativitu a rozvoj. Stejně tak když vejde „panelákový člověk“ do gotického či barokního chrámu, musí být ve srovnání se svým prostředím a bytem ohromen již jen nádherou stavby, duchem a rozletem architektů a stavitelů chrámů vůbec.

¹⁷³ Srov. Janoušek, S.: Pohled z okna. Text dostupný z:

http://www.slavekjanousek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=83:pohled-z-okna&catid=20&Itemid=20. Dne 30. 12. 2013.

¹⁷⁴ Srov. Havel, V.: Projev prezidenta ČSSR Václava Havla k výročí únorového převratu 1948. Praha, Staroměstské náměstí, 25. února 1990. Dostupné z:

http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=321_projevy.html&typ=HTML. Dne 30. 12. 2013.

3 Městská pastorec

Poslední, třetí, kapitola pojednává o výzvách a možnostech evangelizace a pastorec církve ve velkých městech. Na konci kapitoly můžeme najít několik námětů, které již probíhají nebo by mohly být pro nás inspirací.

3. 1 Spiritualita města

Žádné město není jen souhrnem budov v krajině, ale žije z ducha svých obyvatel.¹⁷⁵

Kulturní a spotřebitelské nabídky ve městě tvoří naprosto rozpolcenou atmosféru trhu, který na mnoho lidí působí přitažlivě. Lze tedy vyvozovat:

- vnitřní město bude vnímáno jako tržiště pro různé smysluplné a prospěšné nabídky a jejich produkty
- s výraznou náboženskou formací nebude lehké uspět, protože příliš málo prostoru dává logicky a hospodárně uspořádaný život
- jako „svaté“ platí pro obyvatele města vztahy k lidem, určitým hodnotám a ctnostem, ke svátkům a rituálům, k víře a souvěrcům, jakož i k životu jako takovému. Co platí jako „svaté“ je často spojeno s určitými místy, způsobem života a/nebo osobami.
- církve ztratily v Evropě své tradiční monopolní postavení. Ten, kdo žije svou víru v katolické nebo evangelické církvi, váže se čím dál méně k určité farnosti, ale volí si místo své náboženské praxe sám a mění je podle potřeby.
- lidé berou (katolickou) církve ve skutečnosti jako sociální a kulturní služebnici.
- na (katolické) církvi si váží jasné signály, přímost, možnost zúčastnit se a očekávají jasná vyjádření k tématům městského života.

¹⁷⁵ CIKRLE, V.: *Vy jste sůl země a světlo světa: meditace a promluvy*, s. 23.

3. 1. 1 Církevní život ve městě

Jako sv. Pavel šel do měst¹⁷⁶, tak církev také musí, jak napsal papež Pavel VI. v sociální encyklice „Octogesima adveniens“ v roce 1971: „Ať si křesťané jsou vědomi své zodpovědnosti a neklesají na duchu před těmi nenasytnými a beztvarymi městy“.^{177,178} Jan Pavel II. píše ve své misijní encyklice „Redemptoris missio“: „V dnešní době se obraz misie ad gentes očividně mění: dnes by se měla dávat přednost velkoměstům, v nichž vznikají nové zvyky a životní styl, nové formy kultury a komunikace, které svým způsobem ovlivňují obyvatelstvo. Je pravda, že jednotlivcům a malým skupinám nelze hlásat evangelium, zanedbávají-li se přitom ta centra, v nichž vzrůstá takzvaně nové lidstvo s novými vývojovými modely. Budoucnost mladých národů vychází z měst“.¹⁷⁹

Pastorační spektrum zde sahá od klasické pastorační obce pro obyvatele s bydlištěm v okolí kostelů až po hledání profilu pro lidi bydlící v jiných obvodech a dojíždějící.¹⁸⁰

Začátkem XX. stol. vídeňský teolog Heinrich Swoboda vyžadoval jako řešení zmenšení farnosti a založení nových teritoriálních farností. V té době opravdu spousta nových farností vznikla a Swoboda patřil k těm, kdo tuto akci spustili.¹⁸¹ Farní kostel slouží jako sociální forma církve v městském společenství.

3. 1. 2 Více než tržiště

Církev se nachází na trhu – a má se prezentovat a hlásat, co je opakem tržního chování. Trh je totiž slepý k hlavním lidským fenoménům. Proto městská pastorační práce v Bonnu pracuje s následujícími pastoračními variantami:

- mentalita trhu zanedbává ty, kteří se na něm nemohli udržet: lidi ubohé, lidi nemožné se uplatnit a jiné okrajové skupiny. *Městská pastorační otevře náruč tomu, který na trhu zůstane neúspěšným, zpřístupní kontakt, informace a setkání.*

¹⁷⁶ Srov. např. Sk. 15,36; Sk. 17,16; Sk. 19,21 a Sk. 21,39.

¹⁷⁷ Cit. PAVEL VI., *Octogesima adveniens*, čl. 12.

¹⁷⁸ Srov. KOCH, H.: *Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen*; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 39.

¹⁷⁹ Cit. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 37 b).

¹⁸⁰ Srov. „*Auf dem Weg zur Citypastoral Bonn*“ - *Konzept* [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z: <http://www.citypastoral-bonn.de/konzept/cp-bn-konzept2004.pdf>.

¹⁸¹ Srov. SWOBODA, H.: *Großstadtseelsorge. Eine pastoraltheologische Studie* (Regensburg 1911), s. 10.

- mentalita trhu redukuje lidskou existenci na schéma spotřeby a konzumu. *Městská pastorace otevře možnost kulturních poznatků o tajemství a otázkách lidské existence.* Ona se podílí na procesu uskutečňování spravedlnosti a solidárnosti v městské společnosti. Otevře témata: **společnost, kultura a vzdělávání.**
- mentalita trhu se kloní k tomu, že intenzivní, pragmatický a konzumní život je smyslem lidské existence. *Městská pastorace naproti tomu otevírá křesťanské povědomí o milosti chudoby lidské existence a o naplnění této touhy v Boží přítomnosti a zaslíbení – jedná se tu o nabídku spirituality.*

3. 1. 3 Nové místo pro prezentaci církve a propojenost iniciativ

Pro stále víc lidí platí: už ne více farní společenství, ale rodina je sociálním mikrokosmem osobního náboženství; spíše vytvářejí prostor pro své náboženské cítění, na které se lidé volbou své náboženské zkušenosti orientují. Tuto šanci, která záleží na hlasatelském a svědeckém příkazu církvi¹⁸² v této nové a těžké situaci, má městská pastorace.

Městská pastorace se pokusí vytvořit nové místo církevní prezentace, akceptuje realitu společenského nutkání k individuálnímu způsobu života a vidí neutěšenou situaci církve na trhu zážitků, smyslů a náboženství v současnosti. Vystupuje proti nabídkám na tomto trhu kriticky. Zkouší cesty, jak lidi ve městě naučit slyšet hlas evangelia mezi hlasy současnosti.

Domnívám se, že takovým místem jsou především společensky nahuštěné zóny, jako jsou městská centra. Městská pastorace se doslova staví na každodenní cesty lidí a následuje tak příklad a příkaz Ježíše Krista.¹⁸³

Městská pastorace doplňuje a propojuje síť městských pastoračních iniciativ se stávajícím územím (farností apod.) a druhy (např. Charita, vzdělání, nemocniční, seniorská, vysokoškolská pastorace); ta musí být dostatečně propojena a součinná.

¹⁸² Srov. Mt. 10,27.

¹⁸³ Srov. Mk. 13,10.

3. 2 Bůh uprostřed města

O tomto tématu se konala od 13. do 31. května 2012 v Buenos Aires v Argentině 1. kongres o pastoraci ve městě. Tehdejší arcibiskup Buenos Aires kardinál Jorge Mario Bergoglio, SJ, dnešní papež František, se vyjádřil víckrát při příležitosti tohoto kongresu a mluvil o jeho pastorálním těžišti.

Povzbuzení z tohoto kongresu zní:

1. regionální kongres o pastoraci ve městě bylo setkání spolupracovníků v pastoraci, kteří byli zjevně zaníceni přáním znovu utvářet evangelizaci ve městě zrovna v období, kdy se zdá, že neexistuje žádná motivace.

Tento upřímný zájem dal vyrůst v účastnících naději a nadšení pro to, aby hledali i nadále neadekvátnější metody pro znovuevangelizaci.¹⁸⁴

3. 2. 1 Pastorece ve městě (ze závěrečného dokumentu z Aparecidy 2007)

Kardinál Bergoglio navazuje ve své řeči na 1. kongresu o pastoraci ve městě v Buenos Aires vždy na závěrečný dokument z Aparecidy (DA). Obzvlášť upřednostňuje následující témata:

- dnešní křesťan už není na 1. místě mezi těmi, kteří tvoří kulturu. Spíše se nechá ovlivnit a inspirovat kulturou. Velká města jsou laboratoře této dnešní komplexní a plurální kultury.
- město se stalo samotným místem, kde vznikají a prosazují se nové kultury s novým jazykem a novou symbolikou. Tato urbanistická mentalita se rozšiřuje také na venkovskou oblast. Konec konců se města snaží dostat do harmonie nutnost vývoje s vývojem potřeby, ale často při tom ztroskotá.
- v urbanistickém světě se konají komplexní socioekonomické, kulturní, politické a náboženské změny, které ovlivňují všechny oblasti života. V tomto světě patří satelitní města i městské části na periferie.¹⁸⁵
- ve městě spolu žijí různé sociální vrstvy: hospodářská, politická a sociální elita, střední třída s nejrůznějšími stupni a velká masa chudých. Ve městě koexistují binomy (protiklady, které jsou v sobě sjednoceny, patří k sobě), které jsou denní výzvou: tradice-moderna, globalita-regionalita, inkluze-

¹⁸⁴ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 7.

¹⁸⁵ Srov. *tamtéž*, s. 11.

exkluze, zosobnění (personalizace)-odosobnění, sekulární řeč-náboženská řeč, homogenita-pluralita, měšťanská kultura-multikulturní fenomén.

- na začátku vznikala církve ve velkých městech. Používala je ke svému rozšíření, proto se můžeme s radostí a odvahou postavit k evangelizaci dnešních měst. Nové reality ve městě vedou také k novým zkušenostem v církvi, jako např. obnova farností, jejich rozdělení do malých sektorů, nové služby, nové spolky, skupiny, společenství a hnutí. Přes to zjišťujeme také obavy vzhledem k urbanistické pastoraci: tendence vztáhnout se ke starým metodám postavit se do obranné pozice proti nové kultuře anebo oddávat se pocitu nemohoucnosti vzhledem k velkým potížím ve městech.
- víra nás učí, že Bůh žije ve městě. Uprostřed jeho radostí, tužeb a nadějí, ale i v jeho bolesti a utrpení. Stíny, kterými je každodenní život ve městě ovlivňován, jako např. násilí, chudoba, individualizace a vytěšňování (vylučování)¹⁸⁶, nám nemohou zabránit hledat (adorovat) Boha života také v městském prostředí.

Město nabízí svobodu a šanci. V něm mají lidé možnost poznat jiné lidi, podnikat něco společně a s lidmi spolunažívat. Ve městě je možné žít vztahy přátelství, solidarity a univerzality. Člověk je při tom vždy a neustále vyzýván jít vstříc druhému a žít s tím, jak ten druhý je jiný (žít s jinakostí toho druhého), akceptovat ho a být jím akceptován.

- Boží plán je „svaté město, nový Jeruzalém“, který sestupuje od Boha z nebe, „krásný jako nevěsta ozdobená pro svého ženicha.“¹⁸⁷ Tento plán je v celé své plnosti budoucnost, ale zároveň je nyní i skutečností v Ježíši Kristu, který je „Alfa i Omega, počátek i konec“¹⁸⁸ a který nám říká: „Hle, všecko tvořím nové.“¹⁸⁹
- církve stojí ve službě uskutečňování tohoto svatého města, když žije a hlásá slovo Boží, když slaví liturgii, když přivádí bratry a sestry (doslova: sourozence) v Duchu sv. ke společenství a hlavně slouží nejchudším¹⁹⁰ a nejvíce trpícím. Tak působí v Kristu jako kvas Božího království proměňující dnešní město.

¹⁸⁶ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 12.

¹⁸⁷ Srov. Zj, 21,2-4.

¹⁸⁸ Srov. Zj, 21,6.

¹⁸⁹ Srov. Zj, 21,5.

¹⁹⁰ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 14.

Nová městská pastorace by měla:

- a) reagovat na rostoucí výzvy narůstající urbanizace;
- b) kompetentně doprovázet nejrozličnější a komplexní sociální, ekonomické, politické, a kulturní skupiny- chudé, střední vrstvy a elity;
- c) vyvinout spiritualitu důvěry, soucitu, sourozenecké solidarity, tedy postoje lidí, kteří milují nesobecky a bezplatně;
- d) otevřít novým zkušenostem, stylům a jazykům, které dokážou evangelium do města inkarnovat;
- e) z farností čím dál více společenstvím společenství (i nových);
- f) více sázet na experiment společenství, které se zaměřují na okolí, které jsou integrovány nadfarnostně a v diecézi;
- g) zahrnovat elementy křesťanského života v užším smyslu: slovo Boží, liturgie, sourozenecké společenství, služba hlavně pro ty, kteří trpí hospodářskou chudobou a novými formami chudoby;
- h) šíří slovo Boží, hlásají jej s radostí a odvahou, vzdělávat laiky tak, aby mohli dát odpovědi¹⁹¹ na velké otázky a touhy doby a mohli se zapojit do různých oblastí struktury rozhodovacích center urbanistického života;
- i) pastorace přijetí více rozšiřovat pro ty, kteří do města přicházejí nebo už v něm žijí. Namísto pasivního čekání přicházet k tomu, vyhledávali opodál stojící a přitom používali nové strategie, jako domácí návštěvy a využití nových společenských komunikačních prostředí (sociální sítě, internet) a stálou blízkost ke každodennosti (všednosti) každého jednotlivého člověka;
- j) všimnout si obzvláště pozorně světa utrpení ve městě, tzn. starat se o všechny, kteří zůstali ležet na okraji cesty, o ty, kteří jsou v nemocnici a ve vězení, o ty, kteří jsou vyloučeni ze společnosti, o narkomany, o obyvatele nových zón na okrajích měst, nových městských čtvrtí a o rodiny, které se rozpadly, ale fakticky spolu žijí;
- k) snažit se, aby v nových sídlištích, které na okraji velkých měst v důsledku interní migrace a společenského vyloučení velice rychle rostou, bude přítomna církev skrze nové farnosti, kaple, křesťanská společenství a pastorační centra.

¹⁹¹ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 15.

Aby obyvatelé urbanistických center a jejich periferií věřící nebo nevěřící mohli najít Krista v plnosti života, považuje se za naléhavě nutné, aby pastorační spolupracovníci se cítili jako učedníci a misionáři Krista, odpovědní za:¹⁹²

- 1) pastorační styl, který odpovídá urbanistické realitě s obzvláštní pozorností pro jazyk, struktury, praktiky a časové nabídky v pastoraci
- 2) pestrý celkový plán pastorace, který integruje farnosti, řádová společenství, malá společenství, hnutí a instituce, které ve městě existují ve společném projektu. Cílem je být všude ve městě přítomen. Jedná-li se o obzvlášť velká města, která zahrnují více diecézí, je společný plán diecézí nutný.
- 3) rozdělení farností do městských jednotek, které dovolují více blízkosti a působivější práci
- 4) proces uvádění do křesťanské víry a další vzdělávání, které posiluje víru učedníků Páně a přitom zahrnuje jejich vědomosti, city a styly chování
- 5) věnování se osobním setkáním, duchovnímu vedení a udělování svátosti smíření pro lidi, kteří ve městech trpí osamělostí a jsou psychicky hluboce zraněni. Důležité jsou přitom vždycky mezilidské vztahy
- 6) pokaždé specifické doprovázení pro nejrůznější skupiny laiků: akademiky, podnikatele, pracující
- 7) určitý způsob křesťanského vzdělávání také skrze velké masové akce město mobilizují a nechají je vycítit, že je jednota, která uchopí náladu občanů a přitom používají symbolickou řeč¹⁹³, pomocí které mohou evangelium předat všem obyvatelům města
- 8) strategie, se kterou se dají oslovit i oddělené městské části, vilové kolonie, sídliště a mrakodrapy
- 9) prorocká přítomnost, která zvedá svůj hlas tehdy, když jde o otázky hodnot a základů Božího království i tehdy, když odporuje všem ostatním názorům, provokuje útoky a zůstane sama s tím, co hlásá. Má být majákem, jakoby město na hoře, které dává okolí světlo
- 10) silnější přítomnost v centrech rozhodování města jak ve strukturách správy, tak v komunálních odborných (povolání) organizacích nebo jiných spolcích, aby dohlíželi na obecné blaho a uváděli do rozhovorů hodnoty Božího království

¹⁹² Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 16.

¹⁹³ Srov. *tamtéž*, s. 18.

- 11) vzdělávání a doprovázení mužů a žen, laiků, kteří mají vliv na centra názorů, aby se mezi sebou organizovali a mohli fungovat jako poradci církve
- 12) pastore, která zohledňuje hlásání Božího slova a v různých iniciativách to krásné a tím pomůže objevit dokonalou krásu, kterou je Bůh
- 13) zvláštní služby, které reagují na různé pro město charakteristické aktivity: na práci, volný čas, sport, turismus, umění atd.¹⁹⁴
- 14) decentralizace církevních služeb tak, aby čím dál více pastorační spolupracovnice a spolupracovníci společně nesli poslání a přitom se zaměřili na nejrůznější skupiny podle povolání;
- 15) pastorační vzdělávání budoucích kněží a pastoračních spolupracovníků, které najde vhodné odpovědi na výzvy urbanistické kultury;

Vše výše řečené žádným způsobem nezpochybňuje, že se musí takto obnovovat pastore venkova, aby se podporovalo i obyvatelstvo venkova i jeho ekonomický a sociální vývoj a tímto aby se zabránilo jejich migraci. Těmto lidem se musí hlásat dobrá zpráva, aby mohli svou vlastní kulturu, své společenské formy a společné vztahy bohatě vytvářet.¹⁹⁵

3. 2. 2 Způsob, jak se dívat na „Pastoraci ve městě“

Nejdříve se mluví o změně paradigmatu a o komplexní a pluralitní kultuře, o nových jazycích, o komplexních socioekonomických, kulturních, politických a náboženských změnách, o sociálních rozdílech, vyzývání binomů (obou stran) tradice – moderna, globalita – regionalita, inkluze – exkluze atd.

Tento text chce být podnětem k radosti a odvaze, ale přesto se vynoří poznámka „strach před pastorací ve městě“: tendence se uzavřít, zaujmout obrannou pozici anebo se oddávat pocitu nemohoucnosti¹⁹⁶ vzhledem k velkým potížím při hlásání Božího slova ve městě. Pak následují tři body, ve kterých se způsob jazyka zřetelně mění (514 = hymnus víry, nějaký druh žalmu, ve kterém září města jako místa setkání, následuje text 514).¹⁹⁷

Způsob jazyka se změnil a dosáhne změnu pohledu - vždyť co je skutečnost bez Boha? Stejnou otázku si můžeme klást vzhledem k městu: co je město bez Boha? Bez absolutního

¹⁹⁴ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 19.

¹⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 20.

¹⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 27.

¹⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 28.

vztažného bodu (nebo aspoň hledání tohoto bodu), rozpadá se skutečnost ve městě a rozpouští se do tisíců detailů bez dějin a bez identity.

Co je konečně pohled na město, když se nesoustředí na víru, která je otevřena pro transcendenci? Abychom viděli skutečnost, potřebujeme pohled víry. Když není, rozpadá se nám skutečnost. Upřednostňuje se tedy pohled učedníků a misionářů na realitu, který zkoncentruje všechny ostatní pohledy¹⁹⁸, a zároveň potřebujeme obsáhlou misionářskou horlivost, abychom mohli nést tento spojující a úplný smysl lidského života do středu kultury našeho času (a kultura je živá ve městech), který ani věda, ani politika, ani hospodářství, ani komunikace¹⁹⁹ nemohou přinést. V Kristu, Slovu a Moudrosti Boží²⁰⁰ může kultura najít svůj střed a svou hloubku.²⁰¹ Pohled je zaměřen na svaté město, které se snáší z nebe. Tento pohled zprostředkuje blízkost a doprovod. Náš Bůh je Bůh, který svůj stan postaví mezi námi.²⁰²

3. 2. 3 Křesťansko-teologický pohled na město

V tomto způsobu útěchy vznikly různé kategorie setkání doprovázení a kvasu, když jdeme do ulic dnešního města. Být národem a stavět města jde ruku v ruce, a být Boží lid a bydlet v Božím městě také. V tomto pohledu²⁰³ může teologický pohled být kvasem pro každou budoucí společnost.

Už v Exodu v putujícím lidu má každý stanový tábor v sobě zárodek města. Příslib země, ve které poteče med a mléko, je vidět eschatologicky, konkrétně ve Zjevení, ve svatém městě, v nebeském Jeruzalémě, který se snáší z nebe. Zjevené obrazy slíbeného města (Zaslíbené země) a nového města (které jako nevěsta se snáší z nebe) odpovídají na touhy, které v každé lidské společnosti při stavbě města působí. Také obrazy zmrzačeného snu o Babylónu – soběstačného města, které dychtí po nebi – a upevněného antiměsta, které se rozloží na zemi (Babylón), vyjadřují strachy člověka, když cítí, že se zúčastňuje stavby antiměsta, které ho pohlcuje.

¹⁹⁸ Srov. Dokument z Aparecidy 19 až 23.

¹⁹⁹ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 29.

²⁰⁰ Srov. 1. Kor. 1,30.

²⁰¹ Srov. Dokument z Aparecidy 41.

²⁰² Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 30.

²⁰³ Srov. tamtéž, s. 32.

Nejplodnější obrazy, které nabízí obrazový svět evangelia každé budoucí společnosti, jsou obrazy Božího království. Jeho občané ho nebrání zbraněmi (jak Ježíš říká Pilátovi²⁰⁴); jelikož jsou si vědomi, že je to dar²⁰⁵ (jako poklad v poli²⁰⁶), dělí se se všemi (jako větve stromu, který byl malým hořčičným semínkem, dává domov všem nebeským ptákům²⁰⁷ a pozvánku k svatební hostině dostanou všichni chudí a vyloučení²⁰⁸); práce ve vinici hodnotí všechny stejným způsobem²⁰⁹, odpuštění dluhu²¹⁰ a výzva Ježíše „dát to nejlepší“ (podobenství o hřivnách²¹¹) ukážou nejhlubší touhy občanů.

Bůh žije ve městě a církve žije ve městě. Výzva jít do města si neodporuje s nutností učit se od měst – jejich kulturu a změnu. To je plod evangelia na půdě, do které spadne jako semeno. Nejen moderní město je takovou výzvou, nýbrž každé město, každá kultura, každá mentalita a každé lidské srdce v minulosti, v současnosti i v budoucnosti. Rozjímání Vtělení, které sv. Ignác představuje ve svých duchovních cvičeních, je dobrým příkladem pohledu, který se zde navrhuje. Pohled toho, který nezůstane trčet v dualismu, přechází neustále od diagnózy k plánování a zase zpět, nýbrž dramaticky vstupuje do skutečnosti města a zaváže se s ním k jednání.

Evangelium je kerygma, které se přijímá, a které nabádá k dávání dále.²¹² Dávání dále se koná tak dlouho, jak žijeme a jak žijeme spolu s druhými.

Rozjímáním Vtělení nás nechá sv. Ignác „pozorovat“ jak Nejsvětější Trojice „vidí“ svět. Pohled, který navrhuje sv. Ignác, nejde od času k věčnosti nazírající konečný blažený obraz či názor, aby se z toho dal „odvozovat“ ideální pořádek. Ignác navrhuje pohled, který umožňuje Pánu ve skutečnosti světa „se stát znovu člověkem“. Pohled Sv. Trojice je pohled, který „pronikne“. Trojice vidí vše, „celý svět a všechny lidi“, a vytváří si diagnózu a svůj pastorační plán. „Pohled“ na to, jak lidé ztrácejí celý svůj život („sestupují do pekel“), „je určen věčností (Ignác přistoupí na nejvnitřnější a konečné přání Srdce Božího, spásonosnou vůlí, že všichni lidé žijí a budou spaseni) takže druhá Osoba se stane člověkem, aby zachránila pokolení lidí“. Tento univerzální pohled se stane okamžitě konkrétním. Je to stejná

²⁰⁴ Srov. J 17, 36.

²⁰⁵ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 33.

²⁰⁶ Srov. Mt 13, 44.

²⁰⁷ Srov. např. Lk 13, 19.

²⁰⁸ Srov. Lk 14, 16 - 24.

²⁰⁹ Srov. Mt 20, 1 – 16.

²¹⁰ Srov. Lk 7, 41 – 43.

²¹¹ Srov. Lk 19, 12 – 27.

²¹² Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 44.

dynamika, kterou Jan popisuje při umývání nohou: ozáření a všezahrnující vědomí Pána (vědom si toho, že Otec vše vložil do jeho rukou²¹³)²¹⁴ přivede ho k tomu, aby se přepásal lněným plátnem a umýval svým učedníkům nohy²¹⁵. Nejvyšší a nejhlubší vize nevede k novým vizím, nýbrž k pokorným a konkrétním činům v dané situaci.

S tímto pohledem před očima přicházíme na konec, a můžeme říci, že pohled věřícího ve městě se skládá ze tří konkrétních jednání:

- vycházení ze sebe samého k setkání s druhým vede k blízkosti, k jednáním, která jsou zaměřena na druhého. Náš pohled musí odhlédnout od nás samých a být blízko jiným lidem, ne zaměřen na nás, nýbrž transcendentně.
- kvas a semeno víry se rozplynou (ztratí) ve svědectví pro víru (když to člověk ví a uvede do života, bude šťastným). Dimenze martyria pro víru.
- doprovázení se ztratí v trpělivosti, která doprovází procesy, aniž by překročila hranice druhého. Proto se mi zdá, že je to ta služba, kterou my jako věřící muži a ženy, můžeme vykonat pro naši společnost.²¹⁶

3. 3 Teologická východiska „city pastoral“

Křesťané mají pracovat na blahu města Babylónu, kde žijí.²¹⁷

V evropských zemích se pro pastorační ve městě, především pastorační kolemjdoucích, vžil anglický termín „city pastoral“. Jde o jakousi nízkoprahovou pastorační, která může oslovit opravdu každého. Tato pastorační má svá teologická východiska:

3. 3. 1 Akceptace

Přijmout sekularizované město jako „moderní teritorium života“. Například v Německu žije okolo 75 % obyvatel ve městech, z toho 2/3 v městských aglomeracích.²¹⁸

²¹³ Srov. J 13, 3

²¹⁴ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 45.

²¹⁵ Srov. J 13, 1 – 17.

²¹⁶ Srov. *Gott im Zentrum der Stadt*, s. 46.

²¹⁷ Srov. Jer. 29,7.

²¹⁸ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 752.

V těchto regionech se města už dávno nekonzentrují ve stínu chrámů a městských kostelů, ale kostely stojí křížem krážem ve městě jako beze smyslu. Jde spíše o nepřikrášlené vnímání a přijetí novodobého procesu sekularizace, jak se vyznačuje ve městě postupným vytrácením křesťanské praxe a vztahu ke kostelu. Je sekularizace odpadem od křesťanství nebo důsledkem odpadu od něj – to nemusíme tady rozhodovat. Akceptace ale neznamená, že se církve uspokojí prostorem, který jí společnost přidělí; také nejde o zapojení do občanského náboženství, které ulehčuje důležité tradice křesťanství a vše dovolí, protože doba je teď taková, nebo degeneruje politické ideologie.

3. 3. 2 Inkarnace

ve smyslu vniknutí, proniknutí, prokvašení.

Církev má své nezaměnitelné poslání: při vědomí všech rizik proniknout do města, aniž by ho obcházela. Latinskoameričtí biskupové a teologové silně odkazují na prorockou funkci církve a její proniknutí (prokvašení) do daných poměrů. Oscar Romero krátce před svým zavražděním při příležitosti předání čestného doktorátu na univerzitě Löwen v Nizozemí řekl: „Křesťanská víra nás neodděluje od světa, ale naopak nás do něho zasazuje; církve tedy není těžce přístupné a od města oddělené místo, ale následovnice Ježíše, který ve městě (polis) žil, pracoval, bojoval a zemřel.“²¹⁹

Tato inkarnace do ateistického města se může odehrávat v několika rovinách:

- v rovině jednotlivce, který se jako křesťan probíjí houštím měst a otevřeně dává životní svědectví o naději,²²⁰ která je v něm
- v rovině křesťanské obce²²¹
- v rovině jednotlivých skupin a spolků.

Velký počet experimentů v evropských velkoměstech a v bazálních obcích Latinské Ameriky svědčí o možnosti výše jmenované inkarnace do města. Kromě toho je potřeba poukázat na formy institucionální přítomnosti církve ve městě začínající od teritoriálních farních obcí k síti různých charitativních služeb, církevních škol, akademií až po školky a domovy důchodců. Časy církevních reprezentativních budov pominuly od té doby, kdy byly v 19. stol. nahrazeny nádražními budovami jako „katedrálami dopravy“, ve 20. stol.

²¹⁹ Cit. GUTIÉRREZ, G.: Aus der eigenen Quelle trinken. *Spiritualität der Befreiung* (München 1986), s. 41.

²²⁰ Srov. 1. Petr 3,15.

²²¹ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 753.

politickými monumentálními budovami a konečně „katedrálami peněz“ postavené bankami a pojišťovacími společnostmi. Budovami by dnes neměla chtít církev konkurovat už jen z estetických důvodů. Přesto zůstává otázka, jak dnes zviditelnit církev v architektonickém prostoru měst, jakou roli hrají sakrální prostory, které se nepoužívají polyfunkčně (výstavy, koncerty, bohoslužby), jaké tvořivé a umělecké cíle dokáže křesťanství probudit a jak samo sebe reprezentuje a jak se kulturně realizuje?

3. 3.3 Spolupráce

Inkarnace do měst zakazuje stažení se církve do ohrady malého stáda a to i tehdy, když se křesťanská obec nachází v pozici menšiny. Důležitá je spíš otevřená, kritická a ofenzivní spolupráce. Nejde jen o spolupráci na blahu a vzdělávání, ale i o zasahování církve do plánování města, když jde např. o problém satelitních měst (nejsou tam kostely) nebo o požadavek členit města na městské části a přetvářet okolí bydliště a části měst. Tuto formu spolupráce realizuje příkladně studie Evangelické církve Německa (EKD) o městě přizpůsobeném člověku, které se rozumí jako „požadavek na humánní a ekologickou obnovu města“.²²² Nejde ale o obnovu jakéhosi „antiměsta“, i když křesťanská obec bude žít v kontrastu ke svému okolí, ani o privatizaci křesťanství nebo jeho redukci na ornamentální funkci v městském veřejném prostoru. Spíše se požaduje veřejný charakter křesťanské spásy, která nabyla v církvi strukturální podobu starat se o celkové blaho (shalom) města. Dříve bylo křesťanství a církev spjaty s historií měst, dnes při aktuálních otázkách nejsou zohledněny.

Plánování zeleně, bioklimatu, městské hygieny, dopravy, volného času, stavební infrastruktury, komunální finanční politiky, stavebního práva, územní politiky – to vše by potřebovalo humánní a náboženskou perspektivu, které město samo nemůže garantovat.

3. 3.4 Transcendence

Aby církev byla dnes sama sebou, musí být jiná a svému poslání věrná (tj. být chudá a rozdělit se). Sekularizace podléhá změnám (jiná v době komunismu, jiná v době hnutí New Age) a církev se ptá, jaký má úkol v jednotlivých fázích sekularizace.

Je třeba orientovat se na tyto oblasti života:

- náboženství – poté, co se Evropa zničila v náboženských válkách a nebyla schopna uzavřít politicky přijatelný mír, nastala otázka, jak by bylo možné spolužití různých konfesí

²²² Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 754.

ve společném politickém řádu. Konfesně rozdělené křesťanství nebylo schopné vytvořit jednotu, proto se na jeho místo dostala politika, která má za úkol vytvářet mír bez ohledu na náboženské otázky po pravdě. Tato bezvýhodnost dodnes trvajících konfesního rozdělení si vyžádala jako odpověď církví ve městě mezikonfesní ekumenu. Křesťanská pravda je založena na jednotě a pokoji, tzn., že může být veřejně prezentována pouze sjednocenými křesťany. Musí se vnímat rozdílnost křesťanů, ale zároveň hledat to, co je sjednocuje – a právě to se děje ve městech. Velká ekumena je sjednocení velkých monoteistických náboženství, která žijí ve městech ve svých naprosto od sebe oddělených ghettech.²²³ Malá ekumena je sjednocení křesťanských církví mezi sebou. Ve velké i malé ekumeně musí existovat v mikrosociální oblasti i malé rodiny, které v okolí bydliště vytvářejí živé buňky, a které nejen žijí příkladně křesťanský život, ale také garantují ohrožené předávání křesťanské víry uvnitř. To vše by se mohlo stát znakem KOINONIE, která bytostně patří k církvi a byla už v raném křesťanství atrakcí.

- politika – ani osvětlený politický rozum nedokázal vytvořit řád, který by byl trvale k blahu všech. Hledání tohoto řádu vedlo k vytvoření rozdělených světů- bloků (např. Berlínská zeď) a vyžaduje odpověď církve jako nositelky smíření, které se nedá politicky nadiktovat ani eticky vyžadovat. Opuštění zlé minulosti se musí brát vážně i v politice.

Vzhledem k malému rozdělení v privátním životě a velkém v politickém životě by měla církev jako svůj prvotní úkol přinést odpuštění (od Boha a) mezi lidmi, skupinami, stranami (politickými i právními), státy, národy a bloky ve slabosti svého svědectví jako mučednictví.

- ekonomie – i přes svou vysokou míru organizace nezvládla zabránit nebo zmírnit ekonomické rozdělení. Propast mezi bohatými a chudými se stává stále hlubší. Velkoměsta v 1. světě vypadají sociálně temperovaná, ale ve 3. světě jsou už ve velkých městech velmi tvrdě znatelné hranice mezi chudým a bohatým světem (jedna ulice bohatá a druhá hned vedle naprosto chudá). Vzhledem k tomuto ekonomickému rozdělení je církev vyzvána dávat v sázku své porozumění o bratrské solidaritě, které pochází z přináležení víry a spravedlnosti a obsahuje jak vždy nutnou charitativní pomoc, tak i strukturálně působivou diakonii.

- kultura – když musíme považovat snahy křesťanského náboženství, politiky a ekonomie za neúspěšné,²²⁴ je schopná kultura sjednotit? Společný evropský jednotný původ je dávno rozbitý a k sekularizaci patří také kulturní pluralita. Přesto se ukazuje v kultuře

²²³ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 755.

²²⁴ Srov. tamtéž, s. 756.

moderních velkoměst nejen postmoderní pestrost života, ale i rostoucí množství subkulturních „náhradních transdendencí“ a forem regresivních náboženství, které představují sebe ve skutečnosti jako „nové pohanství, které se vyjadřuje množstvím modloslužeb a lokálních mytologií“, jak diagnostikoval Jürgen Habermas už na začátku 70. let.²²⁵

Přichází nová epocha hnutí New Age, která nahrazuje epochu starou, kterou reprezentovalo křesťanství. Tomuto rozdělení se musí postavit církve hlavně tím, že bude liturgicky slavit tajemství dějin spásy – hlavně eucharistii v týdenním rytmu a oslavu Boha.

K tomu patří také ochrana nedělní kultury, která je součástí základní sakrální potřeby a vytváření míst, kde se člověk může mystagogicky setkat s Bohem.

Ze svých základních funkcí společenství, svědectví víry, diakonie a liturgie může církve přispět k blahu města a „vytunelovat“ bezvýchodnost sekularizace v občanské společnosti. Tím pádem se mohou křesťané stát „duší měst“, čímž by se naplnila slova Romana Guardiniho: „církve se probudí ve městech“.²²⁶

3. 4 „City pastoral“ v návaznosti na dosavadní pastorační ve městech

Pro „city pastoral“ vyplývají určité důsledky, které utváří stávající a nová iniciativa:

- městská pastorační práce musí přihlížet k různým způsobům života lidí žijících ve velkoměstech, takže je neustále „v procesu“ a je vyloučena z plánování;
- cílová skupina městské pastorační práce jsou lidé ve vnitřním městě, kteří nejsou nebo nemohou být v dosahu žádné farní obce. Je to typ lidí „kolemjdoucích“, což je ve svých životních potřebách a způsobu života sociologická kategorie, která je adresátem městské pastorační práce.
- posláním městské pastorační práce je prezentace církve ve městě činnou účastí na městské kultuře a náboženskými nabídkami pro městskou veřejnost.

Podle toho, jak zřizuje městská pastorační práce komunikační prostor v návaznosti na individuální naléhavé potřeby lidí, liší se od všech jiných forem pastorační práce.

²²⁵ Cit. HABERMAS, J.: Wozu noch Philosophie, in: ders., *Philosophisch-politische Profile*, s. 36.

²²⁶ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 757.

Zároveň se také zajišťuje proces změn u již existujících církevních struktur ve městech:

- farnosti vnitřního města se promění v personální farnosti a nabízejí duchovní program pro město (např. krátkou pobožnost);
- pastore v předsíni či na prahu - jako jsou výstavy, koncerty atd. Jeden kostel, resp. jedna farnost;
- městská pastore v rámci stávajících struktur (např. jako součást městského děkanství) nebo nezávisle na nich. Velké množství křesťanských obcí jednoho města tvoří jeden spolek, podporující městskou pastore;
- městská pastore je někdy programově sama výrazem nové jednoty a kooperačního modelu (nejenom ve velkoměstech);
- nynější služby a organizace církve se obrací vně obce, buď proměnou jejího jádra k použitelnosti ve městě (vzdělávání a kultura v proudu kolemjdoucích) nebo vztahem k veřejnosti (v nabídce poradenství).

Z toho vyplývají některé dotazy specifické pro městskou pastore:

- je městská pastore teologicky chápána jako univerzální nebo partikulární?
(univerzální: městská pastore jako místo všeho, co se týká, resp. může týkat církve; partikulární: městská pastore jako místo, které realizuje určité otázky o církvi jistým způsobem);
- jak rozumět vztahu mezi církvi a „světem“? Není snad v první řadě oddělen svět od církve, a snad tedy církev promeškala svět? Není město jen Babylónem, ale i Jeruzalémem? Jaké úkoly má církev ve světě – mimo její vnější praktickou charitativní dimenzi?
- jaká církev chce/může být a co si od městské pastore slibuje? Je městská pastore odůvodněným předpokladem církve nebo jen typem „průtokového ohříváče“, který má vést lidi na prvním místě do církve?
- je městská pastore místem základu a prvopočátku víry nebo je dalekosáhlou adaptací církve na „ducha doby“ zrychlené společnosti?

Co všechno může městská pastore obsáhnout, nebylo ještě zdaleka zváženo.

Možnosti dostačují podobě církve jako putujícímu Božímu lidu pro nové století v okrajovém fenoménu moderního řešení náboženských a společenských vazeb.

3. 4. 1 Kritéria „city pastoral“

Jak se může ve městě se všemi jeho napětími rozvíjet „city pastoral“? Je možná městská pastore, která nabízí pohostinnost („pohostinná pastore“) a zároveň má své kořeny v křesťanské tradici? Pohostinnost je chválena už u Abraháma²²⁷, píše o ní sv. Pavel²²⁸ a byla znakem prvotní církve, když zároveň s bohoslužbou probíhala agapé²²⁹ – to fascinovalo antický svět. Zde lidé našli místo domova, vlasti, útěchy, přátelství, zde mohli být sami sebou a nemuseli nic předstírat. Křesťané slavili bohoslužby v soukromých domech, proto byli tak pohostinní²³⁰. Cizí prostor jako místo pro možnost poznání Boha. Dnes už jen pohostinnost nestačí k tomu, aby lidem bylo předáváno poselství Ježíše Krista. Sám Kristus chodil k lidem a nečekal, až přijdou, proto také dnes musí církev vyjít k lidem do jejich životních situací, aby jim přiblížila zvěst Ježíše Krista. Je povinností církve hlásat evangelium a jít lidem naproti, být pro ně pohostinnou.²³¹

- „City pastoral“: I) bere člověka vážně: 1) pastore, která je pohostinná, bere dnešního člověka vážně, protože člověk ve městě prožívá bezdomovectví a ztrátu orientace, není zakotven.
- 2) pohostinnost = oáza, ticho, nabrání dechu, přijetí.
- 3) „city pastoral“ bere člověka takového, jaký je, nepředpokládá žádné podmínky, jedná v jeho zájmu.
- 4) církev skrze pohostinnost může předat zážitky a dojmy křesťanské víry, které se staly lidem cizí.
- 5) odpovídá na to, že lidé nechtějí navazovat vztahy tím, že je nenují vztahy navazovat; z toho nemusejí mít strach.

²²⁷ Srov. Gen. 18.

²²⁸ Srov. Řím. 12,13.

²²⁹ Srov. např. Sk. 2,46.

²³⁰ Srov. Mt. 25,35.

²³¹ Srov. KOCH, H.: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 40.

II) „pastorace pohostinnosti“ vychází vstříc nárokům církve:

- 1) pohostinná pastorace dělá dobře i samotné církvi, protože ji osvobozuje z tlaku výkonnosti, z jejích metod a z přesvědčení, že musí obrátit nejlépe všech 100 % lidí, i když nechtějí být spaseni; může člověka nechat být a jeho spasení přenechat Bohu.
- 2) podporuje bohatství života církve, protože podporuje a vyvíjí zážitky a komunikaci s lidmi, kterým je církev cizí. Neočekává se, že člověk bude jenom konzumentem, ale i dárcem (nabídne své touhy, umění apod.)
- 3) nabízí možnost profilované zvěsti, která také zve lidi z pluralistické společnosti. Bůh nabízí lidem žít s Ním a z Něho a zároveň jim nechává svobodu se pro Něho rozhodnout.

„Pohostinná pastorace“ je možnost činnosti pro církve ve městě na všech jejich pastoračních polích. Měla by si klást tyto otázky:

1. je to, co děláme, otevřené pro lidi, kteří se odcizili církvi? Jazyk, reklama, metodický postup, rámcové podmínky...
2. jak silný je v prvku pozvání prvek vyhledávání? Nezaopatřujeme lidi už zaopatřené? Jak komunikativní je náš jazyk? Jak se orientujeme na lidi při hlásání zvěsti? Jak se snažíme oslovit lidi ve městě - jdeme jim vstříc?²³²

Nabídka pastorace musí být pestrá, je to neustálé experimentování!

²³² Srov. KOCH, H.: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 41.

3. 4. 2 Význam „city pastoral“

Co dělá, plní, poskytuje „city pastoral“?

- 1) distance od všedního dne – je kontrastem k neklidu; ticho, hudba a její utěšující, pastorační a osvobozující síla.²³³ Možnost zpovědi zavádějí i evangelíci. Zpověď je distance od všedního dne par excellence, od vlastního života a zla, které děláme, a která žije zároveň z příslibu uzdravující blízkosti Boha.
- 2) zažít církve – prezentace církve v sekularizovaném okolí, nabízí kolemjdoucím první kontakt nebo možnost nového setkání s církví; má charakter otevřenosti a pozvání a tím dává misijní impulsy a pomáhá k návratu do církve; souhra mezi liturgickým prostorem a kompetentními osobnostmi pro pastoraci.²³⁴
- 3) stopy minulosti – cítím společenství ducha těch, kteří tu zanechali své stopy za celá staletí, znamená to, že se moderní individuuum ponoří do jiného světa. Bez minulosti nemůže jednotlivec ani skupina vytvořit ucelený obraz sama o sobě. Skrze příběhy a obrazy předávají kostely uprostřed města tušení o sociální a historické šíři Těla Kristova, společenství věřících jiných dob. Četba stop dřívějších a přidání stop vlastních uklidňuje duši a umožňuje oddech jako odpočnutí na obtížné cestě - a právě to tam lidé hledají.
- 4) ujištění vlastní identity – existuje tolik dojmů, že nevím, kdo jsem, a narůstá ve mně touha, aby mi někdo řekl, kdo vlastně jsem s ohledem na individuální selhání, porušení partnerství v rodině a vztahů v zaměstnání; chybí úleva a adekvátní výklad mého života. Člověk v dnešní době se musí naučit žít s tím, že všechno by mohlo být úplně jinak, život už není stabilní, může ztratit orientaci.²³⁵ Lidé v kostele hledají ulehčení, útěchu, kontext, ve kterém se komunikuje a sdílí křesťanská víra. Implicitně (podvědomě) hledají kostel jako místo požehnání; hledají tu přítomnost Ducha Božího, aniž by to věděli, a chtějí se ujistit, že tento Duch ještě existuje.²³⁶

²³³ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in: *Praktische Theologie* 41, s. 227.

²³⁴ Srov. tamtéž, s. 228.

²³⁵ Srov. tamtéž, s. 229.

²³⁶ Srov. tamtéž, s. 230.

3. 4. 3 Některé konkrétní cesty „city pastoral“:

- farnost ve vnitřním městě má stále velký význam, protože se zde lidé z některé městské části sejdou. Ale tyto farnosti musí být otevřené městu, aby oslovily lidi, kteří k církvi nenajdou cestu přes svou farnost. Průměrně 30 % obyvatel opustí na víkend město - z toho vyplývá, že se farnosti oproti dřívějšímu velmi změnily, ale pořád jsou to servisní místa, v jejichž oblasti lidé žijí a umírají, prožívají významné životní obraty (svatba apod.)
- „City pastoral“ je vždy jen doplnění pastorace v místní farnosti. Těžiště tvoří lidé různé ražby, různých povolání apod. V „city“ má své místo kostel pro mládež a kostel pro studenty, stejně jako ty kostely, které oslovují cizince (Poláky, Ukrajince, v Brně Slováky). Je ale nebezpečí, že z těžišť se vytvoří kliky a sekty. Přesto jsou tato těžiště v „city“ nezbytná.
- jak reaguje farnost na spoustu kolemjdoucích, kteří se tu procházejí jako po molu? Nezakotví. Nabídka: např. v Düsseldorfu je bohoslužba přímo na Veletrhu (navštíví jej ročně okolo 1,7 mil. lidí). V kolínském dómě je denně na návštěvě 30-40 tis. lidí, asi 4 mil. návštěvníků bylo na hodech v Düsseldorfu... neměli by se zde lidé více zachytit a oslovovat?
- církev ve městě je velmi aktivní a živá ve svých institucích: akademie, nemocnice, Charita a sociální zařízení, telefonická pastorace a poradny, hospice.²³⁷
- práce s veřejností není reklama – jak se církev integruje do médií města? Brožurky, plakáty, tisk, spolupráce s novináři; vyslovuje církev také témata nebo na ně jen odpovídá? I přes média chce upozorňovat na poselství, která sama církev žije.
- jak jsou pohostinné budovy církve – hlavně kostely? Oázy klidu, načerpání a duchovní pohnutky. Nejsou kostely často zavřené? Duchovní prohlídky, krátké meditace, hudba s církevními akcenty, uvítací plakát či text, viditelné kontaktní adresy městského kostela, nabídky rozhovoru, duchovní rozhovor s knězem? Podle vnitřního uspořádání jsou to pro nás svatá místa?
- jak působí vnitřní komunikace církve na veřejnost? Jak se řeší konflikty uvnitř církve? Komunikace pro lidi ve městě není jen metoda, ale má charakter poselství.
- veřejné inscenace: procesí na Boží Tělo, půlnoční o Vánocích, manifestace solidarity (proti potratům, nespravedlivě vězněným křesťanům v muslimských zemích), pouliční

²³⁷ Srov. KOCH, H.: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 42.

divadlo, talkshow, literární fórum... Město totiž miluje to, co je spektakulární. Jak jsou vstřícní církevní představitelé?

Pastorace v postmoderní společnosti je experimentální pole a v některých oblastech může být průkopníkem církevní pastorace jako takové. Potřebuje ve společnosti „vyzvědače“, kteří jsou citliví pro nálady lidí a zjišťují, co je třeba a jak lidi oslovit.²³⁸ Kolemjdoucí byl Eliáš²³⁹ nebo mladíci na cestě Pána do Emauz²⁴⁰. Působit tak, aby zvěst o Bohu ve městě zůstala živá, aby Bůh byl známý. V polském Krakově (v části města Nova Huta) se pokusili vytvořit město bez Boha. Nevyšlo to, protože se vždy najdou lidé, kteří se nechají církví oslovit a Bůh **je** s lidmi ve městě.²⁴¹

Pracovníci „city pastoral“ mají účast na univerzálním poslání církve. Charizma – má znát své silné a slabé stránky. Každý je zodpovědný za spásu druhého a tím pádem má odpovědnost za svůj vlastní život. Církev neustále naplňuje Duch, který sjednocuje v různorodosti a až čas ukáže, zda se „city pastoral“ podaří. Každý pokus je riziko setkání, které může znamenat i ztroskotání. „City pastoral“ vytváří programy a pracuje s nápady a přitom dbá na jazyk křesťanského Boha. Neměl by bezdomovec v kostele číst z Písma? Představovalo by to cizost slova Božího ve slově lidském, protože Boží slovo je vždy jiné podle toho, kdo nám jej podává. Boží slovo nám pak jde ve vlastním slova smyslu pod kůži.

Prostor mezi člověkem a Bohem je napětí a z napětí se rodí touha. To, po čem toužíme, nemůžeme uchopit.²⁴² Napětí je tedy stálé, je to nenaplněná touha po Bohu nebo milovaném člověku. Touha po blízkosti se nikdy nenaplní; napětí mezi blízkostí a vzdáleností. To znamená, že jsme zranitelní – i v blízkosti Boží totiž může nastat zranění. City pastoral žije neplánovaně v setkávání a rozhovoru s druhými, což je velmi napínavé. „City pastoral“ má vytvořit prostor, kde jsou lidé konfrontováni se svou jedinečností a tajemstvím druhého, který je znamením Ježíše Krista a Boha. Člověk může zažít setkání s Bohem, s těžko snesitelnou slávou Boží – za to nese zodpovědnost člověk a „city pastoral“. Člověku přinese toto setkání štěstí, proto musí být otevřené a „city pastoral“ se o tuto

²³⁸ Srov. KOCH, H.: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 43.

²³⁹ Srov. 1. Král. 19,19-20.

²⁴⁰ Srov. Lk. 24,13-35; Mk. 16,12-13.

²⁴¹ Srov. KOCH, Heiner: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 48, s. 44.

²⁴² Srov. DIRSCHERL, E.: City-Pastoral : ... und die Herausforderung durch die Einzigartigkeit jedes Menschen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 55, s. 82.

otevřenost stará. Nemůže být zde absolutní transparentnost a otevřenost. Není to jen vidění, ale slyšení a naslouchání. Musí být proto zajištěna diskrétnost, anonymita pro lidi.

Prostory pro „city pastoral“ jsou nejen kostely, ale například i muzea a další kulturní prostory. Také tam dojde k dialogu mezi církví a kulturou, mezi vírou s všedností. Může dojít k oslovení Bohem i neočekávaně (např. při poslechu Bachova Mesiáše). Hudba se může podložit slovem, které lidi vede ke vzpomínání. Může se stát, že objevím Boha ve vztazích, které mám a prozatím jsem tam Boha nenašel. Vztahy v mém životě se mi mohou otevřít.²⁴³

Karl Sonnenschein z Porýní (sociální kritik, kněz, jezuita XX. století)²⁴⁴ šel do Berlína jako kněz a byl šokován tamní situací – Berlín je město sekularizované, od Boha odcizené. Hledá úkol, který tu má církve plnit. Napsal různé reflexe, např. „Poznámky: Pozorování světových velkoměst“, kde označuje velkoměstskou chaotickou totalitu jako strukturální hřích. Města jsou plná a každé ráno vyplivnou pouště domů ze dveří proletariát, který se skrze koleje tramvají, městské a visuté dráhy navalí do továren, kanceláří a ateliérů. Je to vnitřní defekt takovéhoho společenství lidí. „Struktura měst je smrtelný hřích“.²⁴⁵ Velkoměsto roztrhá pocit vlastenectví a otcovský způsob jednání. Je to místo tak tmavé, hnisavé, divoké, bezbožné a chybí zde pocit domova. Křesťané mají město infiltrovat a obklopit jej novým životem - a právě tomu se Sonnenschein věnoval celý svůj život.

Věnoval se jako kněz diakonicky třem skupinám lidí: pracující, defektní a chudí. Tyto tři skupiny („třífázový proud“) přijme katolický Berlín do svého stále se naplňujícího korýtka - to jsou obrovské úkoly pro Charitu, pastorační i občanskou společnost.²⁴⁶ Tento „třífázový proud“ lidí nemůžeme ani tlumit, ani chytat, ale těmto lidem musíme dát teplo, blízkost, farní společenství, vytvořit pro ně pracovní místa a tuto práci sami musíme zvládnout.

Bodově otevřený proces komunikace dodá společensky stabilizované a domov dávající místo církevní obce. Duchovní správy nechtějí zakládat žádná společenství a soukromé obce. Teritoriální obce, zvláště když se nacházejí při velkých farnostech, stěží mají sílu konat misie směrem dovnitř do města. Po spolupracujících duchovních správách je poptávka.

²⁴³ Srov. DIRSCHERL, E.: City-Pastoral : ... und die Herausforderung durch die Einzigartigkeit jedes Menschen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 55, s. 83.

²⁴⁴ Srov. *Carl Sonnenschein*, [online]. [cit. 2014-05-28].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Sonnenschein.

²⁴⁵ Cit. SONNENSCHNEIN, C.: *Notizen, Weltstadtbetrachtungen, H. 3* (Berlin 1926), s. 39.

²⁴⁶ Srov. SIEVERNICH, M.: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, s. 745.

Němečtí biskupové píší: „To musí být cílem církevně pastorační praxe, rovněž otevřené a stabilní: zařizovat prostředí a místa s rozpoznatelnou tváří.“²⁴⁷ V Münsteru se s touto cestou budoucnosti s vytvořením těžiště městského kostela již začalo: Martini jako kostel mladých, Überwasser s těžištěm bohoslužeb pro rodiny, Ludgeri jako duchovní centrum, což dóm pro město a biskupství vždy byl.²⁴⁸

Další zamyšlení se týká iniciativy Městská pastorační, která existuje v Německu už deset let. Nejdříve ji angažovaní křesťané uskutečňovali v malých skupinkách, poté se toto „hnutí“ rozšířilo tak, že dnes už není v Německu skoro žádné větší město, které by nemělo kostelní obchod, kostelní kavárnu, kostelní shromaždiště, alespoň jeden otevřený kostel nebo něco podobného.

Byly založeny velké městské pastorační ve městech, jako je Frankfurt, Kolín nebo Berlín, které byly oficiálně zřízeny a podporovány biskupstvími a jsou zároveň zajištěny stávajícími strukturami církevních obcí. Po první fázi spontánních zakládání nastala fáze druhá – v městských pastoračních přišly na řadu zásadní reflexe na teologické, sociologické a antropologické otázky. Vše bylo podpořeno slovem německých biskupů „Čas k setbě: Být misionářskou církví“ z roku 2000²⁴⁹, které bylo vypracováno Pastorační komisí Německé biskupské konference²⁵⁰, nachází jak systematickou reflexi základů městské pastorační, tak také koncentrovanou podporu a vývoj jednotlivých iniciativ městské pastorační. Diecéze berou městskou pastorační jako svůj úkol, podporují ji a svazují ji s tradiční duchovní správou.

Městská pastorační je specifická forma hlásání evangelia, která se soustředí na ta centra, „ve kterých tak říkajíc dospívá nové lidstvo s novým vývojovým modelem“.²⁵¹ Dnes ve světě existuje zvláštní disciplína tzv. „městská pastorační“, která reflektuje fakt, že velkoměsto má svá specifika. V Německu se například objevuje model, kdy ve velkoměstě vedle kostela stojí informační středisko. Tam se lidé mohou dovědět informace o tom, jak zařídit pohřeb, svatbu apod. Také tu najdou možnost pohovořit si s připravenou osobou (nemusí to být přímo kněz). V některých kostelích ve Francii či v Německu se nacházejí

²⁴⁷ Cit. DIE DEUTSCHEN BISCHÖFE, „Zeit zur Aussaat“ : Missionarisch Kirche sein; in: *Veroeffentlichungen*. s. 19. Dostupné z: <http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/veroeffentlichungen/deutsche-bischoefe/Db68.pdf>.

²⁴⁸ PURK OFMCAP, E., *Auf neue Art Kirche sein - Passanten - und Citypastoral*. [online]. [cit. 2011-07-28]. Dostupné z: http://www.kirchenfoyer.de/ku_er_predigt.html.

²⁴⁹ DIE DEUTSCHEN BISCHÖFE, „Zeit zur Aussaat“ : Missionarisch Kirche sein; in: *Veroeffentlichungen*. Dostupné z: <http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/veroeffentlichungen/deutsche-bischoefe/Db68.pdf>.

²⁵⁰ Srov. PURK OFMCAP, E., *Auf neue Art Kirche sein - Passanten - und Citypastoral*. [online]. [cit. 2011-07-28]. Dostupné z: http://www.kirchenfoyer.de/ku_er_predigt.html.

²⁵¹ JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*, čl. 37.

místnosti určené k rozhovorům na libovolné téma, a to nemusí jít přímo o zpověď. To u nás zatím nenajdeme, ale je to jeden ze směrů, které jsou pro velkoměsto dobré.

V posledních letech vznikla na některých sídlištích také v České republice tzv. komunitní či křesťanská centra. Ta bývají otevřená i širší veřejnosti, jíž nabízejí smysluplné trávení volného času (programy pro mládež, kurzy, sport, hudební a vzdělávací programy apod.) V Praze jsou taková centra dvě - na sídlišti na Chodově a v Nových Butovicích. Prvenství však mají františkáni v Plzni a také v Brně na sídlišti Bystrc, tzv. Archa.

Přesně vzato, tato přítomnost na sídlištích byla potřebná již začátkem 90. let minulého století na mnoha dalších místech. Že tam centra nevznikla, to nelze nikomu vyčítat. Každopádně je to však smysluplná cesta pro sídliště. Je dobré si uvědomit, že sídliště a střed města jsou dva dosti rozdílné světy. Křesťanská a pastorační nepřítomnost na sídlištích je velký problém i tam, kde si sídliště adoptovalo kostel z původní vesnice. Problematické je to, že se na těchto místech nevyvinul žádný druh sídlištní pastorace.

Problém nedostatku přítomnosti křesťanských center na sídlištích je několik věcí dohromady:

- 1) předně se musí objevit někdo, kdo za tímto cílem půjde s buldočí vytrvalostí.
- 2) je k tomu potřeba nashromáždit dostatečné množství peněz během několika málo let.
- 3) je třeba, aby část lidí byla schopna toto centrum naplnit životem od samého začátku. To se podařilo na obou místech v Praze, v Plzni i v Brně.²⁵²

3. 4. 4 „City pastoral“ – praktické podněty

„Metropolis 2012“ je název projektu městských misií, který zahájila Papežská rada pro novou evangelizaci v únoru 2012 v Bruselu. Následovat budou další evropská města - Dublin, Paříž, Záhřeb, Budapešť, Varšava, Frankfurt, Lisabon, Turín, Vídeň, Barcelona a Liverpool.

Projekt se obrací zejména k „vlažným křesťanům“, kteří byli pokřtěni, avšak již dále nesdílejí cestu víry s církví. Bylo totiž zapotřebí zahájit dlouhodobý evangelizační proces, aby evropská církev opětovně nabyla důvěryhodnosti a stala se znamením pro obyvatele místních

²⁵² Srov. PLAČEK, Š. O životě církve v městských farnostech. *Katolický týdeník*. 2003, XIV., 7, s. 7.

metropolí. Křesťanské komunity jsou v lhostejné a agnostické Evropě zatlačeny do situace menšin.²⁵³

„City pastoral“ pořádá akce, které slouží blahu města (city). V hlavním městě s vysokým počtem obyvatel je „city pastoral“ místem, na kterém církev podporuje boj o spravedlivé ztvárnění (formování, vzhled) města. Zařízení „city pastoral“ jsou právně a ekonomicky definovaná zařízení církve, která nejsou farnostmi.²⁵⁴

Společnost ve městech se změnila na „city“. Společnost chudé a narkomany vytlačí mimo tento střed – lidé se už tam s nimi nepotkají. Úkolem „city pastoral“ je upozorňovat lidi právě v „city“, že stále existují chudí a potřební. Na nádražích hlídači odstraňují nepohodlné osoby – „city pastoral“ se právě tam stará o tyto osoby. Deficit „city pastoral“ je ten, že nevytváří vztahy mezi lidmi, přestože vztah k Bohu mohou mít jen tehdy, když umím navázat vztahy s lidmi.²⁵⁵ „City pastoral“ je také povstání církve v ekonomicky determinovaných centrech velkých měst.

Obraz církve dříve byl vesnický kostel s vesnickým farářem jako státním úředníkem, který čekal na povely z vrchu, než něco vykonal. „City“ je neobvykle cizí místo pro církev.

Spolupracovníci iniciativ a zařízení se cítí být spíše na okraji církve. Když je tedy církev misionářská, pak má její dynamika, její ochota se změnit a reformovat, obrovský význam.

Poutnický lid Boží je na cestě k věčné spáse a stále překračovat hranice svého bytí je podstatou církve. V misionářské církvi platí, že co nyní stojí na jejím okraji, může být v příštím okamžiku v jejím středu. „City pastoral“ se v posledních letech též posunula z periferie do centra života církve a církevní hodnostáři se jí již zabývají. Tím, že se v církvi šetří, se otvírá stále větší prostor pro „city pastoral“ (lidé mají dělat něco nového, neotřelého).²⁵⁶

Pastorace kolemjdoucích je pastorace příležitostná, je otevřena pro všechny – i pro angažované členy jiných farností, protože zde mají – na rozdíl od „svých“ farností – klid a nikdo je neustále neoslovuje. Ve velkoměstě jsou si lidé cizí mezi sebou a být cizím není jen negativní, protože člověka nechají v klidu, nemusí odkrýt svou identitu a zůstane v anonymitě (s pastoračním asistentem se sejde třeba jen jedenkrát).

²⁵³ Srov. Metropolis 2012 [online].[cit. 2012-07-05]. Dostupné z:
<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=15978>

²⁵⁴ Srov. JOHN, O., Grundtypen der Citypastoral, in: *Pastoraltheologische Informationen*, s. 47.

²⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 49.

²⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 54.

„City pastoral“ není konkurence farnosti, ale její doplnění.²⁵⁷ Někteří si myslí, že „city pastoral“ nahradí normální strukturu farnosti – ta je ale místem jen krátkodobých a povrchních setkání, které se zároveň konají v chráněném prostoru kostela a také tím, že se pastorační asistenti/tky zavazují k přísné mlčenlivosti (až na úrovni zpovědního tajemství).

Otázka zní, zda „city pastoral“ není „fastfood“? Není, protože rozhovor při setkání může být hodně hluboký; dovolí lidem setkání s náboženstvím, kteří jsou bez konfese a mají jen náboženskou touhu – nemají předpoklady ke vstupu do církve.

„City pastoral“ se též dá pochopit jako místo náboženského milosrdenství. Spousta lidí přijde proto, že se nacházejí v nejistotě, jsou vyčerpaní a unavení a touží po tom nabrat čerstvý dech a hledají útěchu a novou orientaci.²⁵⁸ „City pastoral“ je pohostinnost u kostelních dveří, člověk se musí cítit zde být přijatý.

Pro to, aby byl kostel pohostinný, kde je člověk opravdu hostem a aby byl místem vyprávění, musí církev něco udělat (svíčky, které si každý může sám zapálit; stanovení pevných časů, kdy se zde nachází pastorační asistent, krátké liturgické nebo hudební pobožnosti – to vše přispívá ke zpomalení každodenního velkoměstského shonu; pomocí proseb a díky překračují hranice vlastních starostí a zabraňují intimizaci náboženského života).

V kostelích také bývají „Gebetsbuch“, to jsou knihy modliteb, do kterých návštěvníci píšou své chvály, prosby a díky – každý v nich může číst a být inspirován předchozími.²⁵⁹

„City pastoral“ není jen zvěstování nebo jen terapie - je obojí; je pastorační každodenního života a jako taková každodenní péče o duši. Je starostí o celého člověka i o jeho specifika.

Uprostřed našich měst (např. v Bonnu) stojí kostely, které zprostředkovávají jiná poselství. Nejde zde o neohraničenou nabídku, nýbrž jen o jednu z alternativ – nejde zde o zážitek, ale také o společenství.²⁶⁰ Je to jiný způsob pastorační, jejíž význam popisuje jeden z dokumentů Německé biskupské konference „Čas setby: být misionářskou církví“²⁶¹. Kostely

²⁵⁷ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in:

Praktische Theologie 41, s. 224.

²⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 225.

²⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 226.

²⁶⁰ Srov. SCHUMACHER, W.: Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie* 81, s. 194.

²⁶¹ DIE DEUTSCHEN BISCHÖPFE, „Zeit zur Aussaat“ : Missionarisch Kirche sein; in: *Veroeffentlichungen*. [online].[cit. 2013-11-05].

Dostupné z: <http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/veroeffentlichungen/deutsche-bischoefe/Db68.pdf>.

v „city“ našich měst se nabízí k tomu, aby skrze kvalifikovaný hudební program, kázání, meditace, skrze nabídky osobních rozhovorů a zpovědí, ale také jako místa klidu a modlitby, přitahovaly kolemjdoucí (přesněji: „dívající se přes plot“ - to už není jenom kolemjdoucí).

Akteři City pastoral se musí rozloučit s principem pastorage, kdy kázání a bohoslužba je možná jen tehdy, až se člověk navrátí (on už se možná ani jednou nevrátí!) Člověk je vítán, když přijde a musí najít vše v co nejlepší kvalitě – hledá moudrost místo dogmatu, spiritualitu místo morálky a smysl bez doktrinálního systému. Nerekrutují se zde noví členové. Lidé z „city“ se chtějí sami rozhodnout jak dlouho do toho či onoho společenství nebo aktivity budou patřit a nedají se do ničeho tlačit. Princip „city pastoral“ je tento: Josef Egyptský je poslán otcem, aby našel své bratry – najde je a jde zase dál²⁶².

Lidé v „city“ jsou nakupující, turisté, obchodníci, pracovníci kanceláří a bank, úředníci, pracovníci služeb, trávící zde volný čas, hledající anonymitu, hluk (protože v tichu a osamělosti nevydrží); nehledají Boha a náboženství, obrátili se k esoterice. Pro ty všechny „city pastoral“ nabízí nejen otevřené kostely, ale i různé poradny a sociální stanice, centra pro bezdomovce a drogově závislé, pořádají koncerty a jiné akce.

Koncept a program městské pastorage Bonn

Autorem Konceptu je Joachim kardinál Meisner, arcibiskup kolínský s týmem svých spolupracovníků. Nejprve v roce 2004 udělali anketu, na kterou odpovědělo asi 700 respondentů.

Podněty, které z ankety pro bonnský Koncept vznikly:

- „City pastoral“ = kreativní *pozvání* pro lidi kolemjdoucí, kteří se evangeliu, které církev dosvědčuje, mohou naučit jako smysl a naději zprostředkující poselství.
= *setkání* s lidmi a jejich životními zvyklostmi, stylem života a náboženskou orientací,
= *dialog* s kulturou, vědou, politikou a angažovanými občany.
- touto cestou se *evangelizuje a obnoví církev* – i ta v Bonnu.

V mentalitě trhu církev nabízí kontakt, informace, setkání, zabývá se společností, kulturou a vzděláváním, nabízí spiritualitu. Městská pastorage „city pastoral“ doplňuje a propojuje síť městských pastoračních iniciativ se stávajícím územím (farností apod.) a druhy

²⁶² Srov. Gen. 37, 12-28.

(např. Charita, vzdělání, nemocniční, seniorská, vysokoškolská pastorage); ta musí být dostatečně propojena

Polední pobožnost

V Bonnu udělala „city pastoral“ mezi lidmi v „city“ (pracovníci bank, obchodních domů, a veřejných úřadů) anketu o pořádání pobožnosti přes den, a od prvního Adventu 2004 na základě této ankety zavedli v dómu liturgii každý pracovní den ve 12¹⁵ hod, ne delší než 20 minut. Cílovou skupinou jsou lidé, kteří se v polední době nacházejí ve středu Bonnu, což jsou většinou turisté, studenti, zaměstnanci nebo nakupující. Náplní pobožnosti je modlitba Denní modlitby církve (breviář) pro příslušný čas – využívají 25 fresek ze života Ježíše Krista a vytvořili témata na 31 dní ve slově a obsahu (kromě postní doby). V listopadu věnují jeden týden památce zemřelých. Modlitby breviáře mají pevnou strukturu; pro začátečníky zavedli sešit, ve kterém se může dobře každý orientovat. Průměrná návštěvnost denně je okolo 30 lidí – je tu stále jádro, ale i náhodní a občasní návštěvníci.²⁶³

Prostor pro smutek

Další aktivitou je nabídka pro lidi, kteří nezvládají svůj smutek po blízkém zesnulém člověku. Rituál smutku pro jeho zvládnutí má proto velký význam. Kam mohou jít lidé, kteří nestihli pohřeb, nebo když měl zesnulý pohřeb neveřejný, nemá hrob, nechodí na mši nebo chtějí slavit výročí smrti? V bonnském dómu mají vždy jedenkrát za měsíc (1. pátek v měsíci v 15⁰⁰ hod) vzpomínku na zemřelé, které se mohou všichni zúčastnit. Vědomě zde vynechávají liturgické elementy, které lidem mohou připadat těžké - tedy žádné písně, jen jedna společná modlitba.²⁶⁴

Z kůru je pozdraví pracovnice „city pastoral“ a vyzve je, aby jména mrtvých zapsali vpředu do knihy (podle Bible: „...zavolal jsem tě tvým jménem...“²⁶⁵). Nejsme tedy číslo ve stroji času, jméno z nás dělá osobnost, jménem jsme oslovení hlavně od lidí, kteří nás milují. Pak každý dostane svíčku, kterou si rozsvítí na svícnu. Kniha se poté odnese na stojan doprostřed a tím se symbolicky zemřelí pozvou do středu společenství. Pozdrav, čtení z Písma, krátká homilie, společná modlitba – to vše má každý napsané na letáčku, který dostane se svící na začátku. Vše je podbarveno varhanní hudbou, aby si člověk mohl

²⁶³ Srov. SCHUMACHER, W.: Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie 81*, s. 195.

²⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 196.

²⁶⁵ Srov. Iz. 45,4b.

uspořádat vlastní myšlenky. Pak účastníci zapálí kadidlo, aby mrtvé uctili a svíčku, kterou dostali na začátku, postaví k ikoně s vyobrazením „Kristus uložen do hrobu“. Celá pobožnost je předem propagována v místních novinách.

Požehnání

Bez propojení s liturgií „city pastoral“ v Bonnu nabízí požehnání pro všechny příležitosti (sv. Valentýn, požehnání v rámci Noci kostelů, nějaký zvláštní týden ve městě – např. Týden vína, při příležitosti zasedání UNESCO; požehnání „bez důvodu“). Pracovníci City pastoral ozáří katedrálu a její vnitřek neobvyklými barvami světlometů. Rozsvítí svícny a vytvoří pomocí meditativní nebo neobvyklé (jazzové) hudby příjemnou atmosféru. Vpředu za sloupy stojí 1-2 kněží skryti ostatním a lidé za nimi chodí pro požehnání – často se rozvine rozhovor o tom, proč chtějí požehnat - před zkouškou či operací, církevně nesezdání manželé... Spousta lidí nedokáže říci, proč je pro ně požehnání tak důležité. V dnešní době blahobytu, kdy se člověk může na vše pojistit, zůstává stále mdlý pocit, že proti něčemu se pojistit nemohu: a to je smrt. To platí obzvlášť pro mezilidské vztahy (manželství, přátelství, společenství založená na naději, založení podniku nebo sportovního klubu). Čím nepřehlednějším je svět pro člověka, tím větší touhu má být zadržen věčným řádem.²⁶⁶ Žádný člověk nemůže dlouho vydržet, když se na něho dívají jen anonymní mocnosti a síly.

Požehnání nám říká, že Bůh se na nás dívá – ten Bůh, který pro nás v Ježíši Kristu dostal tvář. Lidé opouští bonnský dóm šťastnější a spokojenější. Požehnání dětem koncem prosince na „Mlád'átka betlémská“ – každou celou hodinu mezi 11. a 17. hodinou (rodiče s dětmi chodí tou dobou navštěvovat po kostelích města betlémy).

Je otázkou, co z výše popsaných forem osloví kolemjdoucí, kteří nemají čas přijít na bohoslužbu či delší pobožnost (křížová cesta). Často jim stačí jen zapálit svíčku, protože po filmu v kině jsou často pohnuti a chtějí se rychle uklidnit. Lidé jsou rádi, když na okraji jejich cesty se jim nenuceně nabízí kostel. Dóm v Bonnu má pro „city pastoral“ výhodnou polohu – pořádají zde hudební slavnosti, koncerty.

„City pastoral“ má ale také problémy s ostatními farnostmi kvůli tomu, že není jejich konkurence, ale doplnění a spolupráce. Úkolem „city pastoral“ je liturgií hledat člověka, který

²⁶⁶ Srov. SCHUMACHER, W.: Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie* 81, s. 197.

sám hledá. Děkan tohoto kostela je vedoucí „city pastoral“ a zároveň má svůj farní kostel – to už má konflikt sám v sobě.²⁶⁷

Práce „city pastoral“ je reakce na vytlačení církve z města, na sekularizaci měst v posledních deseti letech (v Berlíně se jen 31 % hlásí k církvi, ve Stuttgartu 57 % a v Mnichově už jen 54 %). Urbanistický styl života je charakterizován mobilitou, nezávazností a tím pádem určitou plachostí před dlouhodobým vztahem - na tom se pak odráží členství v církvích.

Pedagogika liturgického prostoru

„City pastoral“ se snaží dělat něco proti vytlačování církvi z měst. Nový trend ve středech měst je ten, že čím dál více lidí denně navštíví historické kostely vnitřního města. Také v neděli přichází stále více lidí do kostelů v centrech měst; tyto kostely jsou stále atraktivnější. Tento zájem není jen turistický, ale lidé zde hledají klid, spiritualitu a to, co je mimo každodenní život. Hledají zde transcenci, aby mohli svůj život hodnotit a zvládnout.

Kostely vnitřního města uprostřed materiálních budov (banky, kanceláře, úřady...) vytvářejí nejen náboženskou, ale i uměleckou paměť města – tvoří jeho identitu, jeho genius loci.²⁶⁸

Kostely ve vnitřním městě tím pádem přesahují svou bezprostřední funkci být místem setkání pouze pro farnosti - kostel je tedy veřejný a musí být otevřený. Tyto budovy jsou exemplárními místy prezentace Boha ve světě, které zvou na setkání s Ním. Návštěvník budovy kostela najde v tomto prostoru oporu, ochranu a bezpečí. Prostory jsou využívány jako místa klidu, kontemplace a modlitby, ticha v trvalém hluku společnosti. Proto je využívání kostelů mimo bohoslužby tak důležité. Jsou to shromaždiště myšlenek lidí, kteří měli s Bohem své zkušenosti (tabulky u sv. Tadeáše...) a to působí na návštěvníka. Prostor vypráví příběh těch, kteří v něm bydleli, plakali a doufali a vyvolá tímto způsobem vlastní přání, pocity a vize - návštěvník se stává sám součástí tohoto prostoru a dějin. Vzniká nová pedagogika: pedagogika liturgického prostoru – má za úkol tyto stopy objasnit a pomoci lidem je číst a pochopit sama sebe jako součást prostoru, vnímat jej intenzívně a uvědomit si

²⁶⁷ Srov. SCHUMACHER, W.: Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie 81*, s. 198.

²⁶⁸ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in: *Praktische Theologie 41*, s. 222.

minulost. Nemají se proto dělat jen umělecko-historické prohlídky kostelů, nýbrž také prohlídky teologické, které dešifrují prostor kostela v tomto smyslu.²⁶⁹

Ohlašovat radostnou zvěst o Božím království lidem je primární příkaz církve.²⁷⁰ Měnit se má ovšem šat i forma ohlašování. Každá doba a každá kultura musí najít svou vlastní formu, která přináší starou zvěst o Božím království opět nově vyjádřenou.

Dnešní možnosti mobility, kterou má kulturní pluralitní společnost a rozličné prostředky masové komunikace rozšiřují obzor moderních lidí daleko přes hranice jejich životního a obytného prostoru. Pouhá k místu se vztahující pastorační práce nemůže už více odolávat tomuto modernímu nároku. K městu a jeho kulturnímu a komunikačnímu rázu musí být v pastorační práci přihlédnuto.

Ježíš a Natanael – hledat hledající

Dominikán Timothy Radcliff řeší evangelizaci především mladých lidí ve městě.²⁷¹ Vychází z první kapitoly Janova evangelia, kdy se Ježíš setkává s Natanaelem a ten se diví, odkud jej Ježíš zná.²⁷² Stejně tak my musíme vyjít hledat své současníky a zvěstovat jim Boha, který je vždy s nimi. Miliony mladých lidí po celém světě se chodí ve městech bavit populární hudbou do klubů, scházejí se na internetu na svých blozích a chatech, na facebooku či twitteru.²⁷³ Znamená to opustit své vlastní bezpečné území a jít do míst, kde se často vyznávají hodnoty, se kterými nesouhlasíme, dostat se příliš blízko pochybným lidem.

Evangelizace začíná poznáním těch, které oslovujeme. Mnoho lidí v církvi i vně trpí neviditelností: cítí se tak asi nejspíš ženy, etnické menšiny a také chudí či homosexuálové.

Kázání mladým lidem začíná tak, že nalezneme zálibení v lidech, v jejich identitě, kterou považují za svou. Teprve potom je můžeme pozvat k tomu, aby hlubší identitu objevili v Kristu.

²⁶⁹ Srov. KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in: *Praktische Theologie 41*, s. 223.

²⁷⁰ Srov. kán. 781 CIC. Srov. též kán. 225. Srov. též: AG 5; in: *Dokumenty II. vat. koncilu*, s. 434.

²⁷¹ Srov. Radcliff, T.: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*, s. 26.

²⁷² Srov. J 1, 45 – 51.

²⁷³ Pozn. autora: Moderní pedagogika hledá způsob, jak by vzdělávala děti a mladé právě přes tyto sítě. Vycházím zde z přednášek v oboru Školský management, kterých se v rámci dálkového studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze tento rok zúčastňuji.

Mladí budují svou identitu především dvěma způsoby: nakupováním a vztahy. Image a styl jsou klíčové pro vytvoření identity, konzumní návyky se sdílí více, než cokoli jiného. Rodiče našli svou identitu v práci a zaměstnání, jejich děti si volí to, kým budou, konzumním způsobem; konzum slibuje určitou formu vykoupení – kupované slibuje, že z nás udělá takovou osobu, jakou chceme být.

Druhým způsobem deklarace identity jsou pro mladé přátelé a rodina, jsou pro ně naprosto klíčové. Je pravda, že jsou mladí dost mobilní, a tak se jedná jen o krátká přátelství. Mnoho jejich rodin je dysfunkčních, rozbitých a hluboce zraněných. Přesto v sobě mají idealizovaný obraz rodiny, byť často velmi vzdálený od reality. Musíme si zamilovat mladé lidi takové, jací se sami nabízejí, než si je zamilujeme pro něco většího - jako děti Boží.

A právě zde se setkáváme s prvním velkým problémem evangelizace. Mnoho mladých lidí zakládá svou identitu na rodině, která je rozbitá a vlastně „nenormální“. Mohou žít jen s jedním z rodičů, jejich rodiče mohou žít s partnery, s dětmi různých lidí, nebo žít dokonce v homosexuálním vztahu. Poznat tyto mladé lidi znamená cenit si těch vztahů, které mají.²⁷⁴

Ale jak to můžeme dělat, aniž bychom vytvářeli dojem, že zavrhneme nedostatečné a rozbité rodiny, do nichž tak mnoho mladých lidí patří? Pro ně by to znamenalo, že je církve odmítá přijmout a uznat je s úctou k věrnosti, která definuje, kým jsou. Jak je můžeme přitáhnout zpět do společenství a shromáždit kolem oltáře, aniž bychom žádali, aby byli neloajlní vůči vztahům, které jsou jim drahé? Jak se mohou cítit doma v církvi, pokud jim připadá, že jsou jejich běžné domovy popírány?

Při setkání s mladými musíme tedy vstupovat do příběhů, které oni sami o sobě a o světě vyprávějí. Většina z nich věří v Boha, ale ten je v pozadí a má řešit jejich problémy a krize. Mladí žijí spokojeně ze dne na den a nezažívají žádnou prázdnotu a hlubokou touhu, která by je nakonec přivedla k Bohu. Jejich křesťanští předkové žili tak, aby se dostali do nebe, jejich nevěřící předkové byli osloveni pokrokem a oni sami jsou šťastní, že žijí ze dne na den – náboženství ale neodmítají agresivně. Jednou, až budou postaveni před zodpovědnou výchovu svých dětí nebo budou stát na konci života, budou muset nalézt odpovědi na svou touhu po Bohu. Ale nyní se nikdo z nich v takové situaci nenachází, a právě v této chvíli se s nimi musíme setkat.

Evangelizace je setkáním, přijetím a zároveň kritickým zhodnocením hodnot, kterých si lidé váží. Základními hodnotami současníků je štěstí, svoboda a život v pravdě.

²⁷⁴ Srov. Radcliff, T.: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*, s. 27.

- 1) každý chce být šťastný, ale ve světě násilí, drog, rozpadlých rodin, zneužívání je toto štěstí příliš křehké a ohrožené. Navíc se štěstí a radost staly povinnostmi, která nepočítá s tím, že by člověku mohlo být občas zle – proto je tolik sebevražd mezi mladými současnosti. Naším prvořadým svědectvím evangelia by tedy měla být naše radost, která je pro mnohé záhadná a nevysvětlitelná. Protikladem této radosti není smutek, který ostatně dokáže v sobě křesťanská radost pojmout (Velký Pátek), ale tvrdost srdce, které nezná žádný cit. Není to totiž radost pouze tohoto přítomného okamžiku, kterým žijeme v naší kultuře. Svůj život totiž začleňujeme do většího příběhu Kristova a jeho autority.²⁷⁵
- 2) svoboda je chápána jako osobní autonomie. Mladí si necení peněz, protože jsou příliš materialističtí, nýbrž proto, že jim peníze dávají svobodu pohybu a bytí.²⁷⁶ Velkou svobodu mladým poskytuje internet, ale i mnoho televizních kanálů. Proto církvev musí porozumět tomuto hladu po svobodě, přijmout jej a vést lidi k hlubší svobodě v Kristu. Předsudky říkají o církvi, že se staví proti osobní autonomii, určuje pravidla a mnoho věcí jen zakazuje. Církvev musí prokázat, že právě poslušnost k Tomu, kdo nás volá k následování, nás osvobozuje. Musí být ztělesněním závratné svobody Ježíšovy, který vydal sám sebe na smrt.²⁷⁷ To je svoboda, kterou nepochopí ten, který žije pouze přítomným okamžikem; je to svoboda, která předpokládá nebeské království. Člověk v tomto příběhu svobody není hlavním hrdinou a tím, který vše vyřeší, ale spíše světcem, který selhává ve velkém dramatu, kde hlavním hrdinou je sám Bůh.
- 3) pravdivost je třetí hodnotou mladých lidí. Každý musí být pravdivý vůči sobě samému, pravdivě vypovídat o svých přesvědčeních a také podle nich žít. Na druhé straně je velká nedůvěra v nárok na absolutní pravdu. Internet obsahuje mnoho výkladů, často si protiřečících v názoru na stejnou věc, z nichž si každý vybírá to, co sám „pro sebe“ považuje za pravdu. Ve virtuální realitě je totiž

²⁷⁵ Srov. Žid 12,2.

²⁷⁶ Nádherným vyjádřením svobody mladých ve městech je nový sport yamakasi, parkour či Free running, při kterém člověk probíhá a tančí městem, přičemž mu všechny překážky a zdi, které se ho snaží zadržet, stávají odrazovými můstky ke svobodě ducha. Podrobnosti např.: Parkour, Yamakasi and Freerunning – Being Chased is an Artform [online].[cit. 2012-07-05]. Dostupné z:
<http://www.arthereandnow.com/parkour-yamakasi-and-free-running-being-chased-is-an-art-form/>.

²⁷⁷ Srov. Radcliff, T.: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fikem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*, s. 28.

pravdou to, co pravdou uděláme. Lidé v církvi musí být uznáni jako lidé pravdiví, věrní svému přesvědčení a svědectví a podle toho také žít. Papež Pavel VI. napsal, že mladí lidé spíše naslouchají svědkům, než učitelům.²⁷⁸ Instituce, která zpochybňuje „mou pravdu“ je pro současné lidi ve městě nevěrohodná (nejen církve, ale i vláda, média či policie); je podezřelá z toho, že zakrývá pravdu. Jako věrohodní svědci máme svým životem ukazovat, že pravda je jen ta evangelní. Naše evangelizace je založena na milujícím poznání. Naši současníci v nás tedy musí nalézt záhadné štěstí, nakažlivou svobodu a pravdivost, která přijímá jejich vlastní zakoušení pravdy.²⁷⁹

Pro hlásání evangelia je tedy třeba ztratit svou identitu, aby bylo možno stát se něčím novým, vždy tak trochu umřít sami sobě, abychom mohli přijmout mladé lidi. Evangelizace v dějinách i dnes vždy byla a je radostná, ale i bolestná, protože nově začínáme a zároveň umíráme tomu starému. Duch svatý nás vystrkuje z našeho pohodlí směrem do dobrodružství hlásání evangelia – vystrkoval již apoštoly tím, že začalo pronásledování prvních křesťanů v Jeruzalémě. Dnes je evangelizace obtížná zejména proto, že se obracíme, poprvé od dob Konstantina Velikého, především k našim lidem v našich vlastních zemích a městech. Musíme být totiž věrní našemu ideálu rodiny, i když přijímáme lidi s odlišnými vztahovými vzorci: žijící pouze v partnerství muže a ženy či v partnerství homosexuálním, rozvedené a znovu sezdané, svobodné matky a otce. Nevíme sice, jak to máme udělat, ale k tomuto láskyplnému objetí těchto nových Evropanů vykročit musíme. Bůh nám ukáže, jak spojit tyto nové fenomény a věrnost, i když si nyní nedokážeme představit jak.

Naše kostely nemohou být azylem pro uprchlíky z moderní doby, ale musí se stát domovem pro všechny lidi i s jejich dramaty. Pro nás, křesťany, to bude znamenat v jistém smyslu smrt, ale věříme ve vzkříšení Bohem.

Dalším velkým úkolem pro křesťany je skrze moderní umění v hudbě, filmu apod. přitáhnout opět fantazii lidí k dobrodružství víry. Je potřeba přijímat lidi takové, jací jsou,

²⁷⁸ Srov. PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi*, čl. 41.

²⁷⁹ Srov. Radcliff, T.: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fikem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*, s. 29.

i s jejich identitou a hodnotami, které ctí – pak teprve může být naše evangelizace lidí, hlavně mladých, v našich městech i v našich zemích úspěšná.²⁸⁰

Dalším příběhem, který nás může inspirovat pro evangelizaci ve městě, je setkání Ježíše se samařskou ženou.²⁸¹ Ježíš ji zná a přijímá ji takovou, jaká je. I dnešní ženy žijí s několikátým partnerem, rozvedené a znovu sezdané, jako svobodné matky či v homosexuálním vztahu. Láskyplné pochopení a přijetí církví by mohlo proměnit jejich hodnoty na hodnoty věčné a pomohlo by jim žít naplno ideál věrnosti a panenství.

3.4. 5 Praktické podněty z německých a rakouských měst

Zde vybírám z nabídky „city pastoral“ několika německých a rakouských měst. Nemělo by smysl tyto nabídky prezentovat všechny, protože se v mnoha případech opakují nebo jsou velmi podobné.

Jedná se tu o města: Vídeň, Kolín nad Rýnem, Frankfurt, Hannover, Münster, Norimberk, Mnichov, Würzburg, Mnichov, Mohuč, Linec, Hamburg, Bonn, Innsbruck, Graz-Seckau, Wuppertal, Mannheim, Salzburg a Kufstein.

Z nabídek těchto měst vyjímám:

- otevřené kostely a společenství
- školy modlitby, kontemplace a meditace
- činné řády, síť farností
- v Kolíně Církevní fórum, ve Frankfurtu Církevní obchod, v Hannoveru K-bod a v Münsteru Kostelní foyer
- duchovní správa kolemjdoucích
- duchovní pohovory v kapucínském klášteře
- pantomima, hudba a pouliční divadlo
- desetiminutové pobožnosti v dominikánském kostele
- zvláštní bohoslužby, varhanní koncerty, modlitby za mír
- otevřené kostely
- výstavy, koncerty v kostelích, nabídka poradenství

²⁸⁰ Srov. Radcliff, T.: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*, s. 30.

²⁸¹ J 4,1 – 42.

- Charita, školky, školy, domovy pro seniory, pečovatelské služby
- prostor k soustředění, mlčení a modlitbě; projekt Umění na kůru
- bohoslužby přizpůsobené kolemjdoucím a hledajícím
- pozdní nedělní mše sv. ve 20.30 hod, dětský kostel
- ekumenická bohoslužba pro lidi a zvířata
- balet v kostele; kunsthistorická prohlídka kostela s pohledem na dějiny, propojený s pohledem na projekt otevřeného kostela
- prezentace kostela v tisku i na internetu
- jednou za měsíc vysvětluje kněz a umělkyně teologii obrazů návštěvníkům v místním muzeu
- v budovách při kostele sv. Kláry²⁸² v Norimberku byl zřízen dům mladých, arcidiecézní akademie a katolická vysoká škola – semináře, dny zastavení, cykly přednášek
- duchovní cvičení, katecheze o základních otázkách víry
- svátost smíření, kající pobožnosti, doprovázení
- terapeutická pomoc místo naslouchání, individuální rozhovory, poradenství.
- ekumenická spolupráce
- církevní kavárna „Okna do města“, obchod „Okna do světa“
- Noc kostelů, putovní výstavy po více kostelích
- sociální zařízení Charity od poradenských služeb až k pouliční ambulanci
- Oslava zvuku – hudební mše sv.
- Jobova zvěst – politická časová prohlášení před kostelem na ulici
- otevřený kroužek pro mladé dospělé – biblické texty, „Můžete přece být u toho“
- „A Maria vystupuje ze svých obrazů“ – májová pobožnost, teologie žen, oživená liturgie.
- „Obraz a Bible“ – beseda před obrazy
- slavnost požehnání párům – pro všechny páry

²⁸² KATHOLISCHE CITYSEELSORGE NÜRNBERG. *Offene Kirche st. Klara : Angebote*. Nürnberg: Katholische Cityseelsorge Nürnberg, 2004. 12 s. Dostupné z WWW: <http://st-klara-nuernberg.de/>.

- modlitební kroužek pro mladé dospělé
- literární fórum sv. Klára, Norimberk
- „Proč jsi nám to udělal?“ – smuteční slavnost pro pozůstalé po lidech, kteří spáchali sebevraždu,
- „Modrá noc“ – meditace, ticho, hudba, modré osvětlení
- prostor pro smutek – poslední pátek v měsíci slavnost pro pozůstalé
- „Den Afriky“ – písně, hry pro děti, koncert, přednáška, bubnovací a taneční dílna, setkání na téma Afrika
- umění na kůru – výstava současné malířky v kostele
- „Třicet a už úplně dospělý?“ – třicetiletí pro třicetileté, seminář
- „Přátelství v zrcadle pohádek“, balet pro děti
- studijní den – ignaciánská spiritualita
- pondělní kino ve sv. Kláře v Norimberku, rozhovorový kruh o víře a církvi
- recitace a hudba, modlitební kruh – prosby a chvály, slavnost pro děti a jejich rodiny,
- „Symbol a Bible“ – rozhovory před obrazy
- humorný večer pro 40leté
- prostor pro smutek ve sv. Kláře – smuteční zeď s dutými cihlami pro vzkazy zemřelým, obrázky, zapálit svíci, pomodlit se, meditativní bohoslužby za zesnulé
- poslední pátek v měsíci: pro rodiče, kteří přišli o své dítě, se konají bohoslužby, je zde tým porodních asistentek, pedagogů a teologů
- oáza ticha mezi kinem a hospodou – každou sobotu
- Otevřené ucho, otevřený prostor – ticho v Adventu se čtením a hudbou, koncert duchovní hudby
- japonská meditace s japonským hudebním nástrojem a japonským hudebníkem, práce s životní energií Qigong
- Biblicko-spirituální impulsy kombinované s tělesným cvičením Qigong (práce a životní energie)
- kreativní malování, žehnací bohoslužba, mše pro mladé
- ekumenická bohoslužba s reformovanou sousední farností sv. Marty
- Chö – liturgický zpěv tibetských řeholnic
- literární fórum se známým spisovatelem

- adventní víkend pro rodiny s dětmi, roráty, zpověď a rozmluva
- adventní blues a soul s krátkými texty
- prostor pro smutek den před Štědrým dnem
- svátek jesliček – pobožnost především pro děti a rodiče
- silvestrovská párty, Čas k přemýšlení – roční ohlédnutí
- Festival uměleckého vyprávění
- biblický víkend Otevření ve svobodě
- Den sv. Valentýna – hudba, čtení, scénky
- kabaretní, muzikálové a kulinářské požitky před postní dobou a den před Popeleční středou
- exercicie v postní době spojené s joggingem s běžeckými terapeuty
- přednáškový dialog katolického a muslimského teologa
- duchovní folkový a bluesový projekt – zpěv a piano
- Literární Velký pátek – čtení s hudbou saxofonu a klarinetu
- slavnost Zmrtvýchvstání – varhany a pantomima, jazzový koncert
- přednáška benediktina Anselma Grüna, biblická dílna
- benefiční běh městem na podporu rekonstrukce kostela sv. Kláry
- netradiční mariánská pobožnost – zpěv, klavír, varhany, housle, bicí
- ignaciánské exercicie v přírodě
- biblický kroužek s řeholní sestrou
- církevní krám Kirchenladen ve Frankfurtu – pomoc, rozhovor, orientace, klid, kontakt s charitativními a sociálními pracovišti i s farnostmi a sbory, informace, svátost smíření; prodává se jen káva, čaj a pohlednice; dobrovolníci na dvě směny.
- aktivní a zážitkové bohoslužby, zkušenost s osobní modlitbou
- církevní a necírkevní poradny a svépomocná skupina (např. pro výchovu, těhotné, nezaměstnané, lidi se vztahovými problémy, lidi v duševní nebo/a společenské tísní, vyžadující péči, lidi bez domova, narkomany, migranty, psychologické poradny, poradny pro nemocné, kvalifikovaná právní poradna, centrum sociální psychiatrie, ambulantní a stacionární ošetrovatelská služba, městská stanice apod.)
- služby svazů Charit, Sociální služby katolických žen, Katolický spolek pro sociální služby Katolický úřad péče o mládež

- koncerty, právě populární hudba, hudba do toaletní kapsičky (necésér)
- spojení liturgie, umění, literatury, hudby (např. Letní akademie)
- přednášky a diskuze o víře a společnosti, bonnské osobnosti mluví o své víře
- výstavy na nových místech a v nových formách (např. v obchodních domech)
- kritická diskuse u kulatého stolu (co jsem vždycky chtěl říci), chat na církevním portálu na internetu, sporná témata z oblasti církve
- rozhovory o aktuálních tématech
- oslava smíření (nabídka zpovědi), adorace, exercicie všedního dne, bohoslužba po práci
- procházka městem „Hledání křesťanských stop“, impulsy pro roční období v kostelích vnitřního města (betlémy, instalace, zvukové obrazy), otevřený kostel v noci, církevní kavárna, impulsy z filmu, umění, literatury a zkušenosti z víry, čtení Bible a biblické recitace, modlitba tělem, meditace, ženská - mužská spiritualita, Bible a noviny
- nabídka bohoslužby před začátkem práce, po práci, v polední přestávce
- výstavy a prezentace, vánoční trh, Bonnské léto, veletrhy svateb
- společné projekty na ekumenické rovině.²⁸³
- Bonnský všední den (ranní chvály, polední modlitba, večerní chvály)
- noviny městské pastorace
- „Pojďte s námi Adventem“, Půst – Zdroje života a Doteky, „Když se víra zabývá květy“, biblický stánek v obchodním domě, pohlednice
- Halloween – meditace, hudba a setkání v předvečer svátku Všech svatých
- Městský kostel sv. Anny ve Vídni - domácí kostel pro celé město, pendluje mezi náboženstvím, současnou hudbou a současným výtvarným uměním MANNA²⁸⁴, „nenápadná pohostinnost“.

²⁸³ Srov. „Auf dem Weg zur Citypastoral Bonn“- Konzept [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z: <http://www.citypastoral-bonn.de/konzept/cp-bn-konzept2004.pdf>

²⁸⁴ MANNA = Meditieren (meditovat), Annehmen (akceptovat), Nachspüren (pátrat po kom, cítit, pociťovat, stopovat), Neu orientieren (nově orientovat), Aufbrechen (zlomit, rozlomit, vylámat, vypáčit, otevřít, rozvíjet se, vydat se na cestu, vyrazit na cestu).

- poradenství Studna, Rozhovorová oáza Innsbruck – rady, informace, rozhovory, zpovědi.²⁸⁵
- Vídeň – letiště – mezináboženský prostor pro ticho, meditace a modlitby²⁸⁶
- Internetová iniciativa katolických řádů²⁸⁷
- seminář s názvem „Církev ve městě – osobní duchovní správa v současné městské a církevní situaci.“ Pro pět děkanátů města Grazu v sále Anděla strážného ve farnosti kostela Anděla strážného.²⁸⁸ Výstavba propojovací sítě, růst nové solidarity, respiritualizace- do roku 2030. Bohoslužby skvělé a plné zážitků,
- „exercicie všedního dne“ a „exercicie solidarity“, maximální zapojení věřících křesťanů
- církevní prodejna Kircheneck – informace a služba, rada a pomoc
- církevní kavárna a církevní shromaždiště.
- katolická městská pastorece Wuppertal byla zřízena v roce 2004 kolínským arcibiskupem. Na internetových stránkách informuje o svých myšlenkách, svých projektech a výstavách.²⁸⁹
- čas pro noční nadšence, zvláštní typ vedení církve
- městské nešpory, požehnání, informace o víře
- Hledáte někoho na pohovor? - pomoc v krizi a duchovní vedení pro lidi v sociální, duchovní a náboženské nouzi, rozhovor a rada v akutních krizích a konfliktních situacích, objasnění problémů, následná rada a popř. další doporučení na odborná místa
- duchovní rada a duchovní doprovod církve.²⁹⁰

²⁸⁵ Viz *Gesprächsoase* [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.gespraechsoase.at/>.

²⁸⁶ Srov. *Flughafen-Seelsorge am Flughafen Wien-Schwechat* [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: http://www.virc.at/deutsch/d_airport_seelsorge.htm.

²⁸⁷ Cit. *Frauenorden und Männerorden*. [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.herrgottnocheinmal.at/>.

²⁸⁸ Viz *Schutzengelkirche*, [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.kath-kirche-graz.org/cms/content/view/full/105>.

²⁸⁹ Srov. *Die Katholische Citykirche Wuppertal*, [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.katholische-citykirche-wuppertal.de/Startck.html>.

²⁹⁰ Srov. tamtéž.

- projekt „Sinus-prostředí“, který už skoro 25 let zkoumá světské prostředí v Německu.²⁹¹
- katolický farář, evangelický farář, poradce o sektách a světových názorech
- poradce pro dlužníky a sociální věci, manželská, rodinná a životní poradna, poradna pro rodiny lidí s postižením
- rozhovorový kroužek o míru a solidaritě na téma: „Dnešní projevy rasismu“
- poradna proti sexuálnímu násilí, „Vběhni a hledej Freuda...“ – letní procházka Münsterem, doba asi 1,5 hod. (krátké cesty přes vnitřní město)
- „Průsvit“ – rozhovorový kroužek pro psychicky nemocné:
- hledání víry, „Viděno jinýma očima“ – kostely, měšťanské a šlechtické domy v Münsteru ve vnitřním městě
- Jedna hodina pro Bibli – pozvánka ke čtení zvolených biblických míst se závěrečným rozhovorem a výměnou zkušeností
- iniciativa a zařízení „Dílo Maxmiliána Kolbeho“ – německo-polské a židovsko-křesťanské setkání pro pozůstalé z ghetta a „Dětský holocaust“ – Dílo Maxmiliána Kolbeho a Pax Christi
- ekumenická bohoslužba pro všechny, kteří jsou osamělí a hledají domov, rozhovory v klášteře: otevřené dveře pro duchovní rozhovory a duchovní doprovod
- zprostředkování ombudsmana arcidiecéze
- noclehárna pro „mobilní duchovní správu“, informace a místo odpočinku pro poutníka.²⁹²
- pro jednotlivé projekty resp. na investiční záměry jsou žádány a poskytovány dotace (diecéze Innsbruck, Vídeňská provincie redemptoristů,...)²⁹³

²⁹¹ Srov. *Sinus-Milieustudie*, [online]. [cit. 2011-08-07]. Jednotlivé texty ke stažení z: http://www.erzbistum-koeln.de/seelsorgebereiche/downloads/fachbereich_pastoral/category_b/subcategory_1/.

²⁹² Srov. *City- und Passantenpastoral in der Stadt Salzburg*, [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.kirchen.net/stadtpastoral/page.asp?id=6707>.

²⁹³ Viz *Gesprächsoase Innsbruck*, [online]. [cit. 2011-07-09]. Obnovené stránky dostupné z: <http://www.gespraechsoase.at/>.

Městské misie ve Vídni

„Vídeň je jiná. Bůh také“²⁹⁴; na jaře 2000 ve Vídni. Gospel Chór zahájil na nám. sv. Štěpána; stanová kavárna, veřejná diskuze s univerzitním profesorem, psychologové o manželství a rodině, ranní a večerní chvály. Týdenní misie, pořádalo společenství Emmanuel. 150 tis. lidí ze 30 zemí. Pódiová diskuze „Ekumenická misie, Den pro rodiny s hudbou, s kolem a Biblií na cestě při „Evangelizační cyklistice, sestra Elvíra Petrozzi přednášela na Mezinárodním evangelizačním kongresu o vkladech terapie pro rehabilitaci drogově závislých, téma „Blížní jako pramen života církve“ ve stanových kavárnách, přednáška maďarského primase na téma „Víra má šanci jako kontrastní program k duchu doby“, zpovědní kostel u kapucínů ve Vídni, téma „Bůh je větší než naše srdce“ na faře sv. Jana Evangelisty v desátém vídeňském obvodu, svědectví víry pod heslem „Populární hudba se setkává s vírou“ na hlavním náměstí sv. Štěpána ve Vídni (organizovali mladí z „Key2Life“ – „Klíč k životu“, fórum myšlenek – nová hnutí i tradice v katolické církvi, rozhovor kardinálů a teologa v katedrále sv. Štěpána na téma „Evangelium je v popředí naší doby“.

Dlouhá noc kostelů

Poprvé ve Vídni v roce 2005, otevřené kostely a kaple města s bohatým programem, prohlídkami, výstavami, život farností, dějiny, zajímavosti, představitelé církve i města, známí umělci a další osobnosti. Tehdy se zúčastnilo několik desítek tisíc lidí z Vídně i blízkého a vzdáleného okolí.²⁹⁵ V dalších letech se dlouhá noc kostelů rozšířila postupně do celého Rakouska, ale i do sousedních zemí (v ČR od roku 2009, na Slovensko a do Maďarska od roku 2011) a dnes již za finanční i materiální podpory fondů Evropské unie zaznamenávají statisíce vstupů.²⁹⁶

²⁹⁴ *Stadtmission Wien 2003*. [online]. Wien: 2003. [cit. 2011-07-20]. Dostupné z: <http://www.erzdioezese-wien.at/content/schwerpunkte/stadtmission/0/articles/2003/06/01/a2895/>.

²⁹⁵ Program viz *Lange Nacht der Kirchen 2005*, [online]. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z: http://www.langenachtderkirchen.at/wien/termin_archiv/2005/

²⁹⁶ Programy a podrobnosti viz *Lange Nacht der Kirchen 2011*, [online]. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z: <http://www.langenachtderkirchen.at/links/0>

3.4. 6 Nynější aktivity farností vnitřního Brna

Také v Brně se věřící snaží hledat hledající a nabízí řadu aktivit, které mají sloužit nejen obyvatelům města, ale i mnoha jeho návštěvníkům a turistům. Pro potřeby této práce a pro zjednodušení jsem vybral těchto pět farností:

- farní a děkanský kostel sv. Jakuba
- jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie
- farní kostel sv. Tomáše
- ve farní kostel sv. Janů (Minorité)
- rektorátní kostel na území farnosti sv. Janů v kostele sv. Maří Magdalény

Přehled aktivit ve farním a děkanském kostele sv. Jakuba:

adorace – pravidelně ve středu v 18 hodin v kostele

společná modlitba posvátného růžence – pravidelně v 7.30 hod v kostele

společná pobožnost křížové cesty – v době postní pravidelně v úterý a v pátek v 18.20 hodin v kostele

nedělní mše svaté se zvláštním zaměřením na děti („velká dětská“) – zpravidla každou neděli v měsíci v 9.30 hodin v kostele

nedělní mše svaté ve slovenském jazyce – kromě prázdnin vždy v 19 hod

ministrantské schůzky – pravidelně v pátek v 17.00 hodin na faře

zkoušky pěveckých sborů – slovenské scholy, sbor dětí, sbor mladých Jakubák, velký chrámový sbor

příprava k přijetí svátosti manželství – probíhá společně v cyklech 6 setkání, koná se pravidelně v pondělí v 19 hodin na faře v knihovně

příprava rodičů ke křtu dítěte – probíhá ve 3 setkáních, nejprve je třeba se domluvit s kněžími (doporučuje se přijít asi 2 měsíce před plánovaným termínem křtu)

příprava katechumenů, biřmovanců – probíhá v několika skupinách a v různých dnech

vyučování náboženství dětí – na ZŠ Rašínova i na faře

příprava dětí k 1. svatému přijímání – pro děti, které navštěvují nejméně 2. rokem výuku náboženství a chodí nejméně do 2. třídy ZŠ, v kostele i na faře

biblické hodiny – pravidelně ve čtvrtek v 18.00 hodin na faře v knihovně

nedělní farní kavárna – pravidelně v neděli od 10.30 hod ve školním roce, ve službách se střídají především rodiny farnosti

farní knihovna – pravidelně otevřena v neděli v 10.30 hodin

modlitební společenství mládeže – pravidelně ve středu ve 20 hodin na faře
farní pastorační rada – její činnost byla dočasně pozastavena; nyní probíhají v určitých
intervalech předem ohlášená setkání zájemců o život ve farnosti
Noci kostelů – každý rok, květen 2011 navštívilo kostel 9,5 tis. lidí, bohatý program,
několikaměsíční příprava organizátorů
ekonomická farní rada – pravidelně jednou měsíčně pouze zvolení členové
farní zpravodaj – vychází každou první neděli v měsíci ve školním roce
úklid kostela – každý pátek ve 20.00 po mši svaté
Neokatechumenátní společenství²⁹⁷
Schönstattské hnutí²⁹⁸
modlitební setkání hnutí Víra a Světlo²⁹⁹ (Sluníčka ze studánek) – rodiče s dětmi
s postižením, jednou měsíčně v neděli odpoledne. (Toto důležité a sympatické hnutí
je však z důvodu jazykové bariéry a tedy malého množství do češtiny přeložených
myšlenek a spisů Jeana Vaniera u nás málo známé a zasloužilo by si vypracování
podrobnější práce, podobné této).
další aktivity podle liturgické doby a potřeb – mikulášská besídka, vánoční besídka,
ministrantská pomlázka, farní den sv. Jakuba, rozloučení se školním rokem, Den
Brna, farní ples, zápis data křtu na nástěnku v kostele kolemjdoucími apod.

Přehled aktivit v jezuitském kostele Nanebevzetí Panny Marie:

Kostel na Jezuitské ulici i fara na Kozí ulici jsou brněnským sídlem Tovaryšstva
Ježíšova, jezuitů. Z někdejších rozsáhlých budov řádu a jezuitských kolejí zbyly tyto dvě
budovy, které byly jezuitům opět navraceny po roce 1989.

Vlastní aktivity:³⁰⁰

apoštolát modlitby – všeobecné úmysly, misijní úmysly, úmysly České biskupské
konference

misie – podpora misijní stanice v indickém Manvi

²⁹⁷ Srov. *Neokatechumenátní cesta*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z:

<http://www.svatyjakubbrno.wz.cz/DATA/hlavni/pivot/pivot/entry.php?id=66&w=aktivity>, přeloženo z:

Neocatechumenale iter, [online]. Dostupné z: <http://www.camminoneocatecumenale.it/>.

²⁹⁸ Srov. *Přehled aktivit*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z: <http://www.svatyjakubbrno.wz.cz/aktivity.php>.

²⁹⁹ Viz *O Víře a Světle*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z:

http://viraasvetlo.evangelnet.cz/oVire/historie_viry_a_svetla.htm.

³⁰⁰ Srov. *Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z:

<http://www.jesuit.cz/brno/>.

pastorace studentů – Vysokoškolské katolické hnutí³⁰¹, Studentské centrum
Rytířské tábory – pořádají pražští jezuité, účastní se chlapci z celé republiky

Přehled aktivit ve farnosti sv. Tomáše:

latinská mše svatá – každou neděli v 7.45 hod
ministrantské schůzky – každý čtvrtek od 16 hod na faře
farní kavárna – neděle dopoledne a také příležitostně, střídají se ve službě rodiny
farnosti
přímý přenos bohoslužeb přes internet
chrámové sbory – Jolly singers, Gregoriánská schola, Dětská schola
dětské mše sv. – každou středu ve školním roce v 17.30 hod
farní charita – finanční sbírky, sbírky šatstva a potřeb pro misie, pomoc potřebným
farní rada - zasedání svolává podle potřeby farář
farní pouť – každoročně 8. května Vranov u Brna
farní zpravodaj Tomášek – jednou měsíčně mimo prázdniny
misijní jarmark – získávání financí pro misie
výuka náboženství pro děti
příprava na svátosti – 1. sv. přijímání, biřmování, manželství
Komunita Emmanuel³⁰²
Noc kostelů – každý rok koncem května, květen 2011 bylo 10 tis. lidí
další aktivity podle liturgické doby a potřeb – mikulášská besídka, vánoční besídky,
pečení perníčků, výstavy dětských kreseb, návštěva rodin v ZOO, výlety rodin, stavba
adventního Jeruzaléma, rozloučení se školním rokem, křížová cesta pro děti, Oldies
party, karneval, Den Brna, farní ples apod.³⁰³

Přehled aktivit ve farnosti sv. Janů (Minorité):

večery chval v kostele sv. Janů – každé první úterý a každou třetí středu v měsíci
v kostele, zpěvy, modlitby, adorace, po skončení agapé
Schola brněnské mládeže – spousta akcí, bohatý program pro mládež³⁰⁴

³⁰¹ Srov. *VKH Brno*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z: <http://www.vkhbrno.cz/home>.

³⁰² Srov. *Komunita Emmanuel*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.emmanuel.cz/okomunite.htm>.

³⁰³ Viz *Římskokatolická farnost u kostela sv. Tomáše*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://www.svtomas.net/>.

³⁰⁴ Viz *Schola brněnské mládeže Kalíšci*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://www.sbmka.signaly.cz/historie.htm>.

Katolická charizmatická konference v Anglii, Walsingham – každoroční zájezd farníků,
v době letních prázdnin
prázdniny rodin na Cvilíně u Krnova – každoročně v době letních prázdnin
Společenství studentů – každé úterý ve školním roce, schola, společenství, adorace
mše svaté v polském jazyce – minorité v Brně u sv. Janů pocházejí většinou z Polska
Farní fotbalový tým a klub Minorité – zápasy s brněnskými kostely, soustředění
Františkánské setkání mládeže – Cvilín u Krnova
Minoritské společenství rodin – každou neděli dopoledne mše sv., farní kavárna, letní
prázdniny
Klub minoritských mrňousků – děti od 3 do 8 let, každý pátek
ministranti – schůzky v pátek po mši svaté, ministrantské dny
„Teens“ u minoritů – společenství středoškolské mládeže, mše, křížové cesty, výlety,
farní ples, zdobení stromků na Vánoce
brněnská skupinka MI – Rytířstva Neposkvrněné, každou druhou středu v měsíci
Společenství Pražského Jezulátka u minoritů – každé pondělí
Fatimský apoštolát³⁰⁵ – Fatimsko-loretánský den každého 13. v měsíci, Mariánská
modlitební večerádla FA, první soboty v měsíci – Koclířov
Společenství ctitelů Božího milosrdenství – každé druhé pondělí v měsíci, mše svaté,
Korunka, setkání
Noc kostelů – koncem května 2011, v roce 2011 byla již potřetí, návštěva 12 tis. lidí
další aktivity podle liturgické doby a potřeb - pobožnosti, žehnání aktovek na začátek
školního roku, pouť farnosti na Vranov u Brna, přípravy na svátosti, farní ples,
ukončení školního roku u minoritů, průvod na Boží Tělo městem, svatodušní vigilie,
Pochod pro život v Praze, pouť k naší Paní do loretánské chýše, objevujeme svůj
křest, postní duchovní obnova, filmové představení o sv. Františkovi z Assisi,
společný velikonoční oběd „U raka“, dětské mše apod.³⁰⁶

³⁰⁵ Srov. *Fatimský apoštolát*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://brno.minorite.cz/index.php?m=21>,
více informací na: *Fatimský apoštolát, Farnost Koclířov, Českomoravská Fatima Koclířov*, [online]. [cit.
2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.cm-fatima.cz/>.

³⁰⁶ Srov. *Bratři menší konventuální, Minorité v Brně*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://brno.minorite.cz/>.

Přehled aktivních společenství v rektorátním kostele na území farnosti sv. Janů v kostele sv. Maří Magdalény v Brně:

Bratři Nejsvětější svátosti (petrini) - v roce 1912 horlivý brněnský biskup dr. Pavel hrabě Huyn usadil při kostele řeholníky Kongregace Nejsvětější Svátosti – eucharistiány. Ti zde založili pravidelný eucharistický výstav (adoraci) a zůstali ve vedení kostela až do doby vlády komunistů, kteří zakázali jejich přímou činnost, a jako většinu klášterů, i tento zrušili. Začátkem 90. let požádal brněnský biskup Mons. Vojtěch Cikrle, zda by v započatém charismatu eucharistiánů, to je v pokračování pravidelného sloužení mše svaté, eucharistické adoraci a zpovídání, pokračovali bratři Nejsvětější Svátosti (petrini)³⁰⁷, protože jejich charisma je velmi obdobné. Ti zde působí od 90. let až dodneška.

řeckokatolíci³⁰⁸ - působí zde od roku 1992 a spravují si nedaleký kostel sv. Josefa, kde chtějí působit

„Modlitební skupina mladých sv. otce Pia“ - má v první řadě upevnit duchovní život mladých.³⁰⁹

Institut Servitium Christi – sekulární institut zde působí od roku 1968. Je to ženská společnost Bohu zasvěceného života podle evangelních rad.³¹⁰

Komunita Jana Křtitele – Koinonia Jan Křtitel (Koinonia Giovanni Battista) se rodí na základě silného vylití Ducha svatého, které zakouší roku 1974 argentinský kněz P. Ricardo Argañaraz.³¹¹

³⁰⁷ Viz *Petrini*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.petrini.cz/clanky/kdojsme/historie>.

³⁰⁸ Viz *Řeckokatolíci*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: http://www.mari-magdalena.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=42&lang=cs. Více na: *Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v České republice*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://reckokat.cz/exarchat/dekanaty-exarchatu/brnensko-olomoucky-dekanat/farnost-v-brne.html>.

³⁰⁹ Viz *Společenství mladých sv. otce Pia z Pietrelčiny v Brně*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.spolotcepia.signaly.cz/onas.php>.

³¹⁰ Viz *Co je sekulární institut Servitium Christi?*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.eucharistie.cz/czech/sss/servici.html>.

³¹¹ Viz *Koinonia Jan Křtitel, Sdružení křesťanů pro novou evangelizaci*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.koinonia.cz/kdo-jsme-parent/kdo-jsme/>.

Vybrané aktivity, společenství a hnutí z dalších okolních kostelů vnitřního města:

Komunita Sant'Egidio

Komunita Sant'Egidio vznikla v Římě v roce 1968 po II. vatikánském koncilu. Je to laické hnutí s více než 50 000 členy, kteří se v Římě, v Itálii a ve více než 70 zemích světa na různých kontinentech zasazují o předávání evangelia a působí v dobročinné službě.³¹²

Když členové hnutí procházejí v určitou hodinu městem, asi devadesát procent z lidí bez domova, co přijdou, na ně čeká.³¹³

Tato komunita nyní sídlí v rektorátním kostele sv. Michala v Brně³¹⁴, který je spravován přímo katedrálou sv. Petra a Pavla.

Salesiáni

Provozují především sport a různé kroužky pro děti a mládež. Svá střediska mají v Brně – Žabovřeskách a v Brně – Líšni.

Kurzy Alfa

Cílem kurzů Alfa je praktické uvedení do základů křesťanské víry, koncipované především pro lidi nevěřící. Kury ale mohou posloužit také jako obnova pro praktikující věřící či pro ty, jejichž víra je oslabená.³¹⁵

Noc kostelů

V rakouské Vídni se v roce 2005 poprvé konala akce „Lange Nacht der Kirchen“ – Dlouhá noc kostelů. Šlo v ní o pozvání co největšího počtu obyvatel na jednu noc koncem května či začátkem června pravidelně na začátku víkendu do kostelů a kaplí města. Pro návštěvníky byl připraven bohatý program, sestavený především z prezentace dějin

³¹² Viz a více na : *Komunita Sant'Egidio*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:

<http://www.santegidio.org/index.php?pageID=2&idLng=1078&res=1>.

³¹³ Srov. *Chudí do měst patří, říká člen komunity Sant' Egidio Jan Bílek*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:

<http://munimedia.cz/prispevek/chudi-do-mest-patri-rika-clen-komunity-sant-egidio-jan-bilek-514/>. Více článků na: *Munimedia*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://munimedia.cz/rubrika/bezdomovci-v-brne/>.

³¹⁴ Viz *Kostel sv. Michala v Brně*, dostupné z: <http://www.svatymichalbrno.cz/>.

³¹⁵ Srov. *Kurzy Alfa* [online]. [cit. 2011-07-13]. Dostupné z:<http://www.kurzyalfa.cz/?akce=cojetoalfa>.

a zajímavostí těchto bohoslužebných prostor, ze života farností. V Rakousku od té doby tato akce pokračuje a bohoslužebné stánky zažívají statisíce vstupů zájemců.³¹⁶

V roce 2009 se Noc kostelů rozšířila postupně do České republiky, konkrétně do města Brna. I zde několik měsíců dopředu chystají organizátoři ve spolupráci s duchovními správci bohatý program pro návštěvníky a dnes již za finanční i materiální podpory fondů Evropské unie zaznamenávají statisíce vstupů. V roce 2011 se poprvé přidalo Slovensko a Maďarsko. Noc kostelů probíhá v těchto zemích koordinovaně v jednom termínu.³¹⁷

4.4. 7 Navrhované aktivity týmu „city pastoral“ v Brně

V této kapitole charakterizují a specifikují navrhované aktivity, transparentní způsob a zároveň metodu evangelizace, která z těchto aktivit vyplyne.

Formace mládeže v evangelizační škole Jeunesse-Lumière³¹⁸ dává tušit, že například takto formovaní mladí lidé se plně a rádi zapojí do navrhovaných aktivit ve městě Brně, a to především jako pracovníci budoucího pastoračního týmu a také v rámci jednorázových evangelizačních akcí (pouliční evangelizace, městská misie společně s hnutím Emmanuel, apod.)

Mnoho prvků pro nový návrh využívám z výchovy salesiánů a aktivit Kurzů Alfa.

Nejvíce však tento návrh vychází z popsanych aktivit v podobných projektech v Německu nebo Rakousku a především v jejich velkoměstech. Popsaný způsob evangelizace a pastorece totiž nejlépe vystihuje a naplňuje naděje a očekávání nízkoprahových aktivit „city pastoral“ v konkrétně popsané situaci v daných podmínkách u nás.

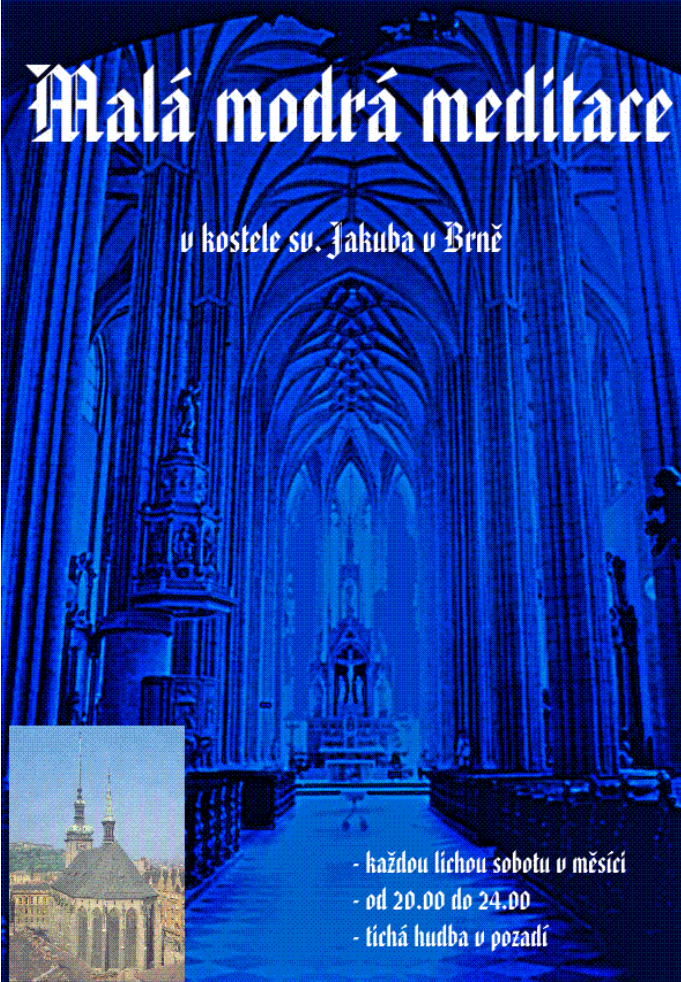
³¹⁶ Srov. *Noc kostelů v zahraničí*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:

<http://www.nockostelu.cz/index.php?pg=zahranici>.

³¹⁷ Srov. *Noc kostelů*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.

³¹⁸ Srov. *Občanské sdružení Přátelé Jeunesse Lumiere o.s.* [online]. [cit. 2013-09-04]. Dostupné z: <http://pratelej1.cz/o-nas/>

Malá modrá meditace

Malá modrá meditace
v kostele sv. Jakuba v Brně

- každou lichou sobotu v měsíci
- od 20.00 do 24.00
- lichá hudba v pozadí

Kino v kostele
Bohoslužby pro motorkáře
Politika a Bible před kostelem
Bůh miluje lidi i zvířata
Veřejná kavárna s informacemi pro kolemjdoucí
Výstavy a vernisáže moderního umění v kostele, rozhovory s tvůrci
Noc brněnských kostelů
Hudební koncerty, chorál v kostele
Požehnání párům na sv. Valentýna, zasnoubení
Literární fórum v kostele
Den pro misie
Hudba, lyrika a obrazy
Den pro děti s rodiči
Žehnání školních brašen a pomůcek
Vystoupení známé osobnosti, beseda s ní
Průvodcovská služba
Církevní „Silvestr“ – ekumenická taneční zábava
Spolupráce s protestantskými a pravoslavnou církví – společné přednášky teologů
Spolupráce s muslimy – o islámu přednášejí muslimští a katoličtí teologové
Spolupráce se Židy, staršími bratry ve víře – judaismus pohledem teologů
Benefiční cyklistická pouť městem, k hranicím země s Rakouskem
Prostor pro ticho a rozjímání
Kaple v komplexech super- a hypermarketů
Kaple na brněnském letišti, na brněnských nádražích
Spolupráce s Diecézním informačním centrem
Historické betlémy v kostelích ve středu města
Brno, probud' se! – Misie ve městě Brně
Liturgický tanec při bohoslužbách – Modlitba pohybem
Poradna pro potřebné
Bible ekumenicky
Divadlo při bohoslužbě, divadlo jednoho herce
Turistika, poutě, výlety do přírody s Biblií, s růžencem
Biblické olympiády a soutěže pro děti i dospělé
Exercicie v kostele, na faře, v přírodě – adventní, postní

Studium teologie pro dospělé – jednodenní i víkendový kurz
Modlitba matek s dětmi, modlitba rodin
Společenství pro třiceti-, čtyřiceti-, padesátileté
Modlitba breviáře pro laiky
Bohoslužby
Pobožnost za zemřelé v kostnici
Webové kamery pro staré a nemocné
Duchovní rozhovor a svátost smíření – stálá celodenní služba
Ekumenická bohoslužba
Propojení s ostatními farnostmi, střídání mší sv.
Kající bohoslužby, svátost smíření a duchovní rozhovory
Česká katolická Charita – koordinace služeb farních a diecézní Charity.

Prožívání smutku pro rodiče, kteří přežili své děti (zemřelé po porodu, při sebevraždách, nemocech)

Všem těmto lidem budou vhodně a bez nucení nabízeny další možnosti zapojení v církvi, různé církevní aktivity a přípravy na svátosti.³¹⁹

Modlitební společenství mladých

Pod vedením zkušeného duchovního vůdce z řad duchovenstva nebo i vzdělaných laiků mohou vytvářet dospívající a mládež různě veliká modlitební společenství v místnostech některých far.

Nikodémova noc

Každý sudý pátek v měsíci od 20.00 hod do 23.00 hod v některém z kostelů vnitřního města možnost svátosti smíření či rozhovoru s knězem. Je to další způsob jak hledat a nacházet cestu k Ježíši v dnešním uspěchaném světě.³²⁰ V kostele bude během této akce

³¹⁹ Inspirace viz: *Sdružení Dlouhá cesta*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.dlouhacesta.cz/> nebo také: *Sdružení Andělské děti*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://andeldeti.webnode.cz/>.

³²⁰ Srov. *Nikodémova noc - setkej se s Ježíšem v noci*, [online]. [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.biskupstvi.cz/2012-09-12-nikodemova-noc-setkej-se-s-jezisem-v-noci>.

probíhat adorace před Nejsvětější Svátostí. Noc kostelů probíhá v Brně už několik let³²¹, Noc zpovědnic mají zatím pouze v Polsku³²².

Modlitba otců, S Tebou mě baví svět

Nejméně jedenkrát měsíčně se uskuteční modlitba otců rodin společně s duchovním. Dvakrát do roka o prodlouženém víkendu se uskuteční pobyt otců s dětmi od 3 do 15 let na faře na vesnici v okolí Brna. Otcové připraví dětem program a různé soutěže s hodnocením. Vše bude zaznamenáno a promítáno maminkám při společném setkání rodin.

Prostor pro rodiče a děti s postižením, pro lidi s postižením

V neděli odpoledne jednou měsíčně u sv. Jakuba se koná společná modlitba hnutí „Víra a Světlo“ Jeana Vaniera, dobrovolníci z řad studentů církevní pedagogické školy, aktivity společenství Sluníčka ze studánek a Žabky v kalužích.

Exercicie pro rodiny s dětmi

Schönstattské hnutí nabízí každoročně možnost duchovních cvičení pro rodiny s dětmi.

Netradiční májové a říjnové pobožnosti k Panně Marii

Obvyklý růženec a čtení je možné obohatit promítáním tematických obrázků nebo krátké divadlo, třeba divadlo jednoho herce. Je zde také možné zařadit modlitbu pohybem, hudbu v pozadí nebo píseň.

Prožívání Velikonoc

Celonoční adorace na Zelený čtvrtek.

Biblický a literární Velký pátek.

Bílá sobota se všemi čteními, po západu slunce.

Benefiční běh radosti městem s doprovodným programem na Neděli Zmrtvýchvstání.

³²¹ Srov. *Noc kostelů*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.

³²² Srov. *Noc-konfesjonalow* [online]. [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: http://ekai.pl/wydarzenia/temat_dnia/x53122/noc-konfesjonalow/

Závěr

Cílem práce bylo na základě oficiálních dokumentů církve a dalších příspěvků odborníků popsat a analyzovat pastoračně-evangelizační situaci ve velkých městech Evropy a vytvořit návrh budoucího typu městské pastorace „city pastoral“, který by se dal aplikovat pro města česká a moravská.

V 1. kapitole *Evangelizace a pastorace* vytvářím solidní pastoračně teologický základ, na kterém jsou již dnes postaveny konkrétní aktivity „city pastoral. Vycházím proto z některých dokumentů II. vatikánského koncilu, dále z encyklik papežů Pavla VI. a Jana Pavla II., z dokumentu synody biskupů na téma Nová evangelizace pro předávání víry, encykliky a homilií papeže Benedikta XVI. a také z nového dokumentu papeže Františka *Evangelii gaudium*.

Kapitola 2. *Město a společnost* začíná nejprve dějinnými souvislostmi a připomínkou toho, že křesťanství je vlastně městským náboženstvím. Poté tato kapitola pomocí odborníků popisuje fenomén moderního velkoměsta a především lidí, žijících v něm. Často bývá tento obrázek velmi pochmurný, protože popisuje samotou jedince uprostřed přelidnění a spousty zážitků, jeho vytrženost a povrchnost ve vztazích. To vše je dáno postupující sekularizací, která člověka zdánlivě osvobozuje, ale zároveň jej nechává napospas sobě samému. Přesto vyslovuje profesor Zulehner velkou naději pro změnu s pomocí solidarity a respiritualizace. S pomocí závěrů sociologů se v této kapitole zamýšlím nad příčinami vzniku a postupu sekularizace ve městech, která je příčinou většiny problémů městského člověka. V závěru této kapitoly popisuji situaci v Praze a v Brně – také zde, podobně jako v evropských velkoměstech, místní farnost a farní budova ztrácejí ve středu měst nejen své obyvatele, ale i svůj význam.

A v poslední, 3. kapitole si všímám nejprve spirituality města a církevního života v něm a snažím se najít pro působení městské pastorace místo v moderním velkoměstě.

K tomu mi pomáhá také dokument z 1. kongresu o pastoraci ve městě v Aparecidě, kdy byl současný papež přítomen ještě jako kardinál Bergoglio. Jihoamerická města, o kterých dokument mluví, mají samozřejmě svá specifika, ale valná většina věcí okolo

pastorace je ve světových městech velmi podobná, jak sám připomíná ve své nové publikaci *Bůh uprostřed města*³²³

Dále kapitola pokračuje teologickými východisky „city pastoral“, návazností na dosavadní pastoraci, kritérii a významem tohoto typu městské pastorace.

Závěry předchozích kapitol se pak projevují v praktických podnětech a konkrétních cestách „city pastoral“. Nejprve jsou vyjmenovány aktivity pastorace v německých a rakouských městech. Toto vyjmenování však není nijak bezhlavé a bezúčelné – pozorný badatel rychle pochopí, že se dají solidně s menšími obměnami aplikovat v dalších velkoměstech (např. Církevní obchod či kavárna a zároveň informační stánek o církvi se v současné době nacházejí v asi padesáti německých a rakouských městech).

Závěr kapitoly shrnuje současné aktivity farností uprostřed města Brna a navrhuje nové, které předpokládají větší spolupráci těchto farností a vytvoření farnostní sítě pod vedením pastoračního týmu.

Církev musí hledat nové formy a struktury pastorace. Přitom úkolem církve ve městě není nabízet rychlý náboženský servis, rychlým postupem zprostředkovat transcendentní kontakt. Nemůže však přijít o lidi, kteří jsou určeni pro městský život. Před dveřmi městských kostelů se pohybují kolemjdoucí, kteří se dnes, mimo jiné, zajímají o náboženství.

Městská pastorace se u našich západních sousedů chápe jako síť církevní nabídky ve městech. Tvoří církevní komunikační a informační středisko. Všechny církevní a náboženské informace ve městě se zde sbíhají a jsou dále sdružovány do zájmových složek. Informace jsou zprostředkovány osobně, a tak mohou komunikační nabídky zasáhnout hluboko a být vysloveně duchovní.

Církev jde s alternativními stanovisky takřkajíc na tržiště. Do tohoto místa lze lehce vstoupit, možné je anonymní kontaktní přijetí, místo je utvářeno sympaticky a to vždy někoho osloví. Na této oslovitelnosti určitými osobami spočívá nabídka pro hledající smysl, pro církví vzdálené, distancované a hledající body kontaktu. Církev se na takových místech ukáže jako komunikačně pohostinná, zásadně bezplatná, jako cesta ke společenství pro lidi v nouzi.

K tomu je však třeba, aby každý příslušník církve pochopil, že se výzva našeho Spasitele k evangelizaci národů týká každého osobně, aby změnil své smýšlení a v síle modlitby vyšel hledat hledající a následoval tak svého Pána.

³²³ Srov. BERGOGLIO, Jorge Mario. *Gott im Zentrum der Stadt: Pastorale Akzente*.

Resumé

Práce popisuje a analyzuje nové metody evangelizace a pastorační práce používané ve velkých městech Evropy. Vychází z církevních dokumentů a z dostupné zahraniční i české literatury.

Nejprve se autor teoreticky zabývá pastorační a evangelizační, současným stavem religiozity ve velkoměstech a reakcí církve na ni. Zabývá se stavem globalizované a sekularizované společnosti jako takové, zařazuje pohled sociologa a charakterizuje život a spiritualitu ve městě dříve a nyní.

Na praktických příkladech ukazuje nové formy evangelizace a pastorační práce ve světě, především v rakouských a německých velkoměstech (tzv. „city-pastoral“, „městská pastorační práce“ nebo také „otevřené kostely“). Tyto nové formy propojují svět duchovní a svět umění a vytvářejí prostory pro setkání s Bohem a lidmi, nabízí například i poradenství a duchovní aktivity, které přispívají k formaci a rozvoji osobnosti.

V závěru práce se autor věnuje situaci v České republice, obzvláště ve městě Brně, kde se zaměřuje na farnosti vnitřního města, mapuje současné dění a nabízí několik dalších konkrétních možností uplatnění již osvědčených i nových metod evangelizace a pastorační práce v našich městech. Dává impulsy jak oslovit stále více sekularizovanou veřejnost duchovními a pastoračními aktivitami církve uprostřed města.

Summary

This thesis describes and analyses new methods of evangelization and pastoralism applied in big cities of Europe. It comes out of religious documents and reachable foreign literature.

At first, the author deals theoretically with pastoralism and evangelization, describes current state of religiousness in big cities and the reaction of the church to it. He describes the state of globalised and secularized society, expresses a view of a sociologist and deals with the life and spiritualism in a town nowadays and in the past.

New forms of evangelization and pastoralism are shown on practical examples, above all in Austrian and German big cities (so called „city –pastoral or also open churches“). These new forms link both religious and artistic world and create a possibility for meeting a God with people. Moreover, consultancy and spiritual activities are also offered which contribute to formation and growth of a personality.

Finally, the author deals with the situation in the Czech Republic, in the city Brno and also in parishes of the inner city, monitors the events and offers other concrete possibilities of new and already tried methods of evangelization and pastoralism in our cities. Impulses are sent to reach more secularized society by spiritual and pastoral activities of the church inside a city.

Zusammenfassung

Die vorliegende Arbeit beschreibt und analysiert neue Methoden der Evangelisierung und Pastoral, die in den Großstädten Europas Anwendung finden. Ausgegangen wird von kirchlichen Dokumenten sowie zugänglicher in- und ausländischer Literatur.

Eingangs befasst sich der Autor theoretisch mit Pastoral und Evangelisierung, dem gegenwärtigen Stand der Religiosität in Großstädten und der daraus resultierenden Reaktion der Kirche. Dabei geht er auf das Befinden der globalisierten und säkularisierten Gesellschaft als solche ein, unter Berücksichtigung soziologischer Sichtweise, und charakterisiert städtisches Leben und Spiritualität in Gegenwart und Vergangenheit.

Aufgezeigt werden an praktischen Beispielen neue Formen der Evangelisierung und Pastoral weltweit, insbesondere in österreichischen und deutschen Großstädten (sog. City-Pastoral, Stadtpastoral oder auch Offene Kirchen). Diese neuen Formen verbinden die sakrale Welt mit der Welt der Kunst und schaffen so Raum für die Begegnung mit Gott und den Mitmenschen, bieten Beratung und geistliche Veranstaltungen an, die zur Formierung und Entwicklung der Persönlichkeit beitragen.

Im letzten Teil der Arbeit widmet sich der Autor der Situation in der Tschechischen Republik, insbesondere in Brünn, wo er sich vor allem auf die Pfarreien der inneren Stadt konzentriert, er erfasst das gegenwärtige Geschehen und empfiehlt einige konkrete Möglichkeiten der Umsetzung bereits bewährter wie auch neuer Methoden der Stadtpastoral und Evangelisierung. Gegeben werden Impulse, wie man die in zunehmendem Maße säkularisierte Öffentlichkeit mit geistlichen und pastoralen Veranstaltungen der Kirche ansprechen könnte.

Prameny a literatura

- „*Auf dem Weg zur Citypastoral Bonn*“ - *Konzept* [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z:
<http://www.citypastoral-bonn.de/konzept/cp-bn-konzept2004.pdf>.
- AMBROS, P., *Pastorální teologie I*, 134 s., studijní pomůcka pro studenty CMTF UP.
- BENEDIKT XVI., *Homilie při mši sv. na zahájení V. generální konference episkopátů Latinské Ameriky a Karibiku v Aparecidě*, 13. 5. 2007.
- BENEDIKT XVI., *Homilie při mši sv. na zakončení synodu Nová evangelizace pro předávání víry*, 28.10.2012
- BENEDIKT XVI., *Promluva na setkání s brazilskými biskupy v katedrále Sao Paolo*, 11. května 2007
- BENEDIKT XVI. Encyklika o integrálním lidském rozvoji v lásce a v pravdě *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 42. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, 109 s.
- BENEDIKT XVI. *Ubicumque et semper*. [cit. 2012-07-05]. In: *apoštolský list*. Vatican: Tiskové středisko Apoštolského stolce, 2010. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/ubicumque-et-semper/>.
- BENEDIKT XVI. *Poselství k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků* (16. května 2010). In: ACTA ČBK 5 (Praha: 2010), 80 s.
- BENEŠ, Petr. *Formace mládeže ve škole života a evangelizace Jeunesse-Lumière*. Diplomová práce Olomouc: CMTF UP, 2000, 66 s.
- BERGOGLIO, Jorge Mario. *Gott im Zentrum der Stadt: Pastorale Akzente*. 1. vyd. Vallendar Schönstatt: Patris Verlag GmbH, 2013. ISBN 978-3-87620-393-5.
- Bible*. Ekumenický překlad Písma svatého z roku 1985, Praha: ČBS, 1992, 1152 s. ISBN 80-900881-0-4.
- BIEGER, Eckhard, Stadtpastoral. [online]. *Das Sinusmilieus-Pastoral Lexikon*. [cit. 2013-08-04]. Přeloženo a dostupné z: <http://www.kath.de/lexika/sinusmilieus-pastoral/stadtpastoral.html>.
- BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Noc kostelů*, [online]. Brno: 2011. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.
- Bratři menší konventuální, Minorité v Brně*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://brno.minorite.cz/>.

- BRAZILSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Exigências evangélicas e éticas de superação da miséria e da fome* (duben 2002), Úvod, 2.
- BÜRKLE, Horst (Hrsg.). *Die Mission der Kirche*. Paderborn 2002, 325-338.
- Carl Sonnenschein, [online]. [cit. 2014-05-28].
Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Sonnenschein.
- CIC, *Kodex kanonického práva*. Přel. Miroslav Zedníček. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994, 816 s.
Přel. z: *Kodex iuris canonici*. ISBN 80-7113-082-6.
- CIKRLE, Vojtěch. *Vy jste sůl země a světlo světa: meditace a promluvy*. 1. vyd. Brno: Biskupství brněnské, 2004. ISBN 8023939378, 9788023939378. 105 s.
- City- und Passantenpastoral in der Stadt Salzburg*, [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.kirchen.net/stadtpastoral/page.asp?id=6707>.
- Co je sekulární institut Servitium Christi?*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.eucharistie.cz/czech/sss/servici.html>.
- COLLET, Giancarlo. „... bis an die Grenzen der Erde“.
- COX, Harvey. *Stadt ohne Gott?*. 1. vyd., Berlin: Kreuz-Verlag, 1971, 310 s.
- COX, Harvey: *Religion in the secular city : toward a postmodern theology*, New York : Simon and Schuster, 1984
- Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/brno/>.
- Český statistický úřad – *Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2013*, [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/641011-12-r_2012-01.
- DEMEL, Zdeněk., „Prekatechumenální slavnosti“ - brát vážně pastorační realitu.[online]. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z: http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kpt/modules/low/kurz_text.php?id_kap=2&kod_kurzu=kpt_745.
- DIE DEUTSCHEN BISCHÖFE. „Zeit zur Aussaat“ : Missionarisch Kirche sein; in: *Veroeffentlichungen*. [online]. Bonn: Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 26.11.2000 [cit. 2011-07-28], č. 68, s. 43. Dostupné také z WWW: <http://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/veroeffentlichungen/deutsche-bischoefe/Db68.pdf>.
- Die Katholische Citykirche Wuppertal*, [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.katholische-citykirche-wuppertal.de/Startck.html>.

- DIRSCHERL, Erwin: City-Pastoral : ... und die Herausforderung durch die Einzigartigkeit jedes Menschen; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 55. 1. vyd., 2003, s. 79-83.
- DRUHÝ Vatikánský sněm : *Dokumenty*; 1. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1983. 731 s.
Přel. z: Sacrosanctum Oecomunicum Concilium Vaticanum II. Constutiones, Decreta, Declarationes. ISBN 80-7112-089-3. Dostupné též z WWW:
http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/.
- DULLES, Avery. Nová evangelizace. *Teologické texty*. Praha: Zvon, 1995, č. 6 (57), ISSN 0862-6944.
- ENGELHARD, Daniela: Pilgern ein Obdach bieten : zur Zukunft christlicher Gemeinden in der Stadt; in: *Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück* 58, 2006, s. 144-150.
- ENZENSBERGER, Hans, Magnus. *Die große Wanderung : dreiunddreissig Markierungen : mit einer Fussnote Über einige Besonderheiten bei der Menschenjagd*. 7. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1993. 75 s. ISBN 3-518-40483-0(brož.).
- Farní pastorece ztrácí na intenzitě. Co s tím?* [online]. [cit. 2012-09-03]. Dostupný z:
<http://www.pastorace.cz/Clanky/Farni-pastorace-ztraci-na-intenzite-Co-s-tim.html>.
- Fatimský apoštolát*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://brno.minorite.cz/index.php?m=21>, více informací na: *Fatimský apoštolát, Farnost Koclířov, Českomoravská Fatima Koclířov*, [online]. [cit. 2011-09-04].
Dostupné z: <http://www.cm-fatima.cz/>.
- FILIPÍNSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, Pastýřský list, *What is Happening to our Beautiful Land?* (29. leden 1988)
- Flughafen-Seelsorge am Flughafen Wien-Schwechat* [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z:
http://www.virc.at/deutsch/d_airport_seelsorge.htm.
- FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*. Apoštolská exhortace. Překlad dostupný z:
<http://www.radiovaticana.cz/podrubrika.php4?id=24>.
- Frauenorden und Männerorden*. [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z:
<http://www.herrgottnocheinmal.at/>.
- FÜRST, Walter. Eher Legitimation des Faktisches als Anstoß zum missionarischen Aufbruch, in: *Pastoraltheologische Informationen*, Heft 2008-1, 2008, s. 183-201, ISSN 0555-9308.

- Gesprächsoase* [online]. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.gespraechsoase.at/>
- GUTTIÉREZ, G.: Aus der eigenen Quelle trinken. *Spiritualität der Befreiung* (München 1986)
- HABERMAS, J.: Wozu noch Philosophie, in: ders., *Philosophisch-politische Profile*, 1. vyd. Frankfurt, 1971, s. 36.
- HAVEL, Václav: Projev prezidenta ČSSR Václava Havla k výročí únorového převratu 1948. Praha, Staroměstské náměstí, 25. února 1990. Dostupné z: http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=321_projevy.html&typ=HTML.
- Chudí do měst patří, říká člen komunity Sant' Egidio Jan Bilek*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://munimedia.cz/prispevek/chudi-do-mest-patri-rika-clen-komunity-sant-egidio-jan-bilek-514/>.
- JAN PAVEL II., *Catechesi tradendae*, 1. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1982. 37 s.
- JAN PAVEL II., *Christifideles laici*, 1. vyd. Praha: Zvon, 1990, 129 s., ISBN 80-7113-024-9.
- JAN PAVEL II. *Novo millennio ineunte*, apoštolský list na závěr jubilejního roku 2000, 1. vyd. Praha: ČBK, 2001, 48 s.
- JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994, 108 s., ISBN 80-7113-101-6.
- JOHN, Ottmar. Grundtypen der Citypastoral, in: *Pastoraltheologische Informationen*, Heft 2008-2, 2008, s. 44-54, ISSN 0555-9308.
- JANOUSEK, Slávek.: Pohled z okna. Text dostupný z: http://www.slavekjanousek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=83:pohled-z-okna&catid=20&Itemid=20.
- Kancionál: Společný zpěvník českých a moravských diecézí*, s. 11. Viz též: *Katolik.cz* [online]. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z: <http://www.katolik.cz/cirkev/modlitby.asp>.
- KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. 1. vyd. Praha : Salesiánská provincie, 1999. 125 s. MDT - třídění 253-053.6. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>
- KAPLÁNEK, Michal. Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem: Inkulturační model nové evangelizace jako klíč k hledání nové tváře náboženské pedagogiky. *Katolická církev v České republice* [online]. 2006, [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/konference/i-vkk/program/michal-kaplanek-i-vkk/>.
- KATHOLISCHE CITYSEELSORGE NÜRNBERG. *Offene Kirche st. Klara : Angebote*. Nürnberg: Katholische Cityseelsorge Nürnberg, 2004. 12 s. Dostupné z WWW: <http://st-klara-nuernberg.de/>.

- KARLE, Isolde: Seelsorge en passant: Urbanität, Individualität und Cityseelsorge, in:
Praktische Theologie 41, 2006, 3, s. 219-230.
- KOCH, Heiner: Kirche in der Stadt : Großstadtseelsorge; Grundlagen und Anforderungen; in:
Pastoralblatt für die Diözesen Aachen, Berlin, Essen, Hildesheim, Köln, Osnabrück
 48. 1. vyd., 1996, s. 35-44.
- Koinonia Jan Křtitel, Sdružení křesťanů pro novou evangelizaci*, [online]. [cit. 2011-09-04].
 Dostupné z: <http://www.koinonia.cz/kdo-jsme-parent/kdo-jsme/>.
- Komunita Emmanuel*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://www.emmanuel.cz/okomunite.htm>.
- Komunita Sant'Egidio*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://www.santegidio.org/index.php?pageID=2&idLng=1078&res=1>.
- KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, ČBK, Praha: 1998, 159 s.
 [cit. 2012-07-11]. Dostupné z: <http://katechet.cirkev.cz/zakladni-dokumenty/vseobecne-direktorium-pro-katechizaci/>
- Kostel sv. Michala v Brně*, dostupné z: <http://www.svatymichalbrno.cz/>.
- Kurzy alfa* [online]. [cit. 2011-07-13]. Dostupné z: <http://www.kurzyalfa.cz/?akce=cojetoalfa>.
- List Diognetovi*. Převzato z: *Třetí patristická čítanka*, Praha: Česká katolická Charita, 1985.
 Mírně jazykově upraveno redakcí RTh. Dostupné též z [cit. 2013-09-15]:
<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=490>.
- Lange Nacht der Kirchen 2005*, [online]. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z:
http://www.langenachtderkirchen.at/wien/termin_archiv/2005/
- Lange Nacht der Kirchen 2011*, [online]. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z:
<http://www.langenachtderkirchen.at/links/0>
- Metropolis 2012*. [online]. 2012, s. 1 [cit. 2012-07-05]. DOI: RadioVaticana.cz. Dostupné z:
<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=15978>.
- Městská část Brno-střed, oficiální web*, [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z:
<http://www.stred.brno.cz/mestska-cast>
- Munimedia*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://munimedia.cz/rubrika/bezdomovci-v-brne/>.
- Neokatechumenátní cesta*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z:
<http://www.svatyjakubbrno.wz.cz/DATA/hlavni/pivot/pivot/entry.php?id=66&w=aktivita>, přeloženo z: *Neocatechumenale iter*, [online]. Dostupné z:
<http://www.camminoneocatecumenale.it/>.

- Nikodémova noc - setkej se s Ježíšem v noci*, [online]. [cit. 2012-09-19]. Dostupné z:
<http://www.biskupstvi.cz/2012-09-12-nikodemova-noc-setkej-se-s-jezisem-v-noci>.
- Noc-konfesjonalow* [online]. [cit. 2012-09-19]. Dostupné z:
http://ekai.pl/wydarzenia/temat_dnia/x53122/noc-konfesjonalow/.
- Noc kostelů v zahraničí*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z:
<http://www.nockostelu.cz/index.php?pg=zahranici>.
- Noc kostelů*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.
- O Věře a Světle*, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z:
http://viraasvetlo.evangelnet.cz/oVire/historie_viry_a_svetla.htm.
- Občanské sdružení Přátelé Jeunesse Lumiere o.s.* [online]. [cit. 2013-09-04]. Dostupné z:
<http://pratelejl.cz/o-nas/>
- OPATRŇY, Aleř. Farní pastorage ztrácí na intenzitě. Co s tím? [online]. *Pastorage.cz*:
Podklady pro pastorage a duchovní život. 2012. [cit. 2012-09-03]. Převezato a přeloženo z: www.zenit.org. Dostupné z: <http://www.pastorage.cz/Clanky/Farni-pastorage-ztraci-na-intenzite-Co-s-tim.html>.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Výklad Bible v církvi: dokument z 15. dubna 1993*. 1. vyd. Praha: Zvon české katolické nakladatelství, 1996. 112 s. ISBN 80-7113-156-3.
- Parkour, Yamakasi and Freerunning – Being Chased is an Artform* [online]. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://www.arthereandnow.com/parkour-yamakasi-and-free-running-being-chased-is-an-art-form/>.
- Pastoraltheologische Informationen*. Bonn: Evangelisch-Theologische Fakultät, 2008, 28. Jahrgang, Heft 2008-1. ISSN 0555-9308. (Druck: Druckerei der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn)
- Pastoraltheologische Informationen*. Bonn: Evangelisch-Theologische Fakultät, 2008, 28. Jahrgang, Heft 2008-2. ISSN 0555-9308. (Druck: Druckerei der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn)
- Pastorage a pastorální teologie*. [online]. [cit. 2012-09-03]. Dostupné z:
<http://www.pastorage.cz/Tematicke-texty/Pastorage-a-pastoralni-teologie-1.html>
- PAVEL VI. *Evangelii nuntiandi*, apoštolská exhortace Pavla VI. Hlásání evangelia, 1. vyd. Praha: Zvon, 1990, 80 s., ISBN 80-7113-159-8.

- PAVEL VI. *Octogesima adveniens*, apoštolský list papeže Pavla VI. kardinálu Maurici Royovi, předsedovi Papežské komise Iustitia et pax, k 80. výročí Rerum novarum ze dne 14. května 1971, 1. vyd. Praha: Zvon, 1996, 33 s., ISBN 80-7113-154-7. Dostupné též z [cit. 2013-08-11]: http://www.kebrle.cz/katdocs/soc_enc/OctogesimaAdveniens.htm.
- PESCH, Otto Hermann. Kirche in der Großstadt – Heimat des Glaubens, in: *Stimmen der Zeit*, Heft 3, März 2005, s. 152-160, ISSN 0039-1492.
- PETIŠKA, E., *Orfeus*, in: *Staré řecké báje a pověsti*, s. 26-31. Dostupné také například z: <http://www.uloz.to/3520279/eduard-petiska-stare-recke-baje-a-povesti-pdf>.
- Petrini*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.petrini.cz/clanky/kdojsme/historie>.
- PLAČEK, Š. O životě církve v městských farnostech. *Katolický týdeník*. 2003, XIV.,
- PURK OFMCAp, E., *Auf neue Art Kirche sein - Passanten - und Citypastoral*. [online]. [cit. 2011-07-28]. Dostupné z: http://www.kirchenfoyer.de/ku_er_predigt.html.
- RADCLIFF, Timothy: „Dříve než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem“ s podtitulem „Jak máme kázat evangelium těm, kdo žijí ve velkých městech Evropy? První kapitola Janova evangelia, v níž se hovoří o setkání Ježíše s Natanaelem, má k tomuto tématu co říci“, in: *Universum 2/XVII*
- ŘÁDNÁ RADA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU SYNODY BISKUPŮ XIII. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ. *Nová evangelizace pro předávání křesťanské víry: Lineamenta*. 1. vyd. Vatikán, 2011, 41 s. [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: [www.dltm.cz/download/312/synoda2012-Lineamenta-cz\[dot\]doc](http://www.dltm.cz/download/312/synoda2012-Lineamenta-cz[dot]doc).
- Řeckokatolíci*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: http://www.mari-magdalena.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=42&lang=cs.
- Více na: *Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v České republice*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://reckokat.cz/exarchat/dekanaty-exarchatu/brnensko-olomoucky-dekanat/farnost-v-brne.html>.
- Římskokatolická farnost u kostela sv. Tomáše*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.svtomas.net/>.
- SCHEFFCZYK, Leo. Die Grundlagen der Reevangelisierung im Vatikanum II und in der päpstlichen Lehrverkündigung. In: BÜRKLE, Horst (Hrsg.). *Die Mission der Kirche*. Paderborn 2002
- Schola brněnské mládeže Kalíšci*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.sbmka.signal.cz/historie.htm>.

- SCHUMACHER, Wilfried. Pastoral für Zaungäste: Seelsorge und Liturgie in einer City-Kirche. In: *Bibel und Liturgie* 81. 3. vyd., 2008, s. 194-199.
- Sdružení Andělské děti*, [online]. Litoměřice: 2010. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://andeldeti.webnode.cz/>.
- Sdružení Dlouhá cesta*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.dlouhacesta.cz/> nebo také: *Sdružení Andělské děti*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://andeldeti.webnode.cz/>.
- Schönstattské hnutí*, [online]. Praha: 2007. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z: <http://www.svatyjakubbrno.wz.cz/DATA/hlavni/pivot/pivot/entry.php?id=65&w=aktivita>. Podle: Schönstattské hnutí v ČR. [online]. Dostupné z: <http://www.schoenstatt.cz/cms>
- Schutzengelkirche*, [online]. Graz-Seckau: 2009. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z: <http://www.kath-kirche-graz.org/cms/content/view/full/105>.
- SIEVERNICH, Michael: Inkulturation des Christentums - Pastoral der Gegenwart, in: *Lebendige Seelsorge* 57, 2006, 6, s. 417-421.
- SIEVERNICH, Michael: Kirche in der säkularisierten Stadt. Christentum und bürgerliche Gesellschaft; in: *Stimmen der Zeit* 205, 1987, s. 744-758.
- Sinus-Milieustudie*, [online]. [cit. 2011-08-07]. Jednotlivé texty ke stažení z: http://www.erzbistum-koeln.de/seelsorgebereiche/downloads/fachbereich_pastoral/category_b/subcategory_1/.
- SLOUK, Václav. *Aktivita ve farnosti* [online]. Brno : Římskokatolická farnost u kostela sv. Jakuba, 2005. Aktualizováno 2006-12-30 [cit. 2007-05-12]. Dostupné na World Wide Web: www.svatyjakubbrno.wz.cz.
- SONNENSCHNEIDER, C.: Notizen, *Weltstadtbetrachtungen*, H. 3 (Berlin 1926)
- Společenství mladých sv. otce Pia z Pietrelčiny v Brně*, [online]. [cit. 2011-09-04]. Dostupné z: <http://www.spolotcepia.signaly.cz/onas.php>.
- Stadtmission Wien 2003*. [online]. Wien: 2003. [cit. 2011-07-20]. Dostupné z: <http://www.erzdioezese-wien.at/content/schwerpunkte/stadtmission/0/articles/2003/06/01/a2895/>.
- Stimmen der Zeit*. Freiburg: Verlag Herder Freiburg, März 2005, 223. Band, 130. Jahrgang, Heft 3. ISSN 0039-1492.
- SWOBODA, H.: Großstadtseelsorge. Eine pastoraltheologische Studie (Regensburg 1911)

- VIDO, Roman. Město zbožné a město bezbožné: Religious City, Irreligious City. *Sociální studia*. 2006, roč. 2006, ISSN 1214-813X, s. 65 - 84.
- VKH Brno, [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z: <http://www.vkhbrno.cz/home>.
- WALLDORF, Friedemann. *Die Neuevangelisierung Europas*. Missionstheologien im europäischen Kontext. Basel 2002
- WEBER, M.: *Sociologie náboženství*. Praha: Vyšehrad, 1998.
- ZERFAß, Rolf. *Miteinander sprechen und handeln. Festschrift für Hellmut Geissner*.
1. Frankfurt: Hg.v.E.Slembeck, 1986. Ein Lied vom Leben. Orpheus und das Evangelium, s. 343-350.
- ZULEHNER, P., *Den Menschen heute in Wien das Evangelium verkünden*. [online]. [cit. 2010-07-08]. Dostupné z: <http://www.univie.ac.at/ktf/>; překlad dostupný z: <http://www.josefhurt.cz/files/frmost/Zulehner2.pdf>.
- ZULEHNER, Paul. <http://www.univie.ac.at/ktf/> [online]. Wien: 20.10.2001 [cit. 2011-07-27].
Den Menschen heute in Wien das Evangelium verkünden. Dostupné z WWW:
[http://homepage.univie.ac.at/paul.zulehner/php/Paul2/index.php?id=23&tx_mininews_pi1\[showUid\]=24&cHash=4b4afc3fa7](http://homepage.univie.ac.at/paul.zulehner/php/Paul2/index.php?id=23&tx_mininews_pi1[showUid]=24&cHash=4b4afc3fa7).
- ZULEHNER, Paul. Megatrend zur Respiritualisierung, in: *ORF.Religion*. [online]. Wien: 2009. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z: http://religion.orf.at/projekt02/news/0203/ne020304_zulehner_fr.htm.